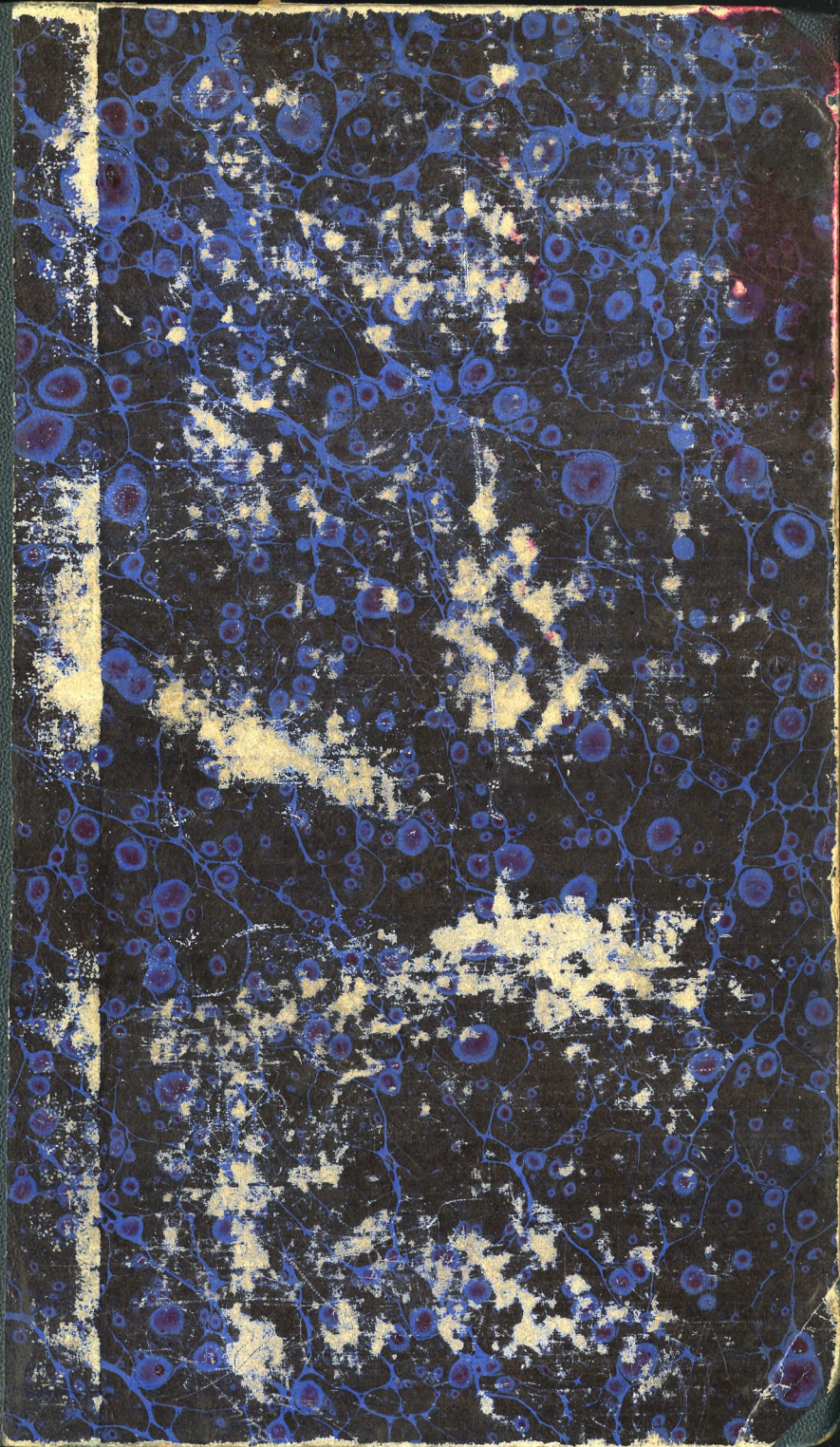

Politikai
röpiratok.

50.

b1752 00764864

50
—
367

MAGYAR KÁK.

1845 - b 61.

(Kovácsy Mihály é. Császár Ferencé.)

2.

LIPCSÉN.

TEUBNER B. G. BETŰIVEL.

MDCCCXLV.

Keller's amms

DE BALLAGI GÉZA

FŐVÁROSI
KÖNYVTÁR
1012

Handwritten signature

T A R T A L O M.

	Lap.		Lap.
Talárlikák	1	Balogh Pál	110
I. Hajdan és ma	7	Bárány Ágoston	112
II. Csónak	12	Bártfay László	113
III. Dudaszó	15	Bezerédy István	114
IV. Fiaстыúk	17	Brassai Sámuel	115
V. Debreczen	20	Bugát Pál	116
VI. Zárda	24	Császár Ferencz	117
VII. Vallás	28	Czuczor Gergely	120
VIII. Papi javak	31	Degré Alajos	121
IX. Tudomány	35	Gr. Dessewffy Eml.	122
X. Taktika	38	Döbrentei Gábor	124
XI. Kaszta	41	Erdélyi János	126
XII. Papi Journalismus	45	B. Eötvös József	127
XIII. Latin nyelv	47	Fábián Gábor	129
XIV. Vizár	50	Fáy András	130
XV. Földrengés	54	Fejér György	132
Kosmikák	59	Fényes Elek	134
I. Védegylet	63	Ferenczy István	135
II. Magyar nők	68	Frankenburg Adolf	136
III. Megyei administra- torok	73	Gáál József	138
IV. Nemzeti színház	80	Garay János	139
V. Nemzeti kör	92	Gyarmathy János	140
VI. Irány	96	Gyurmán Adolf	141
Pepedeumenikák	101	Hazucha Ferencz	142
Antal Mihály	106	Helmeczy Mihály	143
Bajza József	108	Henslmann Imre	145
		Horváth István	146
		Péczy József	149

IV

	Lap.		Lap.
Jakab István	150	Petőfy Sándor	191
Jerney János	151	Petrichevich-Horváth Lázár	193
Illucz-Oláh János	153	Pongrácz Nina	195
B. Jósika Miklós	154	Pulszky Ferencz	197
Irínyi József	155	Pyrker László	198
Kállay Ferencz	156	Remellay Gusztáv	200
Karacs Theréz	157	Sárosy Gyula	201
Karácson Mihály	158	Schedel Ferencz	202
Kazinczy Gábor	159	Szalay László	205
Kollár János	160	Gr. Széchenyi István	206
Kossuth Lajos	162	Szenvey József	209
Kovács Pál	164	Szemere Pál	210
Kovácsóczy Mihály	165	Székács József	212
Körmöczy Imre	167	Stettner György	213
Kúthy Lajos	168	Szigligeti Ede	214
Kisfaludy Liphay Sándor	170	Szontagh Gusztáv	216
Lukács Móricz	172	Trefort Ágoston	217
Luczenbacher János	174	Vahot, alias Vachud, alias Vachot, quondam Vachud Imre	218
Gr. Mailáth János	176	Vachot Sándor	220
Mátray Gábor	178	Vajda Péter	221
Mráz Mihály	180	Vállas Antal	223
Nagy János	182	B. Vesselényi Miklós	225
Nagy Ignác	183	Vörösmarty Mihály	226
Nagy Károly	184	Hirlapok	228
Ney Ferencz	185		
Balásfalvi Orosz József	188		
Palugyay Imre	190		

Ha nem használ, bizonyára nem is árt, udvarainkon 's telkeinken ollykor szétnézni, 's házunk előtt hécbóban sepergetni. Annyi hiány, annyi gaz, nincs egyhamar valamelly országban, mint nálunk.

A' török nem rég ment el; — a' zsidóság nem rég, de beköltözött, befészkelte magát hozzánk; 's ha a' magyar keleti faj kissé tisztulni kezd is: e' másik két keleti növény hagyott, és hoz magával elég seperni valót.

Nem szép, de nem is mulatságos munka a' sepregetés; de hiszen, nem is a' tollseprűt illeti az, melly a' tömérdck gazhalom előtt meghajolna. Kimutatni hol, és merre a' szenny? 's tenni azt jó szándékkal, ha nem

háladatos műtétel is, minden esetre kellemetlen, de szükséges.

E' könyv írói nem sohajtoztak eldorado után. Tudják, hogy a' földi paradicsom nem a' mai anyagi világnak való; de tudják azt is, hogy a' paradicsom, és megfélethős rendben 's csinnal tartott káposztás és virágos kert között, ha nagy is a' különbség, de választani mindig lehet.

Takarékos káposztás-és virágkertet pedig, bizony lehetne ebből a' mi szegény hazánkból is teremteni — csak akarnók!

Mi kertészek nem lehetünk. Vének is vagyunk rá, meg tehetségünk sincs a' tanulásra; azért elég tennünk a' mennyi tőlünk telik: kimutatni hol a' gyom?

A' ki birja, szedje, irtsa ki. Több helyütt gereblyét is adunk kezébe, meg vakarót is.

Ezen gyom-féléket egy általános czim alá szorítottuk. **MAGYARKAK** közé tartozik azok minden faja, mert magyar földön bujáltak fel. — Nézze körül magát mindenki: mellyik esik hozzá, vagy mellyikhez

esik ő legközelebb, 's vágjon ahhoz irtókapájával; mi nem őtet illeti, vagy erejét fölülmulja, annak hagyjon békét.

Lehetnek azok közt csalánok is. Ezt, bár mennyire szerettük is volna, kikerülnünk nem lehetett. — Egyébiránt csipni, égetni csak ott fognak, hol épen elevenre találnak. Ez nem a' mi hibánk; azért tesszük az óvást itt, hogy kénytelenség vitt erre bennünket.

Felette tudnók sajnálni, ha könyvünk az illetők által nem olvastatnék, ámbátor más részről megvalljuk, hogy sok mulatságot abban bizony senki fia sem talál. A' jó akarat könyvirásra még nem elég, azt jól tudjuk; de ha már az megvan, nagy érdem; 's mi abban nem szűkölködünk.

Ezt azon körülmény is tanúsítja, hogy olly dolgokról írunk, mellyek javítást várnak, 's mellyek gyöngye oldalait a' hazai sajtó nem bírja kimutatni.

Egynehány év előtt a' *journalistica* kora jött, most a' *röpiratok* kora jőjjön. A' tudományosság

későbbre maradhat; hadd készítsék azok az út —
okosodásunkra!

Legyen áldott azon lipcsei sajtó, melly a' ma-
gyar röpiratokat megkezdette!

TALÁRIKÁK.

FŐVÁROSI
KÖNYVTÁR
1912

Mi — olly igen sokban szükölködő keleti faj — csak egy kis mozaik-csarnokocskával sem dicsekhetünk; míg más kissebb téren élő nemzeteknek jelesb föstvényekben gazdag, nagyműbecsű, pompás Belvederejök van! — Bizony igaz, hogy mindenben hátra vagyunk! —

Ezer nyolczszáz negyvennégynek jutott a' szerencse, mellyben fejledezni kezdő átalakulásunk szürkületén a' „Mozaik-csarnok“ megkezdett; 's a' nemzet nagy részvéte mutatja, hogy nem halt ki belőle egészen a' szebb, nemesb 's izletesebb művek iránt a' pártoló érzés. — De a' kezdetet folytatni kell, különben ez is, mint több jeles intézeteink: p. o. Ludovica, váczi bolondház, 'sat. születése első perczeiben elhal!

A' mozaik-csarnokot tehát mi ezennel egy újjabbal gazdagítandók, adjuk jelen színezett kövecskéinket az olvasó közönség kezébe.

Nem Tiziano vagy Raphaël ecsetjének, 's nem is Canova vagy Thorwaldsen vésűjének re-

meklete művünk; de sem Velenczének, sem az ennél régiebb Romának egyszerre nem teremtek világot csodára bíró művészei. Itt bizony csak utánozva, csak fontolva haladhatunk, mint Debreczen felé novemberben, vagy esős decemberben. — No de jobb valami, mint semmi; — majd támad nyomunkban más meg más művész, ki szebbnél szebb mozaikot fog öszerakni. — Lám, mennyit vitázunk a' vasutak felett? ha e' hosszas vita helyett csak a' hatvani utat készítettük volna el becsületes mac-adamizált töltéssel, mi sokkal többet érne azon hiábavaló téntamázolásnál a' flumei, jobb 's bal-parti vasvonalok felett! Erről azonban elég. Hiszen ez csak kis intermezzo — alias, mint a' nagy hazafi mondja — „eszmekapcsolat!“ Scilicet, ha olyan igen kitérő 's hosszú nem volna a' nemes gróf kapcsolata, helyesebben: hajóhúzó kötele — — —

Tehát visszatérve fő eszméinkre, jelen füzetke folytatása a' már megkezdett mozaik-csarnoknak. Ebbe minden honfinak szabad beilleszteni színzett fa- vagy kődarabkáit, ha t. i. azokkal a' haza oltárán áldozni akar! —

Ha számosan találkoznának illy áldozók, lesz egyszer már, ha nem is nagy képgyűjteményünk, legalább egy kis mozaikraktárunk. 'S ez annál kön-

nyebben létesülhet: minél könnyebb azt papiroson csupa betűkből összerakni, 's minthogy illy papírmű olcsó is szokott lenni, kelendőségre is tarthat számot, miután a' magyar mindent szeretne — csak — csak pénzbe ne kerülne! ... *Hic labor, hoc opus!* —

Igen megháborodott Pannonia földén — mint hírlék — az első Rend, hogy olly kevés sorral elvégzette nézeteit a' „Mozaik“ szerzője. Mások meg azt mondák: „*Ecclesia praecedit,*“ 's mégis olly hátul illeszté őket csarnokába. Több figyelmet érdemlene mindenesetre; mert — kivált erszényét tekintve — csak ugyan első Rend Magyarorszáiban, 's így őt kellett volna a' „Mozaikban“ is legelől rakni minden- esetre. —

De ez megbocsátható. A' kezdet tökéletlen mindenkor; 's azért mi, mint már tiport úton járók, nagyobb esarnokot fogunk állítani e' tekintetben is, melly nem annyira egyes alakokban, hanem mindjárt egész csoportozatokban állítsa a' néző szeme elibe az első Rendet.

Ugyanis, hogy méltánylatunkat és hódoló tisztütnket, mellyel a' *Venerabilis Clerus* iránt viseltünk, kétségtelenül bebizonyítsuk, im egy — igen kevés más tárgy darabkák közbevegyítésével, majd-

nem egészen — neki szentelt „Mozaik“kal dicsőítjük őt. — Persze többet 's tarkábbat, és nagyobbyszerűt is követelne méltóságuk; de ne feledjék, hogy ez „Mozaik,“ 's így mindent, a' legcsekélyebb apróságokig belé nem rakhatunk. Különben pedig reméljük hogy tapasztalt szerénységénél fogva megelégli e' kis művet; 's ha mégis többet kívánna: majd megkisértendjük ecsetünket. — Addig adieu! A' révoir, szives olvasó!

I.

HAJDAN ÉS MA!

Nem úgy van most, mint volt régen,
Nem az a' nap süt az égen.

Népdal.

Nyolczszáz évig hömpölyög már a' szöke Duna hulláma, mióta Sz. István ez országban a' papságot első Renddé emelte! — Szép idő, 1000-tól 1844-ig! —

Kegyelmes egek! mennyi változás azóta minden felé polgári szerkezetünk-, társaséletünk-, nyelvünk-, hitünk- és viseletünkben!

De bezzeg, nagy ám a' különbség a' hajdan és jelenkor egyházának állásában is. — Erős kárpáti tölgy volt egykori hierarchiája Magyarországnak, mellyhez, mint szilárd támaszhoz ragaszkodott Nemzet és Király, párt és párt. Ki eltért e' testülettől, gyöngén állott: ingatag nádszálként; ha dőlni kellett a' trónnak, főpap segíté azt halomra, ha párt gyámot keresett, püspök-, vagy apátbot után nézett. — Vis-

szacslécek eltörlése, törvények alkotása igazságkiszolgáltatása, mind selyemtalárisu 's aranytiárás urak által történt. Sőt ha harczra kelt a' nemzet, a' fővezéri kard püspöki kézben nem egyszer villogott. Így Sajónál, így Mohácsnál, 's másutt is többször vezérletök alatt győzött vagy bukott, a' hadi változószerencse szerint, a' magyar sereg. Lelke tehát és mozgató ereje nemzetnek és trónnak hajdanában a' szent sereg volt.

Másképp lőn ez később! — És ma? — — —

Kikhez előbb a' bizodalom, tisztelet és sokat jelentő családi viszonyok kapcsolai által egygyéolvadt a' magyar nemzeti nagy test: attól ma elfordult a' hon; el nagyrésze azoknak, kik a' szabad eszmék ösvényén újjáteremteni szeretnők e' hont! —

Ne ijedj meg, kedélyes olvasó; mert noha e' sorok írója örvend az ellenzők táborában küzdhetni: de itt az igazság homokán, az írói téren, nyíltan bevallandja a' valót, 's bár a' politicalai mezőn ellenkezni, szót és erőt az egyház ellen kifejtteni, kitűzött rendszerünk taticája, — itt azonban, csak úgy „ad amicus aures“ szólva, kissé bizodalmasb hangon nyilatkozandok. —

Hogy ma a' korhadt 's odvas fűzhöz vagytok hasonlók ti Léviék inkább, csak vak nem veszi észre. — Rajtatok igazán hű tükre látszik az emberi dicsőség mulékonyságának 's a' földi nagyság romlásának!...

Ki hitte volna Ugolin vitéz,.. ki, még Páz-

mán után is, a' nagy Széchenyiek korában, hogy egy megyei gyűlésen alig egy telkes, sőt néha mivelsem biró fityfirty magyar Demosthenes bátran kikeljen ellenetek, kiket jogaikban sérteni király sem merészkedett? — Ma megtámadjuk ős jogaitokat, meg javaitokat; 's kik egykor magasan hordottátok süvegteket Hunnia népe közt: ma lesütött fővel, félve tekintetek magatok körül, gyerkőczhőseinket is kerülve, 's lenézésüktől tartva! Ti, a' régi idők arslánai 's légben repkedő sassai, ingerkedési kedélyünk laptái lettetek. Játszunk veletek tetszésünk szerint, míg majd eljő 's megérik az idő, mellyben sakmattot adunk nektek... Hasztalan rejtitek el gyöngeségteket; ingadoztok, mint a' kiaszott, recsegő törzs, dülő orkán alatt! — Nincs támasz, mellybe kapaszkodjatok. A' nemzetnek ugyan nagy, de tehetetlen részében, biznotok szintugy nem lehet, mint nem egykét lelkes hazafiban a' magokat fentartó 's fontolva haladók veletek együtt félnék tömegéből. A' kormány ön bajaival vesződik, 's úgy tesz előbbutóbb veletek, mint szivacsos: míg lehet facsar, 's ha nedvetek kiszáradt, tovavet, mint veletlen anyagot, mellynek már hasznát nem érzi. —

Hová enyészett magasztos befolyása az egyházi Rendnek, kérdi az eszmélő honfi? — Meggyűléseinken fehér holló gyanánt ritkúlnak, 's kik eljönnek is, a' nagyobb rész jobban tennének, ha otthon ülné-

nek, mint hogy a' közönség Loszantására ügyellenkednek. Egy újoncz esküdt, vagy a' tanoda mellett tízévig eljárt ifjuncznak szózata ellenében meghajol az egyházi méltóság képviselője; országgyűlésen pedig, hol apáink idejében annak lelke, tollvivője, szóval mindene volt, ma az alsó Táblánál még szavazatjokat sem bírták kivívni! A' sajtót, melly kizárólag papi kezektől vagy által jött munkákkal foglalkozott, már a' világ fiainak nagy munkássága foglalja el, 's az egyháziak, a' sok szerzetesek, alig néha, 's csak ritka kivételképen, működnek a' tudományok terjedelmes mezején!

Mind ez tagadhatatlanul bizonyítja, hogy más volt hajdan, más ma a' magyar Hierarchia élete. — De miért volt máskép hajdanában, mint van most? azt egy régi krónikából így olvasom:

„Mig a' magyart, letéve keleti istenét, egy hit kötötte össze, mig két szomszéd két templomba külön nem vált, hanem együtt ment leróni azon egy Istennek hálaimája önkénytes adóját az oltár előtt: hatalmas úrként tündöklött a' felkentek tisztos testülete; 's habár néhanéha egyik vagy másik párt fürgeteget költött is föl ellenök, az csak ösztönül 's alkalmul szolgált arra, hogy még erősb törvények-, még kedvezőbb kiváltságokkal sánczolják körül magokat. Irigyletlenül látta őket a' nép a' hatalmas magyar trón fénykör-

nyezetében, mert az udvari cselszövények 's ármányok ellen bennök védő nemtőket keresett, noha többször épen ők szőtték azokat. — Mint a' hit papjait, tisztelte őket az együgyű nép, tisztelték a' nagyok is, mert harczy erény 's tudomány, hazafiúsággal párosítva, volt az ország ez első Rendjében. Ők nem ismerték a' jelen papság politicáját; szabadon gondolkodott, szolgaságot nem tűrt, 's a' hon javát szíven hordozva, nem kérdezte: mi tetszik a' kormánynak, mi az egyik, vagy másik pártnak, hanem mi üdvös a' Hazának, a' Nemzetnek, 's így fejének, azaz fejedelmének? Nem volt gép mások körme között, sem csuszómászó állat eltűnő földi tekintélyek előtt. Esmélt, gondolkodott és szólott, mint meggyőződve volt, bátran, leplezetlenül, ha törvénytelenégeket kellett megróni. Ha az alkotmány falai megingattak, főpap állott első támogatására, 's valamint hű fejedelméhez, olyan volt alkotmányos jogaihoz is, 's nyiltan kitűzte a' határt, mellyen túl népnek 's kormánynak lépni nem szabad.“

Illy viselet és szilárdság mellett, ki csodálja, ha nőttönnött tekintélye azon Rendnek, melly borús és derült napjaiban e' honnak egyiránt osztozott, 's a' trónnak hű alattvalója, a' nemzetnek hű fia volt? —

De bezzeg, nem így van ám ma!

II.

CSÓNÁK!

... et sine parabola non loquebatur eis.
Evangél.

Mult Juniushan egyik barátommal a' Körös partján politicáról beszélgeténk; 's ime, csónak lebeg felénk a' folyó sebesvizén, rajta aluszékony legények 's bámész-kodó kormányos. —

Mi mesziről látjuk feketedni az ég boltozatját, 's felebaráti szeretetből kiáltunk, ébresztgetjük az álmos hajósokat, hogy vigyázzanak, mert fürgeteg jó 's elmerül csónakjok; ha felzavarja egyszer az orkán a' rohanó folyamat, elsodorja azt örvénybe. De ők mosolyogtak aggodásunkon, 's közülök az izmosabbik, ki helyéből sem kelt volna sokért föl, azt kiáltja vissza intésünkre: „hm, hm! hát nem olvasták kigyelmetek az evangéliomban, hogy ott fent viraszt helyettünk az, ki a' szelek 's tengereknek is parancsol? —

Alig mondá ki e' szavakat, a' forgószél felviharzik, a' csónakot parthoz sújtja, merólni kezd, 's már tódul beléje a' hullám. Ekkor felijednek, kapkodnak, kiábálnak a' lapáthősök. Hanem szerencsésjókra parthoz értek. Erre megszűnik a' zivatar, 's az öreg kormányos megdorgálja legényeit: „miért ütöttek olly nagy lármát; lám, nem lett semmi baj.“ Ok tehát ismét könnyítettek kezeiken, 's a' jó szerencsére bizván magokat, engedték vitetni viz által nászadjokat. — „Lám, monda barátom, inkább lapáthoz fognának hamar, mert ha ismét veszély jó 's körömrre ég a' dolog, mégis csak hozzá kell fogni; mert most is elmerülhetett volna hajócskájuk“ —

Azonban a' testes hajósok csak kucsúltak, 's folyvást azt kiabálák egymásnak: „lám, nem lett semmi baj; majd megsegít jövőre is az isten, bizzuk csak rá, őriz ő bennünket 's vigyáz is helyettünk.

„Mi vak elbizottság 's veszélyes elmerülés ez a' henyeségben! szólék fejszóvalva. A' csónak csak használatra adatott nekik, hogy benne addig evezhessenek, míg azt újabb hajósok tőlök átveendik, 's így jó karban kellene tartaniok.“

„Bizony igazad van, felelt barátom. 'S tudod mi jut eszembe e' látványra előbbi politikai beszédünk következtében? — a' magyar egyházi Rend.“

„S mi összefüggéssel? kérdém őt.“

„Csak ne tettesd olly együgyűnek magadat! —
Csónak, — Osz kormányos, — aluszékony hajó-
sok, förgeteg, — feljajdulás, — ismét álom és
hanyagóság; — hisz ehhez csak nem kell com-
mentár?“

III.

DUDASZÓ.

Van egy régi magyar nóta, melly úgy kezdődik, a' mint végződik. — Ki nem ismeri? „Fáj, fáj, fáj, fáj, fáj a' szívem, fáj!” És megint: „da capo, al segno;“ mint a' duda, mellynek első hangja is mekketés, az utolsó is.

E' dal ugyan szép, de azért eléggé unalmas, kivált eszes embernek, 's művelt füleknek!

A' magyar papság épen e' nótát dúdolja nehezen emelkedő kebléből. Neki mindig csak fáj, meg fáj; — jaj, meg jaj! — Undorító egyformasággal sopánkodik, panaszkodik vénasszonyok módjára, úgy, hogy valami fonóházban hittem magamat, a' mint minapában Rudnóra utaztomban E — városában egy asztalnál négy falusi úri embert az ebéd felett panaszkodni, nyöszörögni hallottam.

Nem is állhattam meg szó nélkül. — Mondék tehát: „ugyan miért sopánkodnak, tisztos uraimék? hisz semmit sem érnek vele. — Rég elveszett Józsué trombitája, 's így korántse higyjék bizony, hogy fohászaik Jérikó falait megrongálják, ha viradattól napestig mindig panaszt tzombitálnak is jószuszú torkukból...“

„Ah, drága úr! lássa, ez már a' mi szokásunk“ — felelének ők. „Fölülről lefelé, ez mindennapi fegyverünk; 's osztán ez pénzbe sem kerül; pedig bizony úgy szeretnők megtartani a' kecskét, hogy a' káposzta is megmaradjon!“ —

Igen-e?... No az már más, uraim! Tehát csak sopánkodjanak, fohászkođjanak, mig gégégjök, vagy fujtató hártájok meg nem szakad; de osztán magoknak tulajdonítsák ám, ha sem kecske, sem káposzta nem marad! — Hej ha én pápás volnék, tudnám én mit kellessék tenni. — De ha mégis egy pint bort fizetnének, megmondanám.“

„Pinczér! egy pint bort!“ — kiáltanak; 's egy hosszú „oh“ után mondának: „halljuk!“

A' pint bort fölhaltottam.

„Halljuk!“

„Erő és pénz; — tudomány és erkölcs; — központositás; — összetartás; — zsinat és egyetértés... Alázatos szolgáljok, tisztos uraiméknak.“

IV.

FIASTYÚK.

Az öreg anyánkról maradt kotlósunk ma szintén úgy folytatja pályáját, mint csirkekorában. Ha kikelnek tojásai, elviszi fiait a' szemétdombra, megtanítja csicseregni, szemet kaparni; később kárálni, kotkodácsolni, 's ezzel bevégzi nevelését!

A' Daguërreotypban ezt így fordítják diákra:
„Seminarium cleri Junioris Hungarici“

A' tyúk nem csak jó anya, de jó mester is mert csirkéinek ma sem kell többet tudni, mint hajdanta, 's ha tud annyit, mennyit ős eldődei tudtak, az elég. — Amde a' kispapoknak ma már nem elég csak kaparni és kárálni tanulni, tudni; többet, sokkal többet igényel az idő szüksége ő kelmeiktől. — Nem nézzük mi, uraim, ma egyedül csak a' fekete posztót; hanem azt is nézzük: minő embert, 's milly tökéletességekkel bíró húst és csontot fed a' tisztos ruha?

Ég-hasító-kalap, a' tizenkilencedik században! öltöny darócposztóból; öv szőrből; párosséta, zárt ajtó, a' kézbe olvasó, a' fejre pipistakaró; — osztán csengetés, meg csengetés — ma nem elég nevelés.

Zsidó ábécze, egykis theologia — még ma nem nagy tudomány!

Őszinte buzgóság, szinletlen ájtatosság, férfias önérzet, szolgálai csúszás nélkül; — szerénység tiszta szivvel; emberiségért égő felebaráti szeretet, a' hitben meggyőződés, 's rendületlen állhatatosság, tudomány minden céljokhoz vezető ágakban; jog, 's pedig nemcsak canonicum, hanem magyar is, élő nyelvek, szép literatura, ékesszónoklat pedig nemcsak a' szent amboról, de polgári ügyekben is, külső csin és illedelm belső erénységgel — im, ezek a' mostani nevelés szükségei;

Fölkelni csengetésre, lefeküdni csengetésre, enni, tanulni csengetésre, mulatni csengetésre!... Mi ez? Iga és járom, 's nem a' szellemvilág jövő mesterihez illő nevelés. —

Nem csak reverendgyiát és pipist viselni tanítsatok gyöngce csemetéiteket; ne kormányozzátok erőszakkal, mint szoktuk a' jármás állatokat, ujjonczeitokat, hanem szabadon 's úgy neveljétek, hogy korán megtanuljon saját ösztönéből, magas hivatása felfogásából jónak lenni; érezze korán, miként ő olly egyháznak

leend szolgája, vezérlője és pásztora, melly szabad akaraton és önkénytes áldozaton alapszik, mellyhez tehát nem gépszerű kül embert gyártó: hanem szabad 's a' benső embert — a' szivet és lelket — nemesítő nevelés illik.

A' p — ház igazgatója minapában mutogatta a' nevelőházat, 's én inkább valami állatmenagériában hittem volna magamat, mint a' keresztyén vallás jövő sáfárjai lakában, annyira erőltetett volt ottan minden.

Hej, hej, hollósvi uraimék! ma nem adunk semmit a' kül színre! „Non videri, sed esse;“ ez a' mai jelszó.

V.

DEBRECZEN.

Ismerik olvasóim ama nagy, igen nagyhirű szabad királyi városfalut, azt a' magyar alföldi miveltség fókuszát?... Nohát csak azt értem, hol száraz időben nincsen sár, esőben pedig nincsen por.... De hiszen, ismerik polgárait is, és ha látnak kurta, kövér nyakú, húsos hátú, nagy hasú, vörös képű, zsiros hajú, szűk nadrágú, fisléder csizmájú, izmos, köpczös urakat, csak eltalálják, hogy ezek nem valami héringragó pápisták: hanem pörözön hizott francia hitet követő magyar-hitű uracsok. —

No tehát, e' nevezetes város köz helyén megállópodám én egykor, 's messziről láték sürgést, forgást, jobbra balra köszöntést. Közefeldém a' mozgáshoz; 's ime látok bókokat, hajlongásokat, ép olly talpra esettek, minők „Szökött katonában“ a' szabó úrfi tigrisének hajlongásai. 'S már sejtém előre, kik legyenek. Mert a' ki járt Sárospatakon, Késmárkon, Szentesen

és Lőcsén, mindjárt rájok ismerhetett, hogy biz ezek tiszteletes uraimék.

Kalapot emeltem én is; mert N — tiszteletes uramnak szép barna leánykája van, 's egy kis pénzecskét is szerzett ekklézsiájából; ezen felől superintendens ő kegyelmével atyafiságban áll, az én derék tógátus fiam pedig igen szeretne illyes ekklézsiába — majd el is tévesztém... illy érdemes családba házasodni.

„Mi történik? kelmetek sokan összegyűltek.‘ Sügtam a’ mellettem elmenőknek. „Hát csak tiszteletes uram jó.“

Becsületes ember az a’ debreczeni tiszteletes; mert tiszteletes létére sem szégyenlett, illy köz helyen is barátságosan szólni velem.

„Hát kegyelmed is itt van, Ónódy uram? talán hírét hallotta gyűlésünknek? De hát tudja-e okát összejövetelünknek?... No megsúgom. de tovább ne menjen a’ szó. Mi bizony követ jöttünk fújni. Közeledik az idő, hogy fellépjünk már egyszer mi is az ugorkafára. Pápista uraimék régóta szedik az epret. Azt a’ sok meg sok milliót, ha jószántokból meg nem osztják velünk püspök uraimék, hát majd mi tesszük meg a’ divisiót. — Nekünk feleségünk, gyermekeink, ő nekik legfeljebb gazdasszonyaik 's fogadott fiaik vannak; mi szegények csak sinlődünk, egypár selyem iberron-

gyot is alig vehetünk oldalbordáinknak, e' mellett a' hivek és nyájunk egészségiért is csak szeretnénk néha néha cypár pohár rajnait üritgetni. — Aztán üveges hintó, szép négy, vagy hatosfogat, jó lenne superintendensné Asszonyságnak is; hisz ő Asszonyságának rangja megüthetné egy consiliariusné úriasságát, — pedig ezek üveges hintóban sétálnak.... E' mellett fő Curátor urainknak is jól esnék hébehóban egyegy ezresbanknótta.. 's lám, mind ez a' pókhasú pópások kezei közt van!..

„Mit hallok? ez már jó, okos és hasznos gyülekezet lesz; de hát nekünk falusi sénioroknak, ugyan jut-e valami?“

„Ej, monda, tiszteletes uram, kis hulladék csak jutna kegyelmeteknek is.“ —

„E' már bizony jeles gyülekezet lesz mindenestre! De hát majd mit szólnak a' tarajos urak?“

„Mit szólnak-e? Nem bigyesztjük ám az orrukra szándékunkat; most előbb tanakodunk, megszőjjük a' takarót, sérelmeket gyűjtünk, őket leszóljuk, lepiszkoljuk, 's midőn majd megutálja őket a' világ, könnyen bánunk velök.

„Ez már nagyon helyes taktika.“

„Csak halja tovább, Ónódy uram. Népevelésre, tanodókra kívánjuk fordítani az ő javadalmaikat; 's csak egyszer megkezdhecssük a' szalonnát, a' kés

magától beljebb-beljebb csúszik. — Ónódy uram le-
gondolhatja, hogy nagyfejű főcurátorunk, 's mi is
olly sokan, annyiszor hiába csak nem tanácskozunk?
Persze, azt hiszik az emberek, hogy mi egészen más-
ért jövünk össze; azonban szemesnek a' világ, vaknak
az alamizsna! —

VI.

ZÁRDA.

Klastrom, magyarul „Zár da,” azaz: zárd-oda; mert a' szerzetesek legjobbak — zárva.

Barát; sok barát, rossz barát; kevés barát, jó barát — elkeveredhetik a' világon.

Voltak idők, mikor olly édesen néztek az emberek a' zárdák fekete, kormos falaira, mint ma a' gyönyörű kaméliákra. Ők voltak virágai és gyöngyei koruknak, tőlök áradozott szét a' tudományok, művészetek, és szelid erények illatja. — Falaik közt ütöttek sátort a' másák, Parnassussá vált Cassino hegye. — Milly szaporán nő a' gomba eső után: olly sűrűn emeltettek minden tájon a' szerzetesek zárdái. 'S ki többet ajándékozott, szentebbnek tartatott; sőt egy barátcsukla „salvagvardia”ként tekintetett, mellynek Péter kulcsai sem mertek mindig dacolni!

Koronát kámzsával fölcserélni, napi események közé számíttatott. Fort bien à son temps!

Azonban 1845 — egészen más, mint 1100 1200 1300. Mi jónak, hasznosnak és kedvesnek tűnt fel hajdan: az ma szükségtelen, káros és utálatos lehet. Minek az a' sok tarka quodlibet? Tarka barát, szürke barát, fekete barát, tejfölös barát, gazdag barát, koldús barát; minek ma ez a' sokféle barát? — Talán csak azért, mivel „varietas delectat;“ vagy „ut sint fruges consumere nati?...“

Szünjék meg már valahára a' szent koldusság. Hiszen ma nagyobb városokban eltiltatott már; 's még is, a' religio rovására a' szent atyák keldulnak; hogy — jól meghizzanak!

Ha én pápista lennék, illy népszopó nádályokat meg nem szenvednék.

Ha ki szerzetes kíván lenni, 's kedve tartja, ám legyen; de a' szegény nép zsirján ne hizzék. Van jószáguk? tartsák meg, 's éljenek közös vagyomból, közös rend és törvény alatt.

Tündököljenek erény, ájtatosság 's tudományosság gyöngyeivel; tanítsanak, szóval: hasznos és cselekvő életet éljenek, e' mellett egész éjjel imádkozhatnak.

Hahotára neveltünk minap, midőn a' Jézuiták mellett szónoklott bizonyos nagy méltóság. Mi nem félünk politikájuktól; de nem is szorúlunk ő kegyelmökre. Megvoltunk jó régen nálok nélkül, meglehe-

tünk ezután is. — Megszűnt már a' nimbus, nincs mitől tartani. — Jőjjenek, ha bejöhetnek; de majd résen állunk mi is Sárospatakon, Losonczon és Lőcsén.

Jobbitsátok 's olvaszsátok e' sok tarkabarkát egybe, ha már megvannak, 's nélkülözhetlenneknek hiszitek; de újjakról ne álmodozzatok.

Mindig hibája volt az pápista uraimék püspökeinek, hogy ha valamelyik szerzetes rendet a' gazdagság lomhává 's galáddá tett, újjabb szerzeteseket alapítottak a' helyett, hogy a' már létezőket javították volna.

Minapában valaki azt hitte, hogy barátok nélkül meg sem állhat a' keresztyénség! —

Szegény vakosdi! Ládd, Üdvözítőnk zárdákat nem alapított, hanem papokat választott országa 's tanítása terjesztésére. — Így akar némelyik okosabb lenni Jézusnál. Felállott bizony sok száz esztendőig a' keresztyén egyház szerzetesek nélkül is, és fen fog állani, ha magjok kiveszne is.

Akartok fenmaradni? javuljatok, okuljatok, 's ne marakodjatok, ne irigykedjete, mert különben meg nem szenvedünk benneteket.

Végre, nemzetiségünkről meg ne felejtkezsetek; mert e' szent tiszt felett nemzet őrködik, 's jaj nektek, ha még ti is ellene dolgoznátok a' nagy igazságnak.

Eltöröltetésteket most nem javalhatom, mert a'

társulás szabad minden polgárnak, 's így miért nem lehetne társulni szent czéllal is? de terhére, vagy épen kárára ne váljatok a' hazának, mert ez romlása lenne a' statusnak. —

Azonban, emlékezzetek sz. Pál szavaira: „qui stat, videat ne cadat.“

VII.

VALLÁS.

„Nincs pénz! nincs pénz!“ ez mindennapi refrainünk; de, hogy nincs vallás, nincs erkölcs, nincs hit közöttünk, az semmit, és senkit sem bánt; miért? mert a' vallásnak ma nincs cursusa; pedig e' nélkül sem börze, sem pénz, sem más gazdagság nem segít.

Miolta megcsökkent a' hit: nőtt a' nyomor és bukás. Avagy nem geometricai arányban nőtt-e az erkölcstelenség, 's nem származott-e ettől a' pénzzavar a' vallástalansággal?... De mi nem szólunk erről bővebben; beszéljenek, irjanak azok, a' kiket illet.

Itt csak az a' kérdés: jogtéren mint állhat meg békességben protestans és pápista, ez úgynevezett apostoli országban? ●

Tömerdek szóvita és özönje a' piszkoknak ömlik át országgyűlésünkön, 's a' sok lármának, sok szónak mi a' vége? Idővesztegetés.

Kiki lelküseretére hivatkozik. Szent a' vallás joga; pedig több, mint ötven illy szónokról, T — barátom azt állítja, hogy h — d — g; mert utóljára is jurista korában hallotta az ekklezsiában énekelni a' zsol-tárokat? — És hozzá tevé, miképen divat országgyü-lésen mást beszélni, mást érezni, 's mást cselekedni.

Bizonyos vezérszónokról hallván őt beszélni, azt hittem, hogy Calvin követője; de barátomtól az ellen-kezőt tudtam meg; azaz: hogy ő névre pápista — szivre semmi; külszinre protestánsok kengyelfutója — scilicet jó akcizidenciáikért — első viczeispány-ságért — — —

Mondják, a' királyi leirat nem jó. — Nem? Ha 1648-ban, 's csak még 1791-ben is illy leirat jött volna, mindjárt összeütötték volna bokáikat apáink; mert a' világ kerektségén sem találhatni kedvezőbb elve-ket, illy körülmény 's történeti előzmények után. — No, no? majd megbánjuk, hogy elszalajtottuk a' ked-vező időpontot; mondám én, mikor miatta zaj történt; de november eleje óta már nem mondom.

Egyébiránt, minden nyereségünk az, hogy de-rekasan lepiszkoltuk a' papokat. Igaz nem illik tör-vényhozótestülethez, 's nem is válik nagy becsületünkre; de legalább ha jószágaikat el nem pörölhettük, boszún-kat töltsük kedvünk szerint e' hatalmas státuson.

Azonban még nem lőtt az utolsó franciaia; félek,

felnyitják szemciket, 's ha amúgy okosan, férfiasan talpra állnak, mint a' fő Rendek, 's capacitálják az ingadozó vármegyéket: biz aligha mi nem húzzuk a' rövidebbet. Azért jobb ma egy veréb, mint holnap egy tüzök!

Most hallgassunk.

VIII.

PAPI JAVAK.

Ki másnak vermet ás, maga esik belé! így tartja
a' magyar közmondás.

Mesét is mondok hozzá.

Fájlalta nagyon a' ragadozó sas a' Jupiternek ol-
tárára tett áldozatokat, 's jó móddal oda férévén, egy
darab húst körme közé szoritott, 's vitte örömmel a'
szent prédát fiainak. Azonban a' húshoz parázs ragadt,
's a' fészekkel együtt tollasodó fiai is megégtek.

Szép, tanulságos egy mese! még pedig a' tör-
ténetek tükrében igazolt mese!

Nemes és birtokos vagyok; őseim nem lopták
vagyonukat, joggal szerezték, ne bántsa jószágomat
senki, mert igaz kereset. Szent legyen és sérthetetlen
tulajdonom. Ez fő kelléke társas életünknek, 's im
egyedül ezen politikai jogpontból nem támadandom én
meg soha az egyházi javakat.

Ha lopták, vagy ármánnyal szerzették volna jószágaikat, egy perczig sem tűrném kezeik közt; de mivel igaz úton (bár ne ugy volna!) jutottak hozzá: már csak azért sem bántanám, hogy az enyim biztos maradjon. —

Ha azt, mit az egyház ajándék 's igaz kereset útján kapott, elszedhetni; miért nem vehetnök el Eszterházytól kezdve, a' nagyobb nemességig, sőt a' pörházig le mindenikét? De nem találni vigasztalást, nem áldást az illy fosztogatások nyomán, még a' történetekben sem. Elkoboztattak Franciaországban a' papi javak, de ugyanakkor megrendült minden polgári birtok, vér folyt nyaktiló alatt, még pedig nem csupán papvér, hanem nemes és polgárvér. Spanyolország im visszaadja elvett javait az egyháznak, mert szomorú tapasztalás tanította meg, hogy „Pfaffengut thut kein gut.“ — Anglia okosabb: nem sérti dús jövedelmeit papáságnak.

Beszennyezte Borsódmegye szerencsétlen indítványával a' protestáns ügyet. Most már ki nem verhetni a' katolikusok fejéből, hogy a' „religionis gravamina“ köpenye alatt, jószágaikra ásitozunk — — —

Első okot illyes követelésekre, igaz, maga a' pápista papság nyújtott. — Először, midőn az ország törvényeinek ellenére, a' koronának adózni kezdettek. —

Másodszor, ötven éven át keveset adóztak püspök és kanonok uraimék a' köz jóra; legalább nem annyit, mennyit tőlök joggal várni lehetett. — Kivétel van, igaz; de általánosan szólva, a' hajdani magyar főpapok dicső tetteikhez képest esekélységet tőnek.

Harmadszor, oka az aránytalanság.

Igazán elmondhatni: „unus esurit, alter ebrius est.“ Önkénytesen vakoskodik a' fő clerus. — Aranyos inasok, hatlovas fogatok, gazdag asztal, sok kincs a' méltóságos uraknál; — rongyos reverenda, romlott ház, lágyfabutor, hig leves, szükség és nyomor a' nap terheit viselő káplán-és plébánosoknál — — bizony, bizony, égbekiáltó aránytalanság!

En, egyszerű táblabíró, kocsisomsnak 75 forintot fizetek, 's tartáson túl még ruházom is, tetőtől talpig, 's a' kujon, nem akar megelégedni; a' szomszéd káplánnak pedig hatvan váltó forinton kelletik ruházkodni! Igaz, hogy reverengyiája kopott, foltos és szintelen, kocsisom dolmánya jó, egész és tisztességes. — Tehát kocsis = 75. forint, káplán = 60 forint; kocsis = tiszta öltöny, káplán = kopott kalap, foltos reverengyia 's vörös bornyűbőr csizma. Tovább: püspök 300,000 forint, káplán = 60 forint? És még sem értik el ökelmek az aránytalanságot?

Minapában hallottam, hogy N — püspök huszárnak több fizetése van, mint a' Sz — i plébánosnak.

Héj, héj, püspök uraim! ez az egy, mi megdönt előbb-
utóbb benneteket, ha meg nem előzitek a' közelgő
veszélyt.

Adjatok szűkölködő papjaitoknak is, mert ha
nem adtok, igazságtalanságotokat tűrni a' nemzet nem
fogja, 's pedig ha mi rendezünk, meg nem köszönitek.

Azontúl: köz czélok, nemzeti intézvényekre
adakozzatok; csak illy finansialis bölcseséggel csilla-
pithatjátok le kedélyeinket.

„Præstat praevenire, quam praeveniri!“

IX.

TUDOMÁNY.

Átkozott deválválió! hány koldust csinált, meny-nyi könyözönt árasztott e' hazában! — Azt hittem, hogy bevégezte már játékát közöttünk; de fájdalom! még jobban úzi hatalmát. 'S ki hinné — pedig úgy van! — immár az eszmék fellengős régiójába is felhatott.

Mi sokat nyomott, mi sok értéke volt hajdan e' mondatnak: „Káptalan a' feje.“

Bölcsesség, tudományosság, mind feltételeztetett annál, kiről illy elógiumot mondtak. — De, szent egek! mint deválválódott ez? Ma káptalanfő nem = okos és salamonfő. Miért? mert sok tök terem ma a' káptalan kertjében ....

A' tudomány kulcsa kezében volt hajdan a' papságnak. A törvény-bölcsesség tana, a' hittudomány, sőt még a' gyógyásztan is csak általa kezeltetett. —

— Királyok titkocokai, követei, mind csak az egyházi rendből szemeltettek; alig van száz éve, 's még a főcancellár is püspök volt nálunk.

Semmi művészet nélkülök nem emelkedhetett. Pénz, kedvezés, tisztelet, méltóság nyitva állott a' papok és püspöki hercegek palotáiban; ők lelkesíték a' szendergő lángészt, gazdag jutalmakat tűztek a' nemesb műveknek. Aldoztak értékkel, ha észszel nem szolgálhattak, a' másáknak; kiki tudomány és szorgalma által legszebb remények — kitüntetés-és méltóságra számíthatott nálok. Illy körülményekben épen nem csodálhatni, hogy nem volt a' tudományosság tág mezején egyetlen tér, mellyet papi egyén tolla parlagon hagyott volna! Ritkán, csak elvéve, hogy azon egyikét világfi fehérhollóként tünt föl.

De megváltozott az idő! Ma elhanyagolva a' tudományosság az egyháziak-és szerzeteseknél, naprólnapra mind inkább szállnak alá tudatlanságukban; a' káptalanokban 6 — 12 — 16 — 24 tag, és jó fő.... alig egy kettő; Harczot vívnak ma a' főpapok a' tudományosság ellen. Jutalmat, előmenetelt, udvari kegyenczek, e' leg veszedelmesebb férgek, várhatnak csak, a' tudós, kitüntetést hasztalan reméll.

Penzl gyűjteni szeretnek, de könyvekkel mitsem törődnek. Hol van csak egy nagyszerű mű, vagy elmeszülemény, melly főpapok költségén létre jött? —

Hol kitünő tudományos férfiak kitüntetésc? — Aztán, ki üthözik meg azon, ha tudatlanok a' papok, vagy legalább rejtve maradnak többek elnyomott talentumaik?...

A' magyar Tudós Társaság köréből kizártuk a' hittant, és méltán; de — örök gyalázatjára a' vagyonos magyar Hierarchiának — tudós hittani társaságot még máiglan sem állítottak. — —

Utálatos a' tudatlan pap. És sülyedéseknek itt fekszik egyik fő oka. Nem tanultok, 's tanulásra ösztönt sem adtok; sötétség vonul el testületetek felett: mert a' tudományok szövétnekét kiejteltétek kezeitekből, 's újra birtokotokba keríteni fősvények, szükkeblüek, önzők vagytok!

Csak rajta! sülyedjetez vastag tudatlanságban el; de osztán ne követeljétez, hogy „de ore vestro quacramus scientiam.“

X.

TAKTIKA.

Napoleon lángesze kijátszott új taktikájával minden számitást.

Taktika közéletben = eszélyesség, ügyesség. — Rosz, kimondhatlanul rosz taktikája volt a' franczia háboruban tétovázó ausztriai vezéreknek; de mégis ez a' magyar hyerarchia taktikájához mérve óriási talentom szüleményének tekinthető.

Szorúl a' kapcza megyegyüléseken, 's egykét sötét öltönyös, vörös öves úr, lassan, félénken, megkövesült szerénységgel oda búvik a' többi áttílas status közé. Nem szónok, nem is tudós, de recsegő torku allelujázó; 's nem is azért jött, hogy mozdítson, hanem mert a' sor épen őtet érte, és jobb valaki, mint senki. — Néha egypár okos fekete öves is megjelenik; de ezek is, azok is, alig várják az első nap ebédóráját, 's haza sjetnek, mintha a' török hajtaná őket, és el-

mondják otthon nagy hegykén: mint lármáztak, mint viaskodtak, mint csépeleték rendre az áttulás szónokokat;... pedig csak hallgattak, ültek, vagy ha szóltak szép lassan, csak rontottak; 's ha a' második napon még a' tizenkét óra után is ott maradnak, 's a' köz ügyekért a' kanál levest elfelejtik fél egyig — valóságos nyolczadik csodája a' világnak. — Vége van a' fürgetegnek?... csöndes minden. Jó új gyűlés, ott nincs kanonok, nincs fekete öves szónok, hacsak valaki véletlenül oda nem vetődik.

És ez osztán annyit tesz papi ajkón, mint köz helyeken jogot védeni!

Jó ejszakát szegénység!

Következik a' tisztújítás. Gondolkodnak, mit tegyenek? Néhány tisztakezű, jólelkű és mérsékelt elvű tisztviselő csak jól esnék, és szeretnének egyegy catholikus alispánt is... Dictum factum, a' plébánosokat felszólítják, hogy saját költségökön menjenek tisztújításra. — Ez jó, és helyes, mert kötelesség jogával élni. De voks is kellene!

„Bizony ez szükséges,“ mondják. Miséznek, imádkoznak, a' főispánoknak ajánlóleveleket irnak — persze, mert mind ez pénzbe nem kerül.

Toll, papiros és ténta, szó meg szép szó, nem arany, nem is ezüst.

Olcsó húsnak hig a' leve. Bevégződik a' tiszt-

újitás, 's rossszúl ütött ki a' számolás; bezzeg van láрма, meg sopánkodás. — Igérnek mindent — jövőre; terveket csinálnak, bőkezűeknek ígérkeznek, de végső esetben, ha kenyértörésre kerül a' dolog, vagy nem adnak, vagy annyit adnak, hogy nincs köszönet benne. —

Persze, hogy okoskodni igen jól tudnak, 's némi szép burkolatú szavakban mentséget keresnek is, találhatnak is... hiába! olly sok kibujósdi játékot nem tud senki, mint a' magyar catholikus papság; ő szépen kicsúszik mindenünnen, hol baj lehet, vagy volt.

Taktikája van tehát a' magyar papságnak, de ollyan, melly bukásra vezet, 's millyet csak ellenségnek kívánhatni.

XI.

KASZTA.

„Ti vagytok a' világ sava.“ Így szólt a' Megváltó tanítványaihoz, 's elküldé őket az emberck közé térítőkül.

Tehát nem kívánta külön kaszta-osztályyá alakíttatni szent igéje szolgálait? ... Nem! És mégis ma, mint valamelly szentebb lények, kivonja magát az emberek közül Lévi tábora! Nem társalkodik, kerüli a' tisztcs női koszorút, a' legártatlanabb nyilvános vigalmakat.... Vajha kerülné sok az aljash multságokat is!...

Ez bánt minket, és méltán. Mert vagy olly rosszknak tartatok minket 's tartjátok hölgyeinket is, hogy velünk és velök nyilvánosan társalogni nem mertek, vagy önnön gyávaságtokat áruljátok el, féltvén crényteket.

A' magasb, tisztességes női társalgás, nemesíti,

finomítja lelkünket és szívünket, erre pedig szükségtek van nektek is — embereknek! Azt mondjátok: pajkos a' mai szellem? Ha így, szerény 's illedelmes viseletű megjelenésük által adjatok magasb irányt erkölcsünknek; de ne fussatok becsületes férfiak 's mivelhölgyek köréből, mert ebből csak azt gyanítjuk majd, hogy ti sötétben, titkon mulattok — ott, hol bűn üti föl sátorát, 's hol a' gonoszok szokták magukat szemérem nélkül átadni a' testi kéjeknek!

Ej, ej! a' régi pharizeusi politicát csak nem akarjátok elhagyni?!...

Ti hosszú fekete tálárisban, lesütött szemekkel járkáltok közöttünk, mint hajdan lelóggó bojtok 's ahítatos arcz által különbözteté meg öltözetjét 's képét a' zsidó nép egy osztálya a' többiekétől. — Bántja jobb izlésünket ez elkülönözésük, mert mindig némi szemfényvesztést képzelünk alatta... Templomba való tisztos fekete ruhátok, mint német 's egyéb országokban tesznek társaitok. Vagy talán abban helyeztetitek fő érdemeteket? Bizony most jut eszembe, azért igénylitek e' czimet: „*Venerabilis Clerus Hungariae.*“

Tudjuk ám mi profánus emberek is, hogy azólta romlott meg a' papok erkölcsé, miólta ruhával, 's nem példás viselettel kezdték megkülönböztetni magokat a' hivektől.

Aranykorát élte négy száz évig a' keresztyénség;

dicső, nagy férfiak tündöklöttek, kiknek saruit már nem vagytok érdemesek megoldani, kiket mi, mint az erény ritka példányit, tisztelünk, ti pedig a' szentek lajstromába irtatok. Azoknak lám szent volt életök, noha sohasem volt reverengyiájok; később megromlott erkölcstök; a' nép tudatlan lévén, sötétségben járt, 's elámitani külszinnel iparkodtatok, és az együgyű tömeg elhitte: hogy ti jobbak vagytok, mert más ruhát hordoztok!... De ma már nem hiszünk a' külszínnek. Tegyétek azt le a' köz életben, és ne idegenítsétek el ez által is, mint kasztatábortól, a' világot.

Minap egy felvilágosodott kaputos pappal találkoztam. Ő nem a' bigótokhoz tartozik. Kérdém, miért ölt illy hosszú kaputot, miért hordoz szűk nadrágot kánikulában? Mit válaszolt? — „Ezt az úgy nevezett cléricális modestia kívánja.“

Oh fonákságok fonáksága! Csizmán kívül viselni a' nadrágot 's rövidebb kaput szerényletlenség?!

A' szív tisztaságában, 's az ezt kinyomó illedelmes külsőben áll az igaz szerénység. — Lám, isteni mesterünk semmi egyénruhát nem szabott tanítványinak, csak egy ismertető jelet hagyott: „a' szeretetet.“ Ezt elvetették, 's helyette talárist öltöttek!

Mindenkor legfőbb bűne volt az a' hiérarchiának, hogy bölcsőbb akart lenni, mint a' keresztyén vallás isteni mestere.

Az egyháziak egyenlőzete ott veszi, azon korban eredetét, mellyben hatalmaskodása. —

Veikezzétek le az önzést 's büszkeséget, járjatok úgy, mint mi, 's ha frakban és pantalonban reá ismérhetünk a' szerény, mivel, tiszta jellemre, a' szeretet és vallás érdemes tagjaira — akkor bizton számolhatok tiszteletünkre.

XII.

PAPI JOURNALISMUS.

A' nagy foliántok kikoptak a' divatból; ma mindenki hirlapot olvas csak. — Ki ma a' nagy közönségre hatni akar, csak napi sajtó által teheti, másképen hiú törekvése.

Érezni kezdte ezt a' pápista hierarchia is, 's így újságlapról gondoskodott. — Szép dolog, csak köszönet lenne benne.

Petrezselem legolcsóbb gyökér; Perger Pannának pedig elég, ha kéthárom garasa marad zöldségre. — Így tehát, mint legolcsóbb lapot, a' „Nemzetit“ választák. —

Van tehát, most már tudjuk, az első magyar statusnak hivatalos organuma — a' „Nemzeti Ujság!“

Taval óta nagy phásisokon ment e' lap keresztül. Eleinte volt szerkesztője, azután lett marsalja és adjutáusa, most van vezérje és — gefreyterje.

Ugy beszélnek hogy valami kis öszveget gyűjtöttek volna a' folyó évre; de nehezen lehet sok, mert a' lap, a' helyett, hogy izmosult volna, inkább öszveaszott — külsőleg; belsőleg nyert egy kis életerőt, néhány philosophicus vezérezikk által. Ára annyi, mint a' többinek, de terjedelme négy-öt ezer betűvel kevesebb minden számban, mint a' többinek.

Az igaz, a' betű még nem adja meg a' lelkét, de a' sok betűbe több élet fér, mint a' kevésbe.

Gazdálkodjatok csak, szegény papok!

Az volt hire, hogy az előbbi adjutánsnak nyugdíj adnak, az újabb 's ügyesb vezért pedig drágábban fizetik. Ez utóbbi meglehet, amarról most más a' hír; de a' kettő sok is volna egyszerre. Pénz kellene ide is, oda is... Tehát pénz?... úgy, de mindent, csak pénzt ne kérjetek tőlök, illy kérelem valóságos ipacuána!

Haladni is kellene journáltokban, 's hogy ez meglehessen, szerezzetek okos, értelmes írókat. Hiszen Pesten és az országban, jó pénzen mindent lehet venni!...

Rajta tehát: olcsó újság, hegelista-szerkesztő, lassú fizetés, avatlan dolgozó társak — — így már diszleni fog orgánomotok!

XIII.

LATIN NYELV.

† Ha az Üdvezítő vagy apostolai diákul hirdették volna az evangéliomot, bizony akkor megbocsájthatnók a' latinnyelvhez nagy ragaszkodást pápista papjainknak; de miután sem ők, sem az első századbeliek latinul nem végeztek isteni tiszteletüket; meg nem foghatni, miért akarnak a' papok mindig csak diák nyelven tanulni, írni és beszélni?

Valóságos calamitas a' hazára nézve, hogy épen ezen osztály, mellyet törvényeink elsőrendű méltóságra emeltek, 's melly dúsan élvezi alkotmányunk 's az ország bő áldásait, legkevésb buzgalmat mutat a' nemzetiség ügyében?

Van elég gyáva, ki Péter tornyának összeomlását képzei a' római nyelv hanyatlásában, 's a' magyar nyelv terjesztésében: mintha azon holt nyelvhez volna kötve a' keresztyén hit! — Bizony szegény vallás az

a' katholikus vallás, ha csak diák imádság és diák beszéd mellett maradhat fön! —

Eltűnt e' nemzet nagy férfainak szelleme; elleke Pázmánnak 's több jeleseknék, kik a' nemzetiséget megőrzeni a' nemzet nyelvét emelni, hazafiúi tisztöknek tartották. Többen vannak, kik sokalják a' magyar nyelvbeni engedményt, 's ha e' szolganép bátorodnék a' kormány intézkedése ellen küzdeni, feltámadna méltányos, sőt igazságos engedélye ellen, melly a' Magyarának nemzeti nyelvét önnön cabinetjébe valahára bebocsátotta.

Magyar érzés, tiszta, buzgó nemzetiség, még ma is (legtöbb papi megyékben) bűn és gyanús érzet, sőt ültőztetni nemzetiségért (spedig nemcsak túl a' Dráván, de még innen is), napirenden lévő dolog!...

Vannak egyébiránt dicső kivételek. A' Herczeg-primás, a' Csanádi Püspök, Barkóczy, Scitovszky, 's még egy vagy kettő — de nem is több — melegen pártolják nyelvünket, nemzetiségünket. — Oh! az az esztergomi áldornagy, valóságos ifjú tüzet hord hetvenes keblében, hogy az ég áldja meg érte *)! Vajha ő, 's azon néhány kevesek, kik vele rokonul éreznek,

---

*) Ugy látszik, a' zágrábi püspök is magába száll? Szállja meg őt a' magyarok Szent-Léleke, hogy megtérése igaz, tökéletes és állhatatos legyen!

magyar szellemet tudnának önteni a' horvát, tót, rác és német papokba.

Akármit mondjanak mások, de csak ugyan van valami abban a' panslavismusban, mert nemzetiség elleni iránya a' rác és horvát pápista papoknak is, napnál világosb. Szeretik a' magyar jogot és alkotmányt, de a' magyar nyelv, magyar érzés, magyar nemzetiség, szóval: magyar hazafiság — ismeretlen kötelesség előttök!

XIV.

VIZÁR.

Kis gyermekek szokása: nyári záporosó után az árokba rohanó patakocskának ellenébe nádszálat tűzni, 's ha elsodorja a' hullám, ismét felállítani, 's jó izűen nevetni, látván: hogy vizár ellenében nehéz építeni. —

Jó egy játék gyermekeknek. —

A' magyarhoni papság ép ez utat látszik választani. Ő az uralkodó szellem rendítő erejének ellenében papiros-csónakon evez, 's mégis hajdani dicsősége révében szeretne — *salvus et incolumis* — kikötni! Elvonuló, elszigetelő és elszigetelt állást vett, 's még ma is brillirozni akar! — —

Társulás és nyilvánosság, ez a' korszellem kívánata, minden ez által tenyészhet csak nagyra és erősre; mi e' kettőnek méhében nem fogamszik: virágzó létre hasztalan számol.

És ime! a' dűsgazdag magyar Hierarchia megveti korunk igényeit, 's csodálja, ha a' világiak tőle elfordulnak.

Hajdan minden, vagy legalább a legtöbb szép, hasznos és dicső, az egyház kebelében keletkezett társulatok által jött létre. A' sivatag és kietlen vidékek mivelésére, a' szenvedő emberiség ápolására és vigasztalására, még a' tengereken túl rabigában sinylődő hősök kiváltására is támadtak keresztyén társulatok az egyház pártfogó 's áldást osztogató keze által; ma, minden világi szivből ered — kivált nálunk Magyarországon: dologházak, iparegylet, kiseddóvdák, magyar akadémia 's a' t, 's a' t, minden a' hatalmas pap-ság nélkül állapított; 's ha talán fillérökkel azokhoz járulnak is, de hogy egyházi agy és törekvés szült volna illyest — nem tudjuk. Mi több, még tagot is alig számlálnak ez intézetek pápipsta papok közül. Palotákba elvonulni, avagy négy fal közt piszkolni liberális pártunkat — banyákhoz illő gyáva tehetetlenség!... E' helyett inkább a' cselekvés terére lépjetek; legyetek lelke honunk társulati szellemének, 's tapasztalandjátok, mint simuland hozzátok a' világ. — Ha egyszer felbörzönködik a' szelindek, szőrmentiben hamarabb magjuhászodik, mintsem ha bottal ijesztgetjük....

A' mi suttomban történik, az ma gyanús; a' titkok

leple már nem kedves, sem varázserővel nem bír. — Nyílt nap a' kék égen, legszebb; takaréktalan igazság mai világban legtiszteletreméltóbb dolog, 's a' ki nyerni és győzni akar: lepletlenül szóljon korához.

Az egyház itt is mást mivel. A' legnagyobb titokban szeretne mindent tartani, 's a' világ szemelátára kötelességét sem meri tellyesíteni. Mit tön a' vegyesházasságban? Ellenkezőjét annak, mit joggal követelhattunk tőle. — A' helyett, hogy az egész nemzet szemelátára országos zsinatban nyilvánosan e' kérdés meghányatott 's vitatott volna, 's így a' nemzet megértvén előbb az egyház okait, mint közös háttározatnak talán elfogadására elkészült volna: titkon összesúgtak a' püspökök, 's levelekben hirdették az áldás megtagadását!... Innét származott, hogy a' közép rendű, 's főleg az intelligensebb, tudósabb papi egyenetlenének a nagyváradai és esztergami pásztorlevelekben .... Legalább sokan nem hisznek mást....

Az ős keresztyénségben ha valamely vallási vita támadott, a' világiak sem zárattak ki azok tárgyalásából. Azonnal vagy baráti értekezések, vagy megyei 's tartományi zsinatok hivattak egybe. Világi bölcssek, a' kiknek tetszett, bementek 's hallgatták a' kérdések megfejtését, sőt önnön magok idézték elő néha a' kétségek eloszlását. Ily zsinatokban, bár mindig az

egyház főnökei és pappai határoztak: de a' határozás már nem kirekesztőleg az övék, hanem az egész jelenlévő közönségé, 's így minden hívőké lett.

Ha illy nyilvánosság-'s méltánnyalattal tárgyalatik Magyarországon a' vegyesházasság ügye: bizonyára a' nemzet (legalább nagyobb része) megnyugodott volna intézkedéseiben.

XV.

FÖLDRENGÉS.

Rémítők a' földindulás dúlásai! — Hegyeket mélységbe temet, virágzó városokat romokba dönt, sok számtalan éltet emészt meg! — Ah! de ezen iszonyatos percznyi dúlás mi ahoz képest, melyet a' lélek felindulása okoz?... Ez századokon át úzi pusztításait, 's kik azt előidézik, poklot költenek földön fel.

Mennyit esengett annak idejében a' szegény Németország orvoslás és reformért Roma büszke trónja előtt, 's mivel feleltek szegény Huss és Prágai Jeromosnak?... máglyával! —

A' Constanczi bölcs és legvilágosodottabb atyáknak gyülekezete mit kért? Reformot; 's mit nyert? — excommunicatiót! Eljött 1517, 's mi lón? a' mozgalmak nöttönnőttek, az emberi lélek felindult, megháborodott, és szülte azt a' szakadást, melly szerint minket a' papások kizárnak a' mennyország jogából! —

De hagyján, ha már eldisputálják a' más világi boldogságot; hanem itt e' földi éltet is ezerszer megsomorította az a' villongó reform, mellyet utólrni békés úton századokon át hasztalan törekedtek a' jámbor és istenfélő emberek.

És valljon tanultak e' valamit ő kegyelmek annyi idő óta! — Semmit! —

Még ma is borzadnak a' reformnak csak hangjától is; pedig egyedül ez azon út, melly titeket velünk egybe olvaszthat. Dogmáitokat hántorgatjátok? mi közünk a' titkokkal; ezen könnyen megegyezünk. Előbb szaggassátok le az elválasztó falat, ne különbözétek el magatokat még asztaletok által is. Egy hazának fiai, 's ti kárhoztatjátok húsevő polgártársaitokat; pedig a' húst is csak úgy teremtette az Isten, mint a' halakat 's fekete lábú kácsákat; — 's mig törvényeket minden tanult gazdag megmosolyogja: azt a' szegény népnek rakjátok nyakába. — Ha a' böjt nálatok szent, miért türitek megvetését? Ha nem? (a' mint ezt közületek sokan tartják) miért nem törülitek el? Hagyjátok kinekinek jóakarátja-és lelkiismeretére, hadd sanyargassa testét, mikor ő akarja, és szükségét érzi. — Lám **hátunk** egy felvilágosodott főpap jó példával ment elő, 's azért a' mi vármegyebeli pápistáink nem rosszabbak a' többinél.

Furcsa biz ez: egyik helyütt húst enni nem kárhozat, másutt meg szörnyű nagy véték! —

Egy derék, okos pappal utaztam egykor. Ő nem akart sehogy sem húst enni; kérdém miért? „jaj, mondá, ha megtudnák azok a' somfejú főpapok, talán kiátkoznának!” —

„Hát ökelmök, mondám, böjtölnek?”

„Igen, felelt, még pedig szorosán.”

„Úgy? de hát mi más jót tesznek annál, hogy a' halászatot gazdagítják? Növekedik-e hasokkal — mert úgy böjtölnek, hogy az el ne fogyjon — a' tudomány, a' szeretet, az irgalmasság, a' tisztaság és példás élet?...

Bizony ő csak azt felelte: hogy a' böjthöz nem tartozik egyéb, úgy látszik, szerintök, mint semhogy ökörhússal és disznózsirral negyven napig ne éljenek?

És osztan nem kelletik-e itt reform?

Szüntessétek meg e' korlátokat, mellyeket a' Megváltó fel nem állított, sem apostolai felállítani nem mertek.

Közeledni akartok? tehát a' mi isten törvénye, azt ne tiltsátok. Ti papjaitok nyakába a' nótelenség jármát vetitek, 's így elkülönzitek őket mindennapi életüntől. Ezt az Isten fia, ~~Ezt~~ apostolai nem parancsolták, ti pedig ez elviselhetetlen teher alá kényszerítették szegény papjaitokat. Gúnyoljátok a' mi Lutherünket,

hogy Kata kisasszonyt megszerette? pedig ő annál szebbet nem tehetett, mint midőn az emberiség elrablott jogait visszadta Isten szolgálóinak! — Ki érez hivatást szűzen élni, ám lássa, és tegye; de erővel illyesmire kényszeríteni senkit sem szabad.

Reform tehát e' réssben is akkor két lépéssel, nevezetes két lépéssel, közeledtetek az unióhoz.

Hát még kormányrendszeretekben mennyi reformra volna szükség? — Különös dolog! minden alkotmányos nemzetnél megtartatnak az országgyűlések; csupán a' pápista papok nem tartanak zsinatokat, hol a' jó és okos reformokat időnként kidolgozhatnak.

Ej, ej! megint zúg már valami forró anyag a' szellemvilágban; előre intellek tehát titeket: ébredjétek! 's míg idő van, működjétek; mert ha ismét felindul 's megháborodik a' lélek, szörnyű rengést, talán még borzasztóbbat fog okozni a' vittembergi orkánál!

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Κ Ο Σ Μ Ι Κ Α Κ .

FÖVÁROSI
KÖNYVTÁR
1912

K. S. M. I. K. A. N.

A' fekete talárisu urak dolgával készen volnánk; de vannak még tárgyak, mellyek őket is, másokat is — papokat szinte, mint világiakat — egyképen's közösen illetnek. Ezekből tehát szinte akartunk némelleyeket kiszemelni.

Sok közül nehéz volt a' választás. Mindent felkarolni — a' röpirat karcsúsága; egész terjedelemben's kellő logikai motivációkkal adni — a' röpirat eszméje és célja nem engednek. Nehány mag elhítése legyen elég ezúttal; míg mások majd több 's kifejlőttebb növényekkel szolgálандnak.

Az épen szőnyegen forgó tárgyakat megemlíteni, azok felett nézeteinket elmondani — akartuk; nem többet.

Helyes volt-e választásunk? helyesek voltak-e nézeteink? azt olvasóink bírálják meg. Eszmeébresztés volt célunk, eszmesurlítás szándékunk.

Nem tagadhatjuk egyébiránt, hogy nálunk elég az eszme, 's elég a' surlódás is; de valamint azok tettekbe nem lesznek, ugy ezek a' tetté érlelést igen soká, és igen lassan eszközlik.

Az czmesúrlódások története nálunk szomorú tanúságul szolgálhat a' természetbuvároknak, mert meghazudtolja theoriájokat — a' tisztulásról. Mi sok, sok évi folyvásti surlódás után is a' legnagyobb zavarban vagyunk.

Oka abban rejthetik, hogy a' surlódás közt kiptogó szikrák el-eltűnnek; nincs jó cserfataplónk, melly a' tüzet jól megtartaná.

De azért ne essünk kétségbe. Mi még nincs meg, meglehet.

A' zsidók is várják a' Messiást ....

I.

VÉDEGYLET.

Felices errore suo.

Lucanus.

Roppant fontosságú tárgy, mellyel úgy vagyunk mint az árnyékkal, melly növe, mindegyre közeledik az enyészethez.

Kossuth kezeiből kisikamlott a' „Pesti Hirlap,” melly konyhájára, az utósó évben, közel 18, mond: tizenennyolcz ezer pengő forintot jövedelmezett — becsületes hazafiúi munka után; 's a' munkához szokott jó honfi, — a' ki mindent csak és egyedül a' hazáért! semmit magáért! — megúnván tinnyei cselekvénytelen magányát, körül nézett oltárok után, mellyeken tollával áldozhassék — ismét csak a' hazának; és meglett 1844-diki augusztus — novemberben az — „országos védegylet,” Kossuth úr igazgatása alatt. Nem ugyan 18 ezer pengő forinttal, de még is egypár ezerrel évenként, ha csak váltóban is.

Éljen a' hazafiság!

A' „védegyelet“ eszméje, lényege, sőt tendenciája is, minden káros és hasznos oldalaival, minden óriási és liliputi eredményeivel, az únalomig meg lön már vitatva mind itthon, mind Augsburgban. Minek tehát a' szó ezek iránt?

. Nem is papolok én ezek felett. Mit mondani akarok, kevés.

Legalázatosabb észrevételképpen bátor vagyok megemlíteni, hogy a' védegyelet nem „országos.“

Azért, hogy az alsó-tábla tagjainak többsége 1844. d. nov. 7. a' „védegyeletet a' törvény paizsa alá helyezé,“ még nem „országos“ az.

1-or) a' városi követek, osztán a' káptalanok, tudunkra, nem járultak ezen határozathoz.

2-or) a' megyei követeknek nem volt küldőiktől a' védegyeletre nézve utasításuk, tehát-ha a régi fictió szerint megengednők is, hogy ők az egész országot képviselik — illy utasítás nélküli határozatuk érvénytelen.

3-or) országos határozatot csak a' két tábla hozhat; a' védegyeletre nézve pedig a' főrendek nem határoztak.

4-er) országos csak az, miben minden polgár, vagy azok többsége részesül, vagy különben — belöszton nélkül — köteleztik. A' védegyeletről ezt mondani nem lehet.

Ezekből világos, hogy e' czim 's még inkább az országos czímer is, ha a' védegyletre alkalmaztatik, meg nem engedhető bitorlás.

A' név „védegylet“ pedig valóságos non-sens.

Védni csak megtámadók, ellenségek ellen lehet és kell magunkat, vagy akármit. Ki támadott meg bennünket külföldről?... A' morvai, szileziai, cseh, vagy rajnamelléki gyáros? Illy megtámadásról nem tudunk semmit. Ha az, hogy azon jámbor szláv, német, vagy franczia kelméit ide küldi, hogy megvegyük, megtámadásnak mondható: akkor van ellenség; ha nem kényszerit pisztollyal kezében készítménye megvásárlására, nincs ellenség; 's ellenség nem létezőn, minek a' paizs?

A' szó „védegylet“ tágos értelemben véve, nem csoda, ha a' Lajtán túl aggodalmat gerjesztett. — A' szó „repeal“, Pozsonyban — champagnei gőzben, az igaz, de még is — ki lett mondva, 's így a' nagy zajjal kezdett védegylet szemet szúrhatott, kivált mikor ellenség nem közelget a' hazára.

„Iparvédő egylet?“ Ezt már érteném. Inkább kifejezné azt, mit az egylet által elérni akarunk. De még inkább kifejezné ez: „ipar-ápoló-egylet;“ vagy ha a' bugátféle anatómiai műtételeket szeretjük, legyen: „Ipar áp egylet.“ Legyen tehát egyesületünk ez, és semmi több. Ápolni az ipart, a' haza egyik

szent érdekét, nem csak szabad, de mulaszthatlan kötelessége minden igaz magyarnak. Védni magát, az akaratunk daczára ártani nem képes ellenség ellen, nem lovagiasság; okot adni a' gyanúra fenn, hol úgy sem igen hisznek a' magyarnak, fonák politica.

Mindig nagy hibája volt a' magyarnak a' zajütés. Így tettek a' „védegyelet“ teremtői is. Csak ezen körülménynek tulajdonítható, hogy fent zugolódtak, az országban pedig sokaknál ellenszenv támadt a' más-képpen legszentebb tárgy iránt.

Egy párt ügyévé tették azt, mi minden magyart, ha különben e' nevet nem bitorolja, kötelez. Innen újabb szakadás nálunk a' politicalai téren. Sokan — óh, mert vajmi csökönyös természet az a' magyará! — csak azért sem alkalmaztatják magokat az iparápólásra, mert azt az úgynevezett oppositio saját ügyévé tette; ezek meg csak azért sem túrik magyar polgártársaikat, mert nem tagjai a' védegyeletnek!

Bizony éppen nem volt szükségünk, higyjétek, új szakadásra!

Ha a' belső érzet, a' moralis erő nem ösztönz bennünket a' jót, a' hazának üdvöst elfogadni és követni: a' külkényszerítés — minek pedig feles példái vannak már a' hazában a' védegyelet részéről — nem szülni meg soha az óhajtott sükert. Türelmellenségtek azzá

fogja tenni az együletet, mivé a' diák teszi „lucust a lucendo“ — egyenellenség forrásává.

Ha torkig eladósult magas aristocriáinknak még egy csepp esze van: használja e' lázas mámort, 's visszavonulva a' luxus öldöklő karjaiból, megmentheti magát a' torkára forrt késtől. Kezdtétek és folytattátok volna a' dolgot szebb oldaláról egyedül, 's aligha inkább nem boldogútok.

Felcsigáztátok igen magasra a' hűrt; közel hirdettétek a' vállalat által megjönni kellő eldorádót, — így a' csalódások nem maradhatnak el. A' csalódásokkal elalszik a' tűz, mellyet olly nagy szélel gerjesztettek az ösméretes magyar szalmából, 's a' szép hazafíi eszme testetlenül fog meghalni.

De miért adjak én tanácsot? Talán késő is, és azoknak, kik tévedésükben olly baldogok, mint ti, hasztalan beszélek.

Századoktól fogva tanítgat bennünket a' sors, és mi nem okulunk? 's egy ösméretlen szónak hatást várjak-e én?

Fog menni a' magyar, a' mint már szokása — szíve után, 's az eszét fogasra akasztja!

II. MAGYAR NŐK.

Emeld fel bámaidnak zászlaját;
Utánad kelnek a' hon jobbjai.
Vörösmarty.

Asszony ölte meg Ielkünket, asszonytól jött annak üdvössége is. — Ez, rövid szóban, az emberiség szellemi története.

Hol lelkesedést kell gerjeszteni nagy és nehéz tettekre, az asszonyok nem hiányozhattak. A' teremtő az ő keblükbe rakta le a' szivet melegítő tűznek szikráját. Ha ez fel nem gyúl, a' férfiak ridegebb anyagból gyúrt melle honnan nyerjen hevületet?

A' hazát is minden nép, melly e' szót megérti, nőalakban képzei. Innen a' számtalan példák arra, hogy mikor a' haza bajban volt, a' lovagias férfisereg enyhítésére sietett.

Mit nem tehet egy epedő pillanat, egy köny, egy varázsmosoly, egy csdeklő szózat, molly szép női

szemektől 's ajkából jön!... Birodalmakat építettek, birodalmakat romboltak le a' nők könyei, mosolyai.

Az asszonyok letéteményesei 'par excellence' azon éltető crőnek, melly a' mindenséget összetartja — a' szerelemnek. Tőlök függ elyzion és pokol, földön és a' túlvilágban.

'S e' nagy hatalommal mint élnek a' magyar nők?
Szomorúan!

Belőlök kiirtaték az eredeti szikra, melly magyar vala; és ültetették helyébe korcs parázs, melly a' férfi mell tűzét elfojtsa! Tudták, kik ezt tevék, mit tesznek. Midőn asszonyainkat idegenekké tevék e' hon iránt, leghatalmasabb emeltyűjet vették el a' Magyar haza nagysága és boldogságának.

Csirájában fojtották el szent eszméjét a' nemzetiségnek, 's mi idegen istenek oltárán áldozánk. Pirúltunk megvallani, hogy magyar vagyunk, mert az igéző női ajkak, idegen szavakban mondtak imát Moloch zsámolyánál.

Mi sokat, majd mindent vesztettünk ez által!

És ugyan mit nyertek asszonyaink?

Nem sokat. A' bohó külföldi, és a' korcs magyar, bókoltak nekik; az okos külföldi szánakozott a' hazátlan seregen, 's a' lelkes magyar bújában, méltó haragjában megvetéssel fordul el tőlök.

'S ez így maradt mind napjainkig!

A' magyar nő, ha főrangu, mivelnek, nemes izlésűnek tartja, ha minden nyelvet tud, csak nem a' magyart; ha középrangu, affectálja a' műveltséget az által, ha szép anya-nyelve helyett a' francziát vagy németet darabolja; a' tehetetlen alsóbbosztályu nő szereti nyelvét — kenytelenségből, mert nem volt alkalma hallani orgonczát (werklit), melly után mást dadoghatna, 's mivel már nyelvén túl nem adhat, túl ad viseletén, erkölcsén, hogy legalább ezáltal:

„Ignotos fallat, et notis sit derisui.“

Igy vagyunk magyar asszonyainkkal! — A' kivétel még mindig kevés; — 's osztán várjuk a' haza felvirágzását!

Egyes jelenetek, mellyek a' föntebbi szabálytól a' kivételeket képezik, örvendeztetők ugyan — aber halt schwach! Még az valami kitünő érdemnek tekintik, a' mi legszorosabb, legszentebb kötelesség: adig ne igen örüljünk az illy kivételeknek.

Ha lánykáink tiszta magyar nevelést nem kapnak, belőlök sem lesznek magyar nők; pedig magyar nevelőt lányok számára még nem találunk. Egy lánynevelő-képződe egyik legsürgetősb feladata az országnak; de a' Színház, Musaeum, Ludoviceum, védegyelet, országház, bolondház, 's at a' honatyáknak előbb eszükbe jutott.

Sok függne az apáktól is. Ezek a' felsőbb kö-

rökben csak most kezdik tanúgatni a' nemzeti nyelvet, mikor látják, hogy bizony szorúl a' kapeza. Kénytelenségből teszik azt; 's azért, és mivel fáradságba is kerül, még inkább gyűlölik, mint az előtt. Illy apáktól nem várhatuunk lelkesebb csömötéket, mint a' törzsök, mellyből fakadnak. — A' közép nemesség felkacsingatva botor hiúságában a' magasbra, örül, ha lánya külföldi nyelvet gagyog, 's gouvernanteot fogad, ki a' vékony és sovány külföldi nyelv mellett, gyökerestül kiirt minden nemes magyar magot. — A' polgári osztály, pénz-aristocrátiává fajulva, mindenben utánozza a' főrangú nemességet, 's ha paradé miatt fölteheti is feleségével a' magyar kontyot, 's elszajkoltat néhány magyar szót gyermekével, büszke, ha a' konty csipkéi brüszeliek, 's ha lánya a' külföldi hangokat tisztán ejti ki. — Az alsóbb, tehetetlenebb osztályokban volna akarat, de nincs erő! Hiszen ezeket kinevetik a' túlmivelt magasbak! Ők örülnek, ha otthoun békeségben beszélhetik apjaik nyelvét, nemhogy azzal parádéra kelnének.

Mig ez így tart, nem lesz szegény nyelvünkéből, megvetett nemzetiségünkéből semmi. A' madár, melly saját fészket piszkolja be, soha sem lesz nemes állat, sem fiai a' sassal nem repülnek versenyt — — —

A' baj orvoslása azonban megtörténhetik. Csak bűnkben el ne csüggedjünk, csak haragunkban el ne

kapassunk. A' gonosz seb régi, orvoslása hosszab időt, szelid bánást, ügyes karokat kíván.

A' gyümölcsöző fa már veszve van; ápoljuk a' fris hajtást szeretettel. Gondoskodjunk kellő tápról számára, hogy ereiben tiszta, életerős nedv keringjen.

Neveljünk és tanítsunk.

E' két szóban fekszik kulcsa nőink megmagyarításának. A' kiktől függ, vegyék kezökbe e' kulcsot, 's nyissák meg vele a' Magyar föld szebb jövőjének templomajtáját.

Ha hölgyeink viszik a' nemzetiség lobogóját, meglássátok milly nagy, milly szilárd lesz a' férfi tábor, melly azt követendi.

III.

MEGYEI ADMINISTRATOROK.

— Gerade diese unverzeihliche Aufregung nöthigt mich bei meinem Vorschlage zu beharren, damit die irischen Katholiken einsehen, dass, wenn die Regierung einmal zur Ueberzeugung gekommen, dass ein Schritt recht und billig sey, sie sich durch keine Volksbewegung irre machen lasse —

Peel.

Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.

Horátz.

Tétova semmiben sem jó, legkevésbé országos ügyek intézésében. A' törvény adta hatalmat erő gyámolitsa, erély jellemezze azok kezében, kikre a' végrehajtás bízva van; a' köz ügyek csak így, 's nem másként folyhatnak rendes mederben, hasznára az állodalom összegének és egyes polgárinak.

Magyar-Országban évek óta panaszkodik minden ember, kinek a' köz dolgok menetével csak némi fo-

galma van, azok iránt némi érdekekkel viseltetik, 's egyszersmind a' rendnek, a' személy-és vagyon-bátorságnak barátja, hogy a' kormányon loyális ugyan, de határozatlan, bátortalan, erőtlen férfiak ülnek, kik elégelve azt, ha a' dolgok — dies diem trudendo — mennek szép csöndes békességben, nem aggódnak arról, mi lesz holnap után;... 's az „après nous le déluge“ francia közmondással lenyugosznak napi munkájok után.

Evek óta látták és kívánták a' legtisztább szándéku hazafiak, hogy illy rudatlan a' kormány ne maradjon; hogy a' hon széltiben mutatkozó kicsapon gások, törvénytelenségek, jogtalanságok, anarchia, elnyomassanak; a' törvényes szabadság országa valahára már jöjjön el; a' megyei és városi kis zsarnokok kényuraságának vég vettessék; az igazság ne legyen satyra a' bírók előtt; a' szegény nép, kivéve a' földes úr hatalmaskodásai alól, ne nyúzattassék a' megyei hivatalosok által; szóval a' mindenfelé mutatkozó visszaélések és fejtelenségeknek elhárítására, orvoslására, 's a' mennyire lehet megszüntetésére a' kormány erélyesen lépjen föl.

Mind ezt sokan érezték, sokan óhajtva várták.

A' magyar kormányférfiak maradtak azok, kik 1844-i november közepéig voltak; de e' hónap végével közéjük egy melegebb vérű, ténysóvár keblű férfi

soroztatott. — Az országlati gép kerekei vidorabban kezdtek mozogni.

Hol annyi a' teendő, mint nálunk, ott igen bajos a' választás: min kezdeni a' javítást, a' hiánypótlást? De egyszerre mindent megkezdeni nem lehetvén, választani csak ugyan kellett.

Alkotmányos életünk a' megyei hatóságok, mint sark körül forog. A' megye-rendszer — mint egy derék magyar történetbuvár*) igen helyesen jegyzé meg: „Az isten maga volt az, ki őscinknek a' várak és megyék alkotását sugallotta,“ — az, mellyen alkotmányfánk gyökerei erőteljesen szétágaznak. — E' sarkak, e' gyökértartó tér körüli intézkedés lőn tehát a' mozgékonyabb kormány első feladata.

Nem hihető, hogy volna magyar, ki, ha a' megyei életben 20 — 23 év óta kifejlett zavarokat, mondhatni fejtelenséget ösméri, e' választást helyesnek ne találja, 's a' mozgó kormány jövő lépéseinek ezen választásnál fogva is kedvező horoszkópot állítani kész ne legyen.

A' végrehajtó hatalom befolyása a' megyékben — rendes, törvényes úton — már 0-ra szállott. — Főispánok és Helytartók, egyetlenek, kik megyékben a'

---

*) Kollár: „Hist. Jurisq. publ. R. Hung. Amaenitates“ Vol. II. pag. 24.

kormányt képviselik, távol megyéiktől, mellyeket csak órákra, sokszor és sokan azokra sem, látogattak meg minden harmad, negyed évben, befolyásukból tökéletesen kiestek. Mi, illy körülmények között, másképpen nem is lehetett. Nem ösmérték embereiket, 's így minden eljárásukban azon néhányakra szorultak, kikkel ünnepies megjelentökkor találkoztak. Követválasztás és tisztépítő-szék úgy történt, mint azon egypár ember intézte. Ők candidáltak, a' főispán átvette tőlök a' névjegyzéket, a' főjegyző kikiáltotta azokat, 's a' tömeg megválasztotta. Ha a' candidatiót tevő főfő táblabírák véletlenül megegyezni nem tudtak, a' tömeg összeverekedett, csatázott, öldökölt.

A' többi köz ügyek intézésébe, igazság kezelésébe a' főispán nem avatkozott. Azokat az alispán vitte; ki, ha szerette hivatalát, a' régi slendriánon nem örömet zavargatott. — A' darázsfszékbe nyúlni kedve nem lehetett; 's a' darázsok csipték, szúrták egymást, dongtak és röpködtek, költöztek és megszálltak, hol és mikor nekik tetszett.

Illy helyzetében a' dolognak be kellett következni annak, a' mi be is következett — a' megyei rendetlenségek, igazságtalanságok, zsarolások, elnyomások, vérengzések és több illy visszaéléseknek, mellyek már annyira mentek, hogy a' megyei élet boldognak és boldogtalannak, szegénynek kivált, de gazdag-

nak is, tűrhetetlenné, elviselhetlenné, a' jobb érzésűnek 's rendszeretőnek valóságos nyüggé, átokká lett.

A' kormány orvoslásról gondolkodván, azt hitte, hogy sok bajt megszüntethet, vagy legalább enyhíthet az által, ha képviselői a' megyékben nem pusztán ünnepies jelenetek, hanem azok lesznek, miknek eredeti fogalmuk 's rendeltetésöknél fogva lenniök illik és kell — legfőbb tisztviselőik.

Tehát valóságos tisztviselőket akart adni az eddigi ünnepbábok helyett, kik tehetségök szerint, de kötelességöknél fogva iparkodván eljárni fontos hivatalukban, a' köz ügyek kezelésébe közvetlenül és hatályosan befolyjanak, a' korona jogait, tekintélyét védjék, törvényes intézkedéseit végrehajtsák, a' köz bántorság 's boldogságot tárgyazó parancsait sükerítsék, az igazság kiszolgáltatására vezető alkalmas eszközöket mozgásba tegyék; szóval: a' megyei életet a' lehetőségig regenerálják.

Mikép és mennyire fog mind ez sükerülni? a' jövő mutatja meg; de, hogy az akarat fent ez, hogy a' szándék jó, azt hinnünk kell; mert a' rendszer, melyet a' kormány e' tekintetben választott, törvényes; 's kormányról, mely törvényes úton teszi intézkedéseit, rosszat feltenni — előre — nem kell, nem szabad. Loyalis ember legalább rosszat másról, míg azt nem látja, nem tesz föl.

Lesz-e, és minő utasításuk az új rendszer mellett kormányzandó megyei főispánoknak és helytartóknak? azt nem tudom; de annyit tudok, hogy Pest megyében már e' hamvaiból fölélesztett törvényes rendszert, mingyárt szülemzése első óráiban, hevesen megtámadták, 's a' megtámadási kürtöt Pest után Fejérbén, 's talán másutt is, megfűtták.

Igy tesznek ezen urak, mint — az ismeretes anekdóta szerint — az egykori tanács tett, melly t. i. a' vizpuskákat 's oltószereket a' tűz előtt három nappal készen tartatni rendelte. — Auch gut!

A' pesti fő orátor „Kreis-hauptmann“ féle systemát szaglál ez intézkedésben.

Talán szemei gyöngék, vagy esze akart kurta lenni? — Nézett volna az avas obscuritásoknak általa máskor — mikor t. i. malmára szólnak — idézett tömkelegébe, 's meggyőződhetett volna, hogy, ha az mit törvényeink rendelnek, „Kreis-hauptmann“ féle rendszer, arról apáink tehettek volna, de a' mai kormány nem tehet.

És voltak jó madarak, kik az idétlen károgeból — mivel épen a' főispáni kinevezésekben némi szünet történt — azt következtették, hogy a' kormány megijedve, folhagyott rendszerével!

Hogy nem így áll a' dolog, mutatják a' további kinevezések. — Hogy így ne legyen, ajánlom a' ma-

gyar kormányfiaknak Peel szavait, mellyeket ezen cikkem fölé tűztem, figyelembevétel végett. Nyomossak azok, 's kivált napjainkban a' mi ügyeinkre is alkalmazhatók.

Elég volt az ingadozás, a' halasztgatás, tapasztgatás, mától-holnapra kormányzás Erő, szilárd erő és állhatatos kitartás legyen á jelszó fönn; 's ha támadnak is ellene szózatok alatt, meg fognak azok szűnni, — míg minden törvényes úton fog maradni.

Mik legyenek az új rendszer nyomán kormányzandó megyei főispánok és helytartók teendői? azt a' törvény határozza meg, mellyet mind a' kinevezésekben, mind a' részökre adandó utasításokban megtartani nemcsak kötelesség, de ildomos is leend.

Nem volna fölösleges az e' tárgyra vonatkozó törvényeket összegyűjteni, egy kis commentárral kísérsni, 's a' szagláló uraknak átadni, hogy lássák, mit tesznek, midőn magát a' rendszert támadják meg; hanem ez egész kötetté válhatnék, 's azért talán máskor külön tárgyalandjuk azt.

IV.

NEMZETI SZINHÁZ.

Quod verum atque decens curo
et rogo —

Horat.

A' magyar szereti a' fényűzést. Ez régi és ösmért dolog; csak azért mondom meg itt, hogy valamikép el ne felejsük.

Magyarország hiányai végtelenek, szükségei számtalanok, de azért az elsők egyike — a' nemzeti színház. — Másutt a' színházak valóságos luxus-articulusok; de mi magyarok jobban tudjuk a' dolgot derekán fogni.

Azonban már megvan, 's csakhogy van! Jobb, hogy így van, mintha semmikép sem volna; t. i. ha a' nemzet sem színházra, sem semmi másra nem adózott volna az 1840-d. országgyűlésen. Ne is arról szóljunk tehát: miért van színház, és miért nincsenek például becsületes iskoláink, nevelőházaink, 's at; hanem arról: miképp áll nemzeti színházunk?

Első felelet e' kérdésre az volna: homokosan. sárosan. De azt gróf Széchenyi nálunknál jobban tudná, miért van így, és nem másként?

Másodszor: nyomorúan van biz az!

Bartay, az első nemzeti színház-igazgató, megbukott. — Utána az országos főfelügyelői kezelés jött gróf Ráday alatt, 's ezen igazgatás — sántikál. A' gróf — magyar gróf maradt — — sétál, vadász, kucsiroz, udvarol, 's a' t.

E' sántikálás okát pedig sokan még a' Bartaybukás általi okozmányokban szeretik találni. — Bizony kár olly messze kutatni.

A' ház belügyeit egy színészi comité viszi — mint mondják. — Ez igen valószínű és hihető; mert minden meglátszik: a' játékrenden, játékon, személyezeten, szerepfelosztáson, fizetéseken, 's at. 's at, hogy kik urak a' háznál? — A' külügyekre van-e külön ministerium? nem tudjuk. Fánccsy úr egyébiránt a' kis Guizot, ki a' külfölddel úgy szeretne alkudozni, hogy itthon észre ne vegyék.... odaszítását.

Hogy a' n. színháznak a' magyarosodásra — legalább a' pestire — némi kis hatása volt, azt tagadni nem lehet. Voltak idegen ajkúak, kik elmentek a' ke-repesi-útra, hogy hallják Schodelnét, lássák Döblerert, Elslert, Vilmerst, 'sat. 's így a' magyar pénzből német zsebek is hordtak sok forintot a' n. szin-

házi pénztárba. — Nyelv dolgában, 's még inkább érzésében, volt-e olly jó sükere ez intézetnek? azt állítani nem merjük.

A' dramai literaturára szinte volt befolyással, de korántsem annyira, mint lehetett 's kellett volna lennie. — Ezt, ki a' dolgokat látja, nem tagadhatja.

Az újabban kitűzött dramai jutalmak igen szép, igen üdvös delog; de az írók serkentésére még nem elegendők. — E' pontban, ha a' felügyelő gróf meg is tette a' magáét, a' színházi személyzet annál kevésbbé teszi meg azt, mit tenni köteles volna.

Már többször említettett a' hazai lapokban, hogy sok magyar eredeti dramai szerzemény hónapok óta vár előadásra. 'S vajjon miért van ez? Talán azért, hogy az írók serkentessenek a' munkára?

Majd minden eredeti darab első adása úgy történik, hogy azt csak a' gondviselés menti meg a' bukástól. 'S vajjon miért van ez? Talán azért, hogy a' dramai mező mivelésére a' serdülő íróknak inger nyujtassék?

Némelly írókra nézve lehelten nem tapasztalni az ellenszenvet, melly nevők 's műveik iránt a' színháznál mutatkozik; míg másoknál benjaminini előszeretetet tapasztaltatik. Talán azért, hogy az irodalom 's művészet általános érdeke annál inkább emeltessék?

Azt hittük, hogy Bartay visszavonulásával a'

szini nyeglészkedés, a' külföldieskedés, az ellen-és rokonszenvek megszűnnek?... Csalódtunk! Azt hittük, ha a' színház tagjainak közvetlen, 's így hatályosb befolyása lesz az ügyek intézésére, a' hazafiúi buzgalom erőt vesz a' nyegléségen, sympathiák-és antipathiákon?... Csalódtunk! Azt hittük a' felügyelő gróf módot fog találni, hogy erélyes föllépése által a' visszaéléseket megszüntesse?... Csalódtunk! igen, igen csalódtunk!!

Bartay tett a' művészetért, tett az irodalomért annyit, mennyit pénzerdeke megkívánt. Közönséget akart csalni a' színházba, hogy a' pénztár jól álljon — nem többet. Ezt láthatta, tudhatta, minden ember. O speculans volt, semmi más. Tőle magasb czélok elérését a' ki várta, kába volt.

Most szinte kell a' pénztárra ügyelni, mert csak úgy lehet az intézetet föntartani. A' természet első törvénye is ez: „conserva te ipsum.“ Ennek a' nemzeti fő czélt sem lehet egészen alárendelni, mert czélt eszköz nélkül elérni akarni, ostobaság! Úgy intézni a' dolgot, hogy eszközöknek a' czél föl ne áldoztassék; hogy eszközöket gyűjtsünk a' fő czél elérhetésére, ez a' föladat a' n. színház kormányánál.

Ezt kellene szem előtt tartani folyvást.

'S így van-e? — Nincsen!

Százsor megmondatot, hogy nemzeti érzések

gerjesztésére, tisztítására, finomítására, szilárdítására semmi sem vezet magyart inkább, mint ha a' szinpadon saját élete jeleneteit látja visszatükröztetni. Ezt máskép nem teheti, mint magyar szerzemények által; ezt más nem teheti, mint magyar író.

A' magyar drama-költészetet kellene tehát különösen pártolni a' n. színháznak. 'S teszi-e ezt? — Nem! sőt inkább — — —

Azon gonosz előítélet fészkelte be magát a' nemzeti színház kormánytagjaiba, hogy magyar mű nem áll meg szinpadon; hogy azon silányságok, miket magyar toll ír, nem érnek egy vörös garast, hogy magyar író nem tud írni valamire való darabot....

Ezen utálatos előítélet a' közönségről ment át a' színházi tagok véleményébe.

Sajnos, hogy azok, kiktől leginkább várni lehetne és kellene az illy előítéletek megszüntetését, magok is telvék azokkal; 's a' helyett, hogy irtanak, magok gyarapítják azokat. — Avagy nem ezt mutatja-e naponkénti eljárások? nem ezt-e az elfogadott darabok hevertetése? az első előadásoknál kedvetlenség, tunyaság? a' megálló daraboknak huzottvont ismétlése? az íróknak kiszámítással vitt elkeserítése? mellőzése, elidegenítése?

Mindezekről egy kivétel van — Szigligeti! Ő tagja az intézetnek, mellyben dicsérendő volna a' jó

egyvetértés, sőt még neme a' nepotizáló fraternisátiónak is, csak ne történnék az az általános dramai irodalom rovására! — Szig ligeti tehát kivétel a' szabálytól, 's így őt ne hozzátok föl ellenünk. Ő feji az országos tehenet, míg lehet; jól teszi!..." hiszen ti vele együtt fejitek azt.

Egykét ember jólelkűsége, tiszta szándoka, szinte csak kivétel nálatok. Szentpétery e' tekintetben dicsérendő jellem; csak az kár, hogy épen ő nem lép föl erőlyesben.

Ösmérjétek meg valahára a' n. színház magas hivatását, 's iparkodjatok annak voltaképpen megfelelni. Legyetek magyarok és művészek, vagy inkább legyetek magyar-művészek, ne fondorkodó, csel-szövő komédiások! Mutassátok meg, hogy áthalva a' haza 's nemzetiség szeretetétől, a' fő érdekét nem áldozzátok fel kicsinyes ellen —, vagy fraternisáló rokonszenveknek. Ne bálványozzátok mást, mint a' közös nemzeti érdekét, 's örüljétek, ha csak középszerű képességeket láttok is feltűnni a' dramai irodalom sovány mezején. Ne duljátok fel magatok a' mutatkozó virágcsákat, hanem ápoljátok azokat szeretettel, mint magyar magyartól, a' művészet saját fölkenntjeitől várni azt jogosítva van.

Tenni fogjátok ezt, ha a' nektek még silányoknak mutatkozó eredeti dolgozatokat is szorgalommal,

lelkesedéssel vizitek szinpadra. A' színésztől sok függ a' szinpadon; kezében a' műdarab élete, halála. O adja meg a' költő gondolatának az életet, 's ha ő hanyag, halálra viszi a' legremekebb művet is. — Ha nem teszteket személyválogatást író és író között; ha nem várakoztatják hónapokon át az elfogadott, vagy már adott darabok előadását; ha az első adatáskor mindent elkövettek, hogy a' művet fentartsátok.

Kevés köztetek a' gondolkozó fő, kevés a' művész, az igaz; de tanulni meg — kevés kivétellel — épen nem szerettek.

A' kritikát gyűlölitek.... mit mondok? megvettetek! — —

Sokan közületek alig szagoltak be 'Thafia szent templomába, 's már azt hiszik, hogy ők minden kritikán felül állnak; pedig valóban megfordítva áll e' tétel: ők minden kritikán alul vannak. Többen a' vándorbot után urakká lettek; kényelemmel nyugosznak borostyánaikon — szép havi fizetésök mellett; szerepeik tudását a' sügóra bizzák, becsületesen állni sem tudnak, 's azt képzelik, hogy művészek!...

Oh, míg ez így lesz, míg ezek így lesznek, ne várjunk szilárd állást n. színházunknak. Míg a' hódíjak pazaroltatni fognak sok haszontalan, ösméretlen személyekre, 's a' kardalnokok havi huszasait csak azért húzzuk el, hogy holmi Tóthnének, Szigli-

getinének, Egrossynének, Molnár Leopoldinának adhassunk; míg a' kényelmes urakat föllépcscikben kiméjjük, hogy a' szorgalmasb művészeket minden hiába való szerepekben fölléptetve elkoptassuk *): addig a' ház belügyei virágozni nem fognak. — Míg a' magyar irókat és művészeket a' külföldiek előtt kiválóképpen nem pártfogolják, addig a' ház külügyei szilárdulni nem fognak.

Nem tagadjuk, hogy sok magyar író van, ki ha egy dissertatiót írt az ugorkáról, magát már valami nagynak képzei; de azt sem tagadhatni ám, hogy illy nevetséges elbizakodottság a' nemzeti színház tagjai közt is feleseknél tapasztalható. — Ezen hiú pöffeszkedés, ezen öntúlbecslés, legnagyobb mételye a' művészetnek, gyilkosa a' haladásnak.

Ezt vetkezzétek le, ha művészek lenni akartok. Tanuljátok meg, hogy a' jó pap is holtig tanul; hogy a' művészet tére végtelen, kincsei kimeríthetlenség, 's hogy a' temploma küszöbéhez vezető útra csak akkor

---

*) Itt különösen meg akarjuk említeni a' derék Szentpéteryt, az egyetlen magyar színművészt a' szó legvalódibb értelmében, kit sokszor öt-hat estve egymásután, sokszor a' leghálátlanabb, legaljasb szerepekben is látunk a' színpadon. Szép tőle, hogy ezt tenni kész, szép a' színházi kormánytól is, hogy a' közönséget fölléptetésével megörvendezteti; de ildomtalanúság egyszerűsége, hogy illy jeles tagjával kellőképpen nem gazdálkodik.

léptetek, mikor látni, érezni kezditek, milly hosszú a' pályá, melly köztetek 's oltára közt elnyulik!

Érdekes lesz ezúttal átnézni a' n. színház személyzetét, csak röviden, mert sokat úgy sem igen lehetue rólok mondani.

Szentpétery Zsigmond, elől, legfölül áll a' magyar színművészek összesége közt. Becsületére válnék Europa bármelleyik színpadjának. Gondolkozik, szorgalmas, 's azért Hinár „házmesterében,“ vagy a' „tudtán kívül kémben“ egyképpen jeles, 's a' semmiből is tud magának szerepet teremteni. A' természet leghűbb utánzója, azért nagy művész.

Lendvay Márton. Vannak szerepei, mellyekben jeles; vannak mások, mellyek nem neki valók. Azokat szorgalommal és gondolkozva tanulja, ezekben hanyag; azért a' művész nevet nem érdemli meg föltétlenül. A' sűgóra illyekben sokszor van szüksége, mi nem szép, nem jó.

Egressy Gábor. Ezt sokan Lendvayal teszik párhuzamba. Helytelenül. A' hasonló köztök csak az, hogy mindenik színész. — Egressy legtöbbet olvasott és tanult szaktudományából, azért a' legjobb theoreticus magyar színész; de a' praxis, a' praxis! A' természet tulzásában, eltorzításában helyzi ő a' művészetet, azért nem művész — praxisban.

László Jósef. Nemében, Szentpétery után,

első. Vannak szerepek, mellyeket csak ő tud adni. Ha kissé nagyobb studiumot fordítna szakjára, a' művész nevet senki sem vitázhatná el tőle.

Fáncsy Lajos. Cselszövő szinpadon — 's mondják azon kívül is. Játéka sohasem emelkedik fölül a' közepszerűn; azért többször ront, mint épít. Szereptanulással nem igen fárasztja magát.

Réthy Mihály. Igen haszonvehető ember, bár művelné magát. Alárendelt szerepekben tündökleni szint' úgy lehet, mint nagyokban kontárkodni.

Udvarhelyi Miklós. Úgy van, mint a' vén cigány: ez mindennap egy nótát, Ő mindennap egy szerepet felejt.

Szigeti József. Nem régi tag a' n. színháznál; de ha szabad jósolni eddigi pályájáról, nem sokat várhatunk belőle. — Hogy kezével ott is, hol nem illik, jól tud hadonázni, azt érezte Remelay.

E' kettőről (U. és Sz.) az „Életképek“ egykor jó witzet közlöttek. — A' sugólyuk egyik része a' witznek. Bár Sz-re későn ne jönné az újjmutatás, mint U-nál már késő!

Bartha János. Kár, hogy neki a' természet gyönyörű férfi hangjához több értelmet 's hajlamot is nem adott a' művészethez; belőle jeles színész válhatott volna, most csak ordítani tud.

A' nőszemélyzet közül:

Lendvayné és Laborfalvi Róza nyujtanak élvezetést a' művészetben; egy idő óta azonban igen kényelmessé lett mind a' kettő. Talán mert meggyógyulván, az imádók serege ismét szaporodik?... Beh nagy kár, istenem! hogy ezek a' mi színházi asszonyaink nem akarnak inkább szín-, mint szem-és kéjművésznők lenni!!

Kovácsné — mindig csak kofa és boszorkány, neki más szerepet a' világ bármi dramaköltője sem tud írni. Szava, testmozgása, mind, mind csak a' „peleskei notarius“ kérlelhetlen üldözőjére emlékeztet — még a' „két Barcsayban“ is.

Szathmárynéből lehetne valami, ha későn nem lép a' művészet pályájára. E' két szó: színész nő és művésznő nem egyet jelent.

Balogh Josefától sokat vártunk, de annál kevesebet kapunk.

Priell Kornélia bátran visszavonulhat; a' művészet semmit sem fog veszteni, ha ő nem áldoz oltárán.

Az operát talán elhagyhatnók?

Schodelnét ösmérjük. Ő éltető ereje, lelke a' nemzeti színházi operáknak. Ezzel mindent megmondtunk.

Szigligetiné, fizetéses — de nem működő — tagja. Talán azért, hogy a' névkönyv gyarapodjék? oder was?...

Paksynében, szörnyen csalódtunk!

Hesz Róza szép reményekre jógosit, csak ő is el ne bizza magát!

Joobn'ak, nincs hangja, nincs művészete.

Benza, igen használható egyén.

Füredy az lehetne, ha Ronconival nem találkozik, 's azt hallván, nem képzeli magáról, hogy már ő is dalművész, mivel **Sobri** szerepében megtapsoltaték! Kár, kár hogy kibútt büriből, 's szép hangját reszkettette elrontja.

Pecz, jobban ért a' rakétákhoz, mint az énekléshez; 's azt is tanácsoljuk neki, hogy mielőtt szinpadra lép, a' torkán akadt gombócokat nyelje el.

Köszeghy nem ront, de nem is épít.

Egressy Béni — nagy compositeur!

*

Lásd, érdemes olvasó! így áll a' nemzeti színház dramában és operában. Nem sokára tán így sem fog állani, ha erélyes kezek nem nyúlnak hóna alá az intézetnek, mit a' grofi kezek, mint látjuk, nem igen tudnak, nem igen akarnak.

V.

NEMZETI KÖR.

— Tigris agit ribida cum tigride pacem
Perpetuam, saevis inter se convenit Ursis.
Juvenalis.

Az irodalom egypár kolomposának „e primarüs“ eszökebe jutott néhány év előtt: casinot alakítani, melyben a' tudósok és művészek össze-összejövén, sörözés, borozás és szivarozás közt olykor felolvasások is tartathassanak.

A' dolog, több tanácskozások után a' „Tigrisben,“ ment — a' „Csigához;“ és lett belőle a' szent keresztiség után „KÖR,“ a' mi hosszas vándorlás után a' hatvani kapútól az országutra, még napjainkban is megvan, úgy, a' — mint van.

Eredeti eszméje hajótörést szenvedett. A' tudósok átlátták, hogy az ő „kör“ük igen sovány; megspékelték tehát „körüket“ nem-tudós, de pénzes görögökkel, zsidókkal, mindenek felett pedig legulejusokkal, és lett belőle a' mai „Nemzeti (!?) kör.“

A' „Nemzeti kör“ pedig nem egyéb, mint korteskedéssel választott két ügy nevezett elnök alatt önmagát igazgatni akaró anarchicus társulat, melly a' játék és eszemiszom örök és változatlan „körében“ forog.

Ha e' definitióban talán ellenmondás volna, annak oka nem bennünk, de a' definiált tárgyban keresendő.

A' „Kör“ nemzeti nagy czélokot tüze ki p. o. a' rendek egybeolvasztását; de már kisebbekkel is, mint Rózsavölgyi notái, és Petőfi versei kiadásával, báladással, 's at. megelégszik.

Főadatai legfárasztóbbika: czímet találni, melylyre enni-inni lehet. — Illy festivus alkalomra van osztán saját éneklő-kanonokja, és külön áldomás-ivója.

A' társulat annyira megnemzetisedett, hogy apróságokon órákig vitatkozik, 's a' „holnap végezünk“ elvet, sajátjának fogadta.

A' „kör“ aláírási iveknek örökké mozgékony gyára; még a' tisztujitást sem véve ki. — Ezt lehetne angломániának nevezni; de biz az csak magyar pártmánia.

Itt most legszebb alkalmam lenne keblemet az idő 's pénz használatáról kitárni. — De minek? a' „Körben“ úgy is eleget veszekszenek. Véleményszünet csak az ebédeknél van, hol a' pohárharc kezdődik.

Vándor, ha Pestre jössz, menj a' „Körbe,“ 's azután-halj meg. „Vedere Napoli, e poi morir!... Látni

a' „Kört,“ 's meg nem halni, gyávaság! Milly boldogságot várhatsz még? A' „Körben“ mindennap, heverd-el napja van.

Ha látsz is fellegeket tornyosulni; ha hallasz döroggni, ha orrod füstgomolyok bosszontják — kiálts fel: „Itt az aláírási ív egy öt huszasos ebédre!“ 's látni fogod, milly „mira concordia fratrum“ uralkodik ott, 's mikép sükerült a' „Körnek“ a' vélemények központosítása a' — hastöltés közös ügyében.

Oh gyönyörűség ez a' „Kör!“ Valóságos országgyűlés ez — en miniature! — Néhány hónap még, 's a' „Kör“ mintazza a' hazát.

Ha honunk szívében nem lagnánk, a' fejhez szólnék; de mivel a' fejjel okosan kell szólni, — mit, köztünk legyen mondva, én nem is igen tudok — ugy csak a' szívhez szólok, 's nem mondom el mondókámat a' „Körnek,“ hogy a' fej leereszkedjék a' szívhez, 's a' sziv a' fejtől kérjen tanácsot.

Ma ugyan nem divat a' fejet magával hordani, kipótolja ezt az erszény. Tűzilármát zongorán nem lehet ütni, a' lármaharangot kell meghúzni, ez pedig a' „Kört“ országos álmából felserkentené, 's az emésztés műtételét megszakasztaná; azért tehát, mivel hazánk pillanatai úgy is olly drágák, inkább játszani 's enni-inni engedem. Úgy sem kötelessége neki a' hazára figyelni, — az ő célja csak „a' művészeteket 's tudo-

mányt előmozdítani; " a' szakácsság pedig és a' játékkal calculus divatozik; — tehát célját tellesíti.

Ha minden ember dolgozik, mért ne pihenhessen épen az, kinek sok dolga volna?

Találhatni még több „nemzeti“ intézetet is hazánkban, mint p. o. a' nemzeti csónakdát, nemzeti uszodát, nemzeti vivódát, nemzeti tánczodát, 'sat, 'sat, mi csak azt mutatja, hogy Magyarországbán sok a' „nemzeti;“ de ezek megüsmértetést másokra bizzuk.

VI.
IRÁNY.

Cervae luporum praeda rapacium
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.
Horátz.

„Haladunk?“

„Igen“....

„Hová?“

„Hát a' köz boldogság palotája felé.“

„És az merre van, tülled-e, vagy hozzád?“

Majd a' szomszéd uram megmondja“....

„Hát csak menjünk!“

„Ha úgy tetszik.“ — —

E' párbeszéd magyarok közt, és mágyarúl foly-
ván, alig kell hozzá commentár; de mindazonáltal so-
kan lévén, kik nem értenek magyarúl, jó lesz megma-
gyarázni értelmét.

Az ember czélja kétségen kívül az, hogy bol-
doggá legyen. — A' boldogság fogalma pedig külön-

böző. A' bűn fertőibe süllyedők is azon hitben vannak, hogy boldogok csak úgy lehetnek, ha az ösvényen maradnak, mellyre rossz daemonjok őket csábitotta. A' kéjvadász, testi örömeiben akar úszni csömörletig; a' játékos, gazdagúlni óhajt naplopással; a' részeges, vagy búját akarja felejtetni, vagy torka öblítéseit tartja a' legnagyobb boldogságnak — 's iszik!

Valamint a' fogalom: úgy különbözők az eszközök is, mellyeket a' boldogság elérhetésére választunk — magán életünkben. Sok szerelem által boldog, más pénz és vagyon által, míg a' harmadik a' tudomány, a' negyedik agarak, 's at. ápolásával éri el földi boldogságát.

Mit egyeseknél tapasztalunk, tapasztaljuk azt egész népeknél is. Ezek is boldogságot keresnek, de szinte igen különböző úton.

Mit egyeseknél a' vérmérséklet határoz el, azt népeknél a' köz szellem teszi; mire az időnek épen úgy van befolyása, mit egyedeknél.

Majd minden kornak megvannak saját uralkodó eszméi, 's majd minden népnek megvannak saját fogalmai a' boldogságról. — A' mostani század uralkodó boldogsági eszméje: a' kényelem; 's minthogy ez szorítékokat nem tűr, a' népek vágya a' test és lélek szabadsága, 's ez által a' nyűg minden nemének eltávoztatása. Az utak és eszközök, mellyek a' boldogság

ezen nemére vezetnek, valamint egyeseknél, úgy egész népeknél is szinte különbözők.

A' francia két kamarájában; az olasz összeesküvésben; a' helvéták a' jézsuiták kiűzésében; az augsburgi német sörös kancsóban, a' bécsi sógor rántott csirkében helyezi a' boldogulás eszközeit; 's at.

'S mi magyarok?...

A' sok szóbeszédben.

Mi szinte, mint más népek, boldogok akarunk lenni. — Boldogságunk vég célja: — hogy a' magyar földön minden ember necsak jól lakhassék debreczeni kenyérrel, de hintóban is járhasson. Az eszközöket erre már ki is választottuk: szólásszabadság, vasutak, házi adó, és védegyelet; — mind ezekhez pedig népképviselőt.

A' vég célát tekintve, az eszközöket, mellyek által, és az irányt, mellyben annak elérésére indultunk, csak helyeselni lehet.

A' szólásszabadsággal lerontunk legelőbb is minden tekintélyt; mi tagadhatatlanul első lépcső arra, hogy minden emberben tiszteljük az embert. — — — Azután lerontunk minden rendet és törvényt, hogy kik később jönnek, szabadon gázolhassanak át azokon, kik a' fehér kenyeret és hintót már megszerezték. — — — Végre szétbontunk minden társasági kapcsokat, hogy

a' gázolás minden akadály és összeütközés nélkül megtörténhessék.

A' vasútak szükségesek arra, hogy a' zsirban füladozó banátnak buzáját az éhenhaló Árvába és Szepesbe szállithassuk — oder was?

A' házi adó múlhatlan kelléke annak, hogy attól, kinek van, elvegyük, 's annak adjuk, kinek nincs. Különösen, hogy a' papok eredeti rendeltetésöknek, mellyet felejteni látszanak, 's mellyhez képest az éhezöket táplálni, a' szomjasokat itatni és a' mezitleneket ruházni „par excellence“ tartoznak, végre valahára megfeleljenek.

A' védegyelet pedig szinte igen szükséges és nélkülözhetetlen eszköz a' köz boldogságra, hogy a' sok bevándorlott lengyel zsidó és német mesterember rossz munkájából annál könnyebben meggazdagodhassék, 's így ő is hétköznapi debreczeni fehér kenyeret ehessék és ünnepeken meg vasárnapokon hintóban járhasson.

Végezetre a' népképviselőlet múlhatatlan kellék a' magyar boldogulási haladásban, mert utóljára is csak ez adja meg a' tempót. Mit ér az egészre nézve, ha minden ember fehér czipót eszik is, és hintóban jár, ha amazt más süti, ebbe pedig más fogja be a' lovakat? — — Magyarország kiváltságoltalan néposztálya is megért már arra, hogy megválassza: mellyik buzá-

ból lesz a' legjobb kenyér, 's mellyik ló legyen a' nyerges, mellyik a' rudas?

Ekképpen kitűzve levén a' köz boldogság, és megválasztva az eszközök is, már könnyű a' haladás. 'S bizhatunk is a' magyarok istenébe, hogy nem sokára mindnyájan boldogok leszünk.

A' kalauzok szinte megválasztattak már. Egypár éhes farkas, és a' jámbor őzek és szarvasok derekasan csörtetnek utánok a' sűrűben. Hogy kalauzaink magunkat is felfalhatnak? arra, ugy látszik, még nem igen gondoltunk; de kár is volna addig arra gondolni, mig fogaikat szügyünkbe nem vágják.

Az irány, mellyben a' köz boldogság felé haladunk, e' szerint nem a' legbiztosabb ugyan, de igen szép! Jó volna talán feleszmélnünk, mig idő van; jó, kivált azoknak, kiknek van, mit veszteni. Kiknek őseik nem kapartak, magok pedig nem szereztek, azok bizvást zessebe dughatják kezeiket; ők legföljebb is csak azt riszkérozzák, hogy nekik is jut egy darab fehér czipó, 's egy rozzant fiáker-hintó — a' legrosszabb esetben.

Még most csak szóbeszéd nagyobb részt az eszköz; de az irányt látva, tartani lehet a' tettektől.

Mondom, jó lesz föleszmélnünk!

PEPEDEUME

NIKÁK.

Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo ———

Horatius.

Egy valaki a' „Croquis“ ban megkisértette már a' magyar tudósok jellemrajzát adni. Tréfa volt az egész, egypár bókot kivéve; 's így czélját tévesztette.

Az sem lehetetlen, hogy munkája azért nem hatott, mert németül levén írva, a' magyar tudósok nem értették, vagy nem akarták érteni. Mi magyarul rajzoljuk őket; majd meglássuk, lessz-e nagyobb sikere csarnokunknak?

Nehezen!

Nem is várunk sokat. Azt a' magyar indolentiát, melly valamint másokba, ugy kivált diplomaticus tudósainkba is beette magát, erő legyen, melly ki tudja verni bőrükből.

Mind a' mellett is ez nem rettent el bennünket szándékunktól.

Ha mást nem nyertünk, nyertük azt, hogy a' közönség látni fogja, hányadán van 'azon férfiakkal, kik a' magyar világ szellemi dolgait vizsik, intézik.

Sokat azonban ne várjon; mert bizony csalatkozni fog. Ha nem is egészen elfogulatlan, mindenképen részrehajlatlan ösmértetés az egész, mit a' következő lapokon kezeibe veszen. Sok nem lesz már új, sok olvasó előtt; de a' mondottakat és hallottakat is fölvetük, hogy a' kép egész legyen.

Van elég süket fül nálunk, mellybe tizszer is be kell kiáltani a' szót, míg egyszer megérti azt.

Némellyekről kevesbet mondtunk talán, mint lehetett, vagy kellett volna? az meg lehet; de tessék csak, és méltóztassanak figyelembe venni, hogy mindent mi sem tudhatunk; 's aztán Horácz föntebb idézett szavai is hatottak ránk némileg. Mert hátha valamiképpen megtudnák azok az urak, hogy kik vagyunk? bezzeg meggyülne bajunk velök. Pedig isten mentse meg a' magyar tudósok haragjától! — — —

Óh a' közönség nem ösméri még voltaképpen ezen szörnyű darázs-fészket! Hanem ezen csarnokból okúlhat — ha akar.

A' „Csarnok“ teljes a' lehetőségig. Azon iró-
társainkat, a' kik talán benne nem csüggenének,
ezennel barátságosan megkérjük, sziveskedjenek ké-
peiket hozzánk — bérmentesen — beküldeni, hogy
a' második kiadásban helyökre aggathassuk.

ANTAL MIHÁLY.

M. akadémiai l. tag; a' nemzeti Casino könyv, és számtalan egyletek ideiglenes, vagy valóságos pénztárnoka; 's a' t.

Sok ember nem tudja-kivált Magyarorszáiban — mikép lett tudóssá?

Ezek közé tartozik Antal úr is; kinek egyébiránt ifjú-agg, de mindenesetre tisztos tekintetű külseje, megadja a' tudósság malasztosságát.

Átnéztük a' magyar könyvrajstromokat, 1800-tól egész 1845-ig, a' melly epochába t. i. A. úr életkora esik, de munkára tőle nem akadtunk. Megemlítetik neve az akadémiai zsebszótár előszavában, hogy a' „szavakat összeszedni segitette“: hanem a' rossz világ egészen mást állít; azt t. i. hogy más dolgozott, 's ő csak — honoráltatott volna! De erről majd az egykori akadémiai corrector többet fog mondhatni.

Ez nem is tartozik a' dologra; elég az: Antal

Mihály úr tudós és mi szeretnők tudni: ki venné le róla ezen eltörölhetlen bélyeget?

Egyébiránt ő jó legény, buzgó hazafi, 's nagy szónok, még pedig tüzes! —

Bizony, bizony! sokan vannak választva, 's kevesen hivatva.

BAJZA JÓSEF.

*Hit. ügyréd; a' magyar Akademia' rendes, és a'
Kisfaludy-társaság tagja.*

Bajzának nagy dicsőségére válik, őt az Akademia tagjául megválasztotta; de nem az Akademiának is; melly, ha valamennyi tagjai ő hozzá hasonlítani-
nak: ott állana, hol állott, mi előtt létezett.

Nem tartozunk azok közé, kik hiszik: ha Bajza „Kritikai lapjai“ meg nem jelennek, úgy nem keletkezik azon literaturai harcz, mellyet a' mult évtizedben ő serkentett fel. — Literaturánk beteg volt, beteg most is; de, hogy fölépüljön ovakodva kell sebei körül járni.

Bajza érdemei iránt tisztában van a' közönség; felőle csak egy — 's pedig osztatlan — vélemény uralkodik; és ez az: hogy hivatásának, mint akadémiai tag, épen nem felel meg.

Tudjuk mi, hogy akadémiai tag sem képes az önszeretet kötelékeit lerázni, önhasznát a' világrend

törvényeihez tartozónak nem hinni; tudjuk, hogy akadémiai tag sem emelkedhetik túl a' föllegeken, de saját elvei csalhatlanságát vakmerőn védni, 's azért, mert velünk nem érzenek mások egyenlően, azokat agyon-sujtogatni, nem lovagiasság. Szép, saját véleményét komolyan megvitatni; mert ez tanuságul szolgál, hogy benső meggyőződésből fakadnak, de az is, a' ki saját véleményének rabja, rút rablánczokat visel.

Bajza, mint költő, tisztelve a' technika szabályait, a' tiszta styl példányait adá, minőkhez hasonlót igen, de jobbakat nem birunk. Költeményeiben a' szívnek melegedése nem villan föl, és azért feszesek; sok helyett az érzet föláldoztatik a' csinos kiejtésnek. Schedel a' magyar lyra alapítójának tartja őt; hát Berzsenyi ubi es?... Mint kritikus a' darabosságig éles, a' dorongosságig kiméletlen, a' sárosságig tisztátalan, de jó logikáju. Minden egyéb munkái compilatiók és fordítások. Benne csalatkozott a' nemzet, 's emlékezetéből eltűnendik, ha csak sirjából nem virúland egy zöld ág, melly az ő historiograprusságát hirdesse. Talán, mint meglehetősen száraz tollúnak, a' philológiában nagyobb hatása köre lett volna?

Almási

BALOGH PÁL.

*Orvos dr; magyar akadémiai tag, táblabíró, 's at.
's at.*

Az álet megöli a' philosophiát, ha az anyagi kérdés kezd a' szellemi fölött uralkodni. Legjobb, legbuzgóbb szándékkal, de megkötött kéz-és lábbal nem lehet pályát futni. Balogh akademikusaink között azok közé tartozik, kik sokat tudnak, sokat olvasnak, és a' mennyiben literaturánk területe csak egy puskalövetre terjed, mind azt, mit hasznosnak és jónak talál külföldön, a' prototypon korcsosítása nélkül honosítani szeretné. E' miatt sok vitát kell vala neki némelly ismeretes akademikusokkal kiállania.

Balogh az akadémiai reformot hathatósan sürgette, 's mikép történendhetéséről véleményt adott be, melly természetesen, mivel pártfőtől nem eredt, módosítások és töredékekben fogadtaték el.

A' boldog emlékezetü „Tudománytárt“ élete utolsó éveiben Luczenbachherrel ő ápolta. Részt nem birt számára kivívni azért, mert a' magyar részt venni szeret mindenben: de részvéttel semmi iránt nem viseltetik; vagy azért mert kezeit, eszét fölsőbb hatalmak kormányozák? Azt a' magyarok privát istene tudja!

Mint orvos, Balogh, Hahnemann tanítványa, 's honunkban e' tan alapítói közé tartozik. Sokszor bebizonyítá, hogy tudománya nem üres phantom.

Ő hintette el első magvát az „iparegyletnek,“ 's legközelebb „állatkinzás elleni“ társulatot alakított; remélhető ennek következtében, rövid idő múlva emberkinzás elleni egylet is keletkezendik. De én félek, hogy későn kerül erre a' sor, mert az állatokkal, a' jó isten tudja, még sok, igen sok bajunk van!

Debreczeni

BARÁNY ÁGOSTON.

*Torontál vármegyei táblabíró, levéltárnok, 's m.
akad. l. tag.*

E' bárányról a' tudományok terménytárába nem sok gyapjut lehetett nyírni, annál többet nyirt ő más bárányokról a' tudományok javára.

Hol jót kellett tenni, ott B á r á n y t nem kellett szólítani; buzgósága felülmulta erejét, 's minden vállalat tiszta lelkü bizományosra talált benne.

Torontáltól megérdemli a' tiszteletet: sok szép honi virággal, melly különben ösméretlenül hervad el, ösmértette meg e' vidéket, és buzdító szelleme örökké jótékonyhatásu volt.

Lelki tehetségeit többnyire fordításokban kísérte meg. — *Et voluisse sat est.* Több illy tagot az Akademiának, és ügyei máskép állnak.

BRASSAI SÁMUEL.

(t. cs.)

Makacs conservatív-az ortográfiában. Ez oldalról leghíresebb. Sokat tud, de nem tudja eladni; a' mit azonban a' vasárnapi újságon kívül elad, azt jól adja el, 's hasznót árasztólag.

Brassai úr nem áll elő a' színnel, de csak a' vak nem látná, hogy republicanus. Külsője igénytelen, egészen franklini; semmi önbizottság, semmi önhittség nincs benne, pedig adhatna ismereteket egy akademiának; de ő minden handabandának ellensége, 's ha a' testvérhaza reformját reá biznák: furesán fogna a' műtéthez, 's kitünnék rajta azon esetlenség, melly csak külsejében látszik.

Brassai gyémant, mellyet semmikép sem lehet kicsiszolni, 's melly kicsiszolás által vesztetni fogna.

BUGÁT PÁL.

Orvos dr., egyetemi professor, magyar akad. rendes tag, 's at.

A' Királynak leghivebb jobbágya, ki szerencsés, hogy jobbágygyá született.

Orvosló kezei alatt eddig csak megbénított, megcsonkított, összebonzolt szavak haltak meg, és így sirkövére teljes joggal írhatni: „A' legártatlanabb orvos nyugszik itt.“

Irataiban nem lehet az eredetiséget szemére vetni; e' baj ellen biztosítva van; de annál eredetibb osztán beszédeiben. Az isten legyen irgalmas — hallgatóinak!

CSÁSZÁR FERENCZ.

A' kir. Fel-Váltótörvényszék birája; magyar akadémiai lev. tag, 's a' t.

Munkálni 's hatni szerető szellemeknek a' függetlenség ápoló dajkája. Hol a' kedély röptét a' hivatal mindennapiságba vonja: ott a' testnek szinte, mint a' léleknek a' változatos benyomások által lankadni kell; még is nincs magyar író (a' hires Nagy Ignácon kívül), ki annyit és olly rövid idő alatt dolgozott volna, mint Császár. De az egyik a' déli, másik az éjszaki sark literaturánkban. Amannak munkáiban csak mások növényházában termett virágokat; ezéiben saját fáradsága gyümölcseit találjuk.

Császár költészete holdátsugárolta tavaszi vidék, mellynek völgyeiben virágok lengenek, halmain fülmilék csattognak.

Császár a' haladni szerető ifjuság sarkantyúja, 's egyszersmind minden csecsemő irodalmi intézetnek édes örömmel segédkezet nyújt; még a' hirlapok tisztos matronáját a' „Nemzeti Ujságot“ is segítette — egy himnusával, 's a' hol Császár tenni valót lát, talpon van. Munkái nem hézag-hanem szükség-pótlók.

Szende vonalmai, kedélyes társalgása nem gyaníthatná, hogy a' Satyra scorpíóival olly könnyen tud bánni, mint olasz lágyságú verseivel.

Mikor a' „Világ“ bomlani indúlt, Császár volt a' csősz, ki megmentette a' szertegazolástól, 's ezen állásában a' hon és nemzetiség volt a' paizs, mellyel a' fondor nyelvek fulánkjait feltartóztatta; mindazáltal vannak emberek, kik szeretik nyelvöket rajta köszörűlni; de szerencséjére, van annyi esze, hogy a' szunyogdongásokon nem boszankodik. Ha boszankodnék, aranytolla és ezüst koszorúja, mikkel az „Aradi Vészlapok“ kiadásáért megtiszteltetett, elolvadtak volna.

Császár az Akademiának még mindig csak levelező tagja, noha már eddig egy maga több irodalmi gyümölcsöt hozott, mint minden fizetéses tudósok két-harmadrésze együtt véve. A' mult évben megpu-deálták magokat némelly urak, 's a' Kisfaludytársaság tagjának választották; de Császár, úgy látszik,

azok közé tartozik, kik inkább szeretik, ha azt kérdi a' közönség: miért nincs valaki a' tudósok között, mint ha azt kell kérdeni: miért van köztök?...

Császár az Athenaeumnak sok évekig dolgozó társa volt, 's részvétének meghalálását turpisság lenne említeni.

CZUCZOR GERGELY.

*Sz. Benedekrendbeli áldosó, magyar akadémiai és
a Kisfaludy-társaság tagja; 's a' t.*

Nem csuklyába termett ember. Szárnyainak egyikét leszelték, 's azért csattog csak egyikével. A' bezárt madár hangjaiban nincs a' szabad természet diadali zenéje. Jelenleg a' legjobb, legtermékenyebb népdal-költő.

Az „Augsburgi ütközet“ epicusnak mutatta; kár volt letennie e' kobzot.

Irt „Hunyady János“ ról; fordította „Cornelius Nepost;“ de az egész ember ki van emelve sodrából. Ha Czuczort a' viszonyok bilincsei le nem kötik: a' literatori főnökök között áll; most csak töredék, mellyből a' felizgatott kedély csal meghallgatható hangokat.

A' bajszos papi akadémiai levéltárnokot a' kancsal szemek elüldözték Pestről, 's elfojtották a' szellemet, melly forr, forr, 's csak néha pufog, mint a' pezsgő, ha lelkére ünnep öröm derül; azonban az akadémiai nagy szótár őt megint Pestre hozta.

DEGRÉ ALAJOS.

Hites ügyvéd, 's talán magyar akadémiai rügyecske.

D e g r e ú r — tenger bőszülése miniaturban. Ha hatalma olyan volna, mint heve: a' félvilág porba tiporva heverne. Most leczkéket vesz — a' sorsnál; 's ha e' nagy mester jól megcsépele, úgy még a' márványból szobor is lehet.

Nyelve többnyire jobban van felhuzva, mint esze, 's azért jár ennél hamarább; szive mégis jobb eszénél.

Hires ember lett, mert a' censura egy vigjátékát egy ideig eltiltotta. Hja! nem tudja az ember, hol rejlik halhatatlanságának magva. Bátor embert akadályok buzdítanak — Degrét kicsinyhitűvé teszik, 's inkább keres lelki enyhületet La-Hire képcsarnokánál, mint a' tudomány vigasztalásainál.

D e g r é élete jelenleg hajó, mellynek nincs iránya, nincs magnese. Ha komolyan tudna akarni és tenni, lenne belőle valami.

GR. DESSEWFFY EMIL.

*Magyar akadémiai lev. tag, a' Buda-pesti Hiradó
vezére; 's a' t.*

A' boldogult Aurélnak szende lelkét és erős akaratát, de szellemét nem örökölte. Ő egy pártnak, melyet ministerialisnak neveznek, és a' melyet rosszizűnek tartanak, teherhordója, 's e' feláldozásért a' legnagyobb köszönetet és méltánylást érdemli. Enyhit sorsán, hogy meggyőződése sugallatait követi, 's pedig hazájá őszinte szeretetéből.

Dessewffy Emil mind a' classikai, mind az új literaturában alaposan jártas, mint a' derék Dessewffy József minden gyermekei.

Aurél fölfogásával igen, de előadásával nem bir; stylje nem olly élénk, mint volt testvéreé, nem is olly megragadó: talán azért, mert amannál többet szemlélkedik.

Állása jelenleg nem a' legkellemetesebb, mert gyakran saját kasztabeliei is nyilaznak ellene; szeren-

cséje, hogy mosolyogni tud és felejteni, pedig e' kettő az ég legszebb adománya.

Dessewffy nem követi ellenei példáját; mindig nyíltan lép fel, 's az ember tudhatja: hányadán van vele? Ő zsákban soha sem árul macskát.

Én sok Dessewffyt kívánnék a' hazának, mert akkor sokan igazán szeretnék azt. —

Dr BALLAGI GÉZA

DÖBRENTAI GÁBOR.

*Kir. tanácsos, budakerületi fő Bistos, magyar aka-
demiai rend. tag, és sok-sok megye táblabirája
's at.'s at. sat.*

Mint czimzetes királyi tanácsos pihen literatori babérjain, mellyeknek legdércsipettebb ága — Berzsényi munkáihoz készített kalaúzlata. A' ki ennek olvasásához készül, úgy készüljön, mintha messze utra akarna menni, mert egy izromban el nem olvashatja 's mindenek felett fegyverkezzék föl keresztény türelemmel, mert a' döcögős úton szüksége lesz reá. Ha valamit nem talál fölfogni, ne folyamodjék az íróhoz, félünk, maga sem érti, a' mit irt.

Döbrentei egy azok közül, kik a' literatúrában gyöngyöt találtak. Régibb érdemei többet nyomnak a' méltánylás szelenczében mint a' legújabbak, itt csak becses személye bir súlylyal.

Az „Erdélyi Muzeum“ ért itt a' haza előtt meg-

dicsérjük; de a' „Vétek súlya“ fordítási bűn marad 's „Macbet“ ladyjétől mindig borzad az olvasó.

O volt a' magyar akademiának első titoknoka; most a' „Magyar emlékek“ et szerkeszti, 's hogy az akademiának — melly különben is csak néhány herét fizethet — annál több pénzébe kerüljenek, a' régi iratokhoz külön betűmintákat metszet, mintha néhány helyesen rézbe vésett sor nem nyújtana elegendő fogalmat, és nem kerülne olcsóbbra! De hiába! nagy uraknak mindig különös vágyaik vannak. — Egyébként nála több az akarat, mint a' tehetség. Egyik legszebb tulajdona, hogy igen szeret maga körül nimbust árasztani, ezért készített azon méregdrága betűmintákat is.

ERDÉLYI JÁNOS.

A' magyar Akademia lev. és a' Kisfaludy-társaság tagja.

Akademiai tag. Egy kötet verset irt, mellyeket ha megrostálnánk, azokban, dicséretére legyen mondva, több gyöngyöt, mint szemetet találánk.

Rövid idő mulva utazásait várhatjuk, 's pedig reméljük, hogy Szemere Bertalanéi mellé fogjuk tehetni? — Stylje elég feszes, hogy egy sorba álljon azokkal.

BÁRTFAY LÁSZLÓ.

*Hites ügyvéd, gr. Károlyi György Ügyésse, ns.
Szatmár és Csongrád Vármegyék táblabirója,
a m. t. t. tagja és pénztári ellenore, 's a' Kisfa-
ludytársaság tagja.*

A' nagy világ sokat regél terebélyes tudományos-
ságáról, gyönyörű nyelvezetéről. Csak már láttuk
volna termékeit. De hiszen a' tudóst, kivált a' ma-
gyart, nem munkáról kell és lehet ismerni, mert tudjuk:
hogy „lucus a non lucendo“.... Azután pogány kis
kivánság is az tőlünk, hogy valaki rövid tizenégy
év alatt, mióta t. i. — mint Bártfay úr — tudósnak
keresztellett, tudósságának világos jeleit adja?

Valószínűleg Horácz „nonum praematur“ ját
megkettőzteti, 's akkor jó világra a' — pándi csoda!

Várjunk tehát; még hátra pár esztendő.

BEZERÉDY ISTVÁN.

Nem magyar akadémiai tag; ns. Tolna megye országgyűlési követe és táblabíró.

A' magyarhirlapi érzelgős vészharang, melly akkor kondúl meg, mikor kísérteteket lát.

Csupa, pusztá philantropismusból, szívébe merül az esze. Tetteit a' meggyőződés szüli, de mikor szüli, sem jobbra, sem balra nem tekint, és többnyire hamar is elszüli.

A' tárgyaknak, mellyeket fölfogott, többnyire fényoldalát szokta csak tekinteni, soha a' fonákot.

Ő volt az első, ki a' „szabadföld“ jelszóra kaskadi jobbágyait — mint mondják, méregdrága váltásdíj mellett — fölszabadította. Ő volt az első, ki önkényt adózott. E' szép hazafiúi tényekre csak azt súgjuk a' francziákkal: „Lederne Hosen dauern lang.“

Bezerédy nek tüzével úgy kellene bánni, mint szénégetők szoktak fenyűtörzseikkel: nem kellene engedni lángra lobbanni.

B. EÖTVÖS JÓSEF.

Magyar akadémiai tisztt. tag.

Ki a' „Carthausit“ és „Falújegyzőjét“ olvassa, nem hiszi, hogy egy tollból folytak. A' genius medret mos mindenütt magának, 's a' Zsidókat is túl vezeté a' vörös tengeren. Háladatlan nép! sem billikommal, sem karddal, sem fáklyás zenével nem tisztelkedett még neki! — — —

Mint politicus, inkább szivvel, mint ésszel száll haragra. Feje van, de előadása egyhangú, 's a' sok virág között mind szónoklatában, mind írásaiban, nehéz megtalálni a' gyümölcsöt. Regényességéből hihetőleg lesúrol az idő némellyeket, és akkor talán az ész jut uraságra.

Most hatalmasan centralisál; jobban szeretnők, ha még dramatizálna addig, míg a' poézis angyala mosolyg neki. A. P. Hirlapnak hatalmas támasza, 's

ha a' gyakorlat megérleli, az élet meghiggasztja,
gyöngye is lehet.

Azon magnások közé tartozik, kik a' czim által
nem érzik magokat attól fölmentetve, hogy a' haza
javáért tanuljanak és — dolgozzanak.

FÁBIÁN GÁBOR.

Hit. ügyvéd, táblabíró és magyar akadémiai rendes tag.

Persia rózsakerteiből „Hafizt,“ — Kaledonia ormairól az éjsötétében lantoló komoly „Ossiánt,“ ’s Amerikából „Toquevillet“ szállította a’ magyar földre.

Míg a’ költészet régióban barangolt, politikai hitvallását nem ösmérhettük; most tudjuk, hogy a’ nemzeti „herbarium vivum“ ban a’ democraták közé tartozik.

A’ zsidókkali vegyesházasságoknak nagy barátja, ’s ha a’ keresztyének olly jól tudnák az egyszeregyet, mint azok, nem is lenne tréfadolog?... De nekünk keresztyéneknek még sokat kell tanulni a’ nálunknál következetesebb zsidóktól!

FÁY ANDRÁS.

Magyar akadémiai tiszst. tag; táblabíró; sat.

Költő és politikus.

Az első pályán nem egészen ment mások utánzásától: az utóbbin „aranyborjú,” ki egyedül magát kívánja a' hivektől imádatni.

Mint költő, hatott a' nemzetre gúnyja által, 's meséi minden egyéb munkáit túl fogják élni. Mint politikusnak, a' takarékpénztárokkal fenmarad honunkban emléke.

Kár, hogy a' köz érdeknek nem tudta önszeretetét feláldozni. Hogy „indítványa az indítványok“ felett megbukott: annyira elvesztette lélekéberségét, hogy Pest gyűléseit nem is látogatja; ez olly gyöngeség, melly minden más embernek megbocsátható lenne, csak Fáy-nak nem; olly gyöngeség-, melly pártja embereinek fáj. Fáy András a' haladóknak, de nem a' vágtatóknak, egyik feltünőbb cselekvő ereje; 's hig-

gadtsága sokat javított ott, hol mások heve rontott volna. Szónoklata nem megragadó, de megfontolt; nem virágos de alapos.

Mint akademikusnak az ősméretes háromsággal vitái valának; de nem birt elég erővel férfiasan kilépni a' sikra, hanem hátrálót futott, 's meghódolva, ellenei szarvát nevelte, kik puhasága felett kaczagtak — 's míg pogácsáit eszik 's borát isszák: az aranyokat másnak osztogatják.

Andris úr! maga nem ismeri az embereket? — — —

FEJÉR GYÖRGY.

Nagyvárad kanonok; prépost, és kir. tanácsos;
's at.

Eleven könyvtár, melly sirba nem száll. — Fialtal kanonok, elvénült munkás. Alig van a' tudományoknak ága, mellyben Fejér nem dolgozott. Philosophia, Theologia, Historia, Diplomatica, 's gazdaszat, félszázad óta, többnyire honi nyelven, sokat köszönhet neki. Törekvése hiánypótlás volt.

A' munka természetévé vált. Ha azon sinecuristák, kik nálánál előbb nyertek heverésért jutalmat, csak negyedét dolgozták volna annak, mit Fejér: literaturánk virágzóbb lábón állana.

„Codex diplomaticusa,“ csorbái mellett is, kincse marad historiánknak, és olly forrás, mellyből ovattal meríteni lehet.

Fejér minden esetre többet győz szorgalommal, mint talentommal.

Némelly akademikusok elég szűkkeblűek voltak Fejért a' szentély kebléből kiszorítani, rajtok a' szégyen és halátlanság bélyege. Vannak az Akademia camera obscurájában, számos homályképek. Lerajzolásra kötetek kellenének. — Fejér keblében, minden elmellőzések daczára is, a' hazaszeretet mindig fiatal.

FÉNYES ELEK.

*Magyar akadémiai lev. tag; 's a' m. gazd egyesület
tollnoka; 's at.*

Gyöngé testben erős munkás szellem, forró haza szeretettel. A' volt P. Hirlap embere.

Mint akadémikus helyén áll, 's egyike azoknak, kik a' hármás uraság nyakára nőttek, és játékát elrontották. Egy ideig úgy látszott, hogy a' „Kört“ magasb cél felé vezetendi, de biz az csak most is kávéháznál nem egyéb, sőt újabb időkben clubbá vált — — — Kár hogy nem sükerült az osztályokat jobban egybeforrasztani.

Az ipar-és gazdasági egyesületnek lankadhatlan embere. Nagy geographiája stylre 's adatokra nézve alantabb áll statistikájánál; ez olly jó, minőt magyarországban irni lehet. — Wildnert röviden és jól lefőzte.

FERENCZY ISTVÁN.

Akademiai szobrász, a m. t. t. lev. tagja, ns. Nógrád vármegye táblabirája.

Egyre tized mernék tenni, sohasem álmodta, hogy valaha még tudós lesz belőle. Hiába! a' vak tyúk is talál néha gyöngyszemet. Egyébiránt igen helyén van az Akademiában; volna t. i. elég vésni valója, míg a' sok tudósból a' tudományt kimintázná, kifaragná.

Gróf Fáyval keletkezett polemiájában stylje mutatóványait bámultuk; de akkor olly erővel dolgozott, hogy a' Szobrászt elfeledtük, és kővágót láttunk. Félni lehet, hogy ezen érdemes tudóst „Corvin Mátyás“ szobra körül a' rendkívüli megerőtetés megöli. Ajánlanók a' néhány évi kipihenést az eleven phantasiának, mellynek, ha fellengezni kezd, ártalmas befolyásai vannak az egészségre.

FRANKENBURG ÁDOLF.

Kir. kincstári hivatalnok, az „Életképek“ szerkesztőkiadója; 's at.

A' hirlapírók dandyje: mind ő, mind lapja toilettei csinnal lép a' világ elébe. — Ő a' méh, melly a' literatura virágkertét beröpködi, 's fulánkjait mindenütt a' virágok kelyhében hagyja; ki ezeket közelebb viszi orrához, megszúrja magát. Dolgozatain nem látszik, milly nehezen jönnek a' világra.

Frankenburgot a' sorsnak nem porlepte levéltárba, hanem az élet országújtjára kell vala allitnia; most féltő, hogy idővel a' moly szeszélyének himporát lesöpri a' mindennapiság szárnyaival, és éberségének vidám zománca megvakul az acták gőzétől.

A' kimélés nem leggyöngébb oldala, de kártyáit — olykor — ügyesen tudja keverni. Sokan őt „magyar Saphirnak“ nevezik. Ha meg engedjük is, hogy fejében Saphir kisirt: szive és keze a' saphiri mételtyől

ment maradt, és egész saphirsága csak abban áll, hogy a' fölolvadásokat ő hozta nálunk divatba.

Frankenburg, mint journalista, volubilis ember, 's barátját, kit ma megcsókolt, holnap dévajkodása berlini kékjével megöli.

Az életről világos fogalma van, és mindig kellemes oldalát tudja fölfogni. Kedélye derült, 's az ábrány nála csak néha zendíti meg a' bánat aeolhárfa hangjait. — Hoffman Callottal, Jean-Paullal némi szellem-rokonsága tagadhatatlan. „Estikéinek“ nevét rosszul választá; e' czim alérzelgés magzata. Nincs bennök semmi, mi az estre emlékeztetne; még ott is, hol a' fájdalom szól, a' nap égető sugarai hevitnek.

Frankenburggal kedves a' társalgás; de akár barátja, akár ellene legyen valakinek, ő egyiránt veszedelmes: fölfegyverzett szeme fölfedi a' hibát 's mikor legközönyösebbnek látszik, akkor kovácsolja a' nyilat.

GÁÁL JÓSEF.

*Kir. helytartósági hivatalnok, magyar akad. lev.
tag; 's at.*

A' toásztok kitérték előtte az Akademia sorompóit. Azok mindig igen elmések, csakhogy végin az elménczéség megbicsaklik.

„Peleskei notáriusa“ nem birta „Vén sasát“ felhajtani; igen vén volt már. Boldog nemzet! mellynek annyi tudomány elég, mennyit a' „Peleskei notárius“ és a' „Vén Sas“ kifejtett! Ezt már nem nyomhatja el a' „szerelem champagneja!“

GARAY JÁNOS.

A' magy. Akademia lev., és a' Kisfaludy-társaság tagja.

Lyrája tiszta csengésű, de mióta az Akademia megaranyozta, azóta irt költeményei vízzel vegyítvék.

Schedel és Bajza akademiai tagsággal némitották el.

Némelly drámái nyomtatásban, de szinpadon nem jelentek meg; 's ideje volna, hogy a' verseléstől, melynek bányájából már kiszedte az aranyat, a' dramához, hol még lehet szerencsével ásni, forduljon. A' komolyabb tudományok nem háborgatják álmait. Nyelve sima és szép, 's azért, mert bír vele, néha igen is pongyola.

GYARMATHY JÁNOS.

*Centralis Seminarii cleri jun. Pestiensis Stud.
Praefectus, legújabbban plebános . . . : 's at.*

Sion romjai fölött kesereg, és szava olly szomorú, lelkét emészti a' bú; — de azért ő tántoríthatlan Izraelben. Beszél, de szeleknek; nincs megyeigyülés, hol sebet nem ejtene az általa védelmezett ügynek. Ha én rendelkezhetném a' világ dolgai felett, úgy gróf Széchenyivel tartanék: Jánuskának megszerezném a' cochinchinai missionariusságot, ott legalább találkozna-
nak, kik hallgatnák buzgaldalmának áradatát; ott biztosabban megelhetné a' kanonokságot is, a' nélkül, hogy Rómába kellene zarándokoskodnia.

O az oppositiónak leghivebb támasza; ha veszni kell az ügynek, úgy védelmét csak Jánuskára kell bízni, „sicque cum gloria et cum satyra“ veszve lesz a' csata. Ha ő nem volna a' megyeteremben nem is nevetnének.

Ha a' fél egyháznak olly vashomloka van, mint Jánuskának: úgy teljesül az irás szava, hogy a' pokol kapui sem győzik le.

GYURMÁN ADOLF.

(t. cz.)

Lángész — a' hazárt okoskodásban. Ön vallo-
mása szerint, született oppositionalista; azonban arra
hajlik, hol ércz-csöngést hall.

Kár, hogy kocsis nélkül jár, azért lovai gyakran
elszaggatják a' hámot, különben meglehető's literatori
huszár válnék belőle, ki ha tűzbe jó, elől, hátul vag-
dalkozik. A' ki bramarbáskodó rodomontájtaitól meg
nem ijed, és ki áll elébe, az előtt meghunyászkodik.
Beszédeiből lehet sejteni, hogy ő dicsőséges emlékű
Báró de Manxxal szellemi rokonságban van.

A' „Világ“ hajnalán szörnyen vezérezikkeske-
dett; a' „Közlemények“ és „P. Hirlap“ mellett segé-
deskedett; eddig azonban csak „Hunyady Lászlóját“
ismeri a' magyar közönség; egyébiránt a' munkának
csak akkor barátja, mikor körmére ég.

HAZUCHA FERENCZ.

(*t. cz.*)

Aesthetikailag tisztultabb embereinknek egyike, kitől sokat és jót várhatunk. Biralatai, mellyekkel majd egy, majd más lapot megajándékozott, szint olly szabatosak, mit alaposak.

Mind az emberben, mind styljében van valami elhatározott dacz és kererűség; tud merni a' nélkül, hogy elbizott lenne, 's győznie kell. Erő lakik keblében, és szorgalma nem hiányzik, de heves ingerűtségével könnyen elidegenitheti barátait; 's ha azt hiszi, hogy ez az öntudatos önérzet jelleme, csalatkozik.

Az embernek csak maga maga iránt szabad morgván-szigorúnak lenni; ha a' szót az életben akarjuk alkalmazni, érdességgé fajul.

HELMECZY MIHÁLY.

A' „Jelenkor“ szerkesztője 's akadémiai pénztárnok.

Én is Arkádiában ben születtem, sok szónak fejét,
vagy lábát metszettem, 's a' journalistika eprét leszede-
tem — — —

A' magyar journalisták Croesusa, nem saját, de
segédjei fáradsága által, kik a' túlságos díjazástól uruk
és mesterük sorsára nem jutandnak.

Az ármányos rege hirlapi szabadalomhozi jutásá-
ról furcsákat emleget, 's örök hálául minden évben egy
vakintézeti növendéknek jutalomul szánt arannyal va-
kítja a' világot.

Hajdanában morgadalmas költér volt, ki Tasso
„Megszabadított Jerusálemének“ egy énekét meg va-
rázsrózsázta, és Schiller „Resignatióját“ és „Ideáljait“
elschilleritlenítette. Most a' toll súlya nem igen nyomja

kacsócskáit; egyedül rendkívüli ünnepélyek, vagy nagy tűzvérszek képesek őt fölkellesíteni.

Az Akademia pénztárnokának választá, pedig irótársául is beillenék. Találkoznak olly irigyönczök, kik rágadalmas nyelvnyiladalmakkal merték rosszalni, hogy heveréseért az Akademiának olly szállásában lakong, melly legalább 3 — 400 pengő ftot behozna.

+ HENSLMAN IMRE.

A' magyar Akademia lev., 's a' Kisfaludy-társaság tagja.

Hires dramatikus, ki nálunk Winkelmann szerepét játsza; 's mivel látja, hogy az archaeologia és szép művészet nálunk testvérileg szunnyadoznak: politizál. — „Vierteljahrs-schriftje“ Lipcsétől Pestig száradásba esvén, útközben kiadá lelkét.

Az eredetiségnek nagy barátja, ha azt külsejében kell mutatni. Még nincs túl a' forrás korán; meglehet, az édanyag igen sok benne, 's ha a' víz nem túlnyomó, lehet belőle valami.

Orvosi tudománya ellen még beteget nem hallottam kifogást tenni; pedig semminek sincs annyi bírálója mint az orvosnak.

Kell-e ennél nagyobb dicséret? J.

HORVÁTH ISTVÁN.

*AA. LL. & Philos. dr; Kir. egyetemi professor; és
a' nemzeti museum könyvtáröre; 's at. 's at.*

Gyűjt, mindennap gyűjt, és mindent összegyűjt,
's csak ha már egyszer Elysiumban lesz, tudhatjuk
meg: mit gyűjtött? 's akkor ismét kifáradhat egy má-
sodik országos historikus, míg gyűjteményét elrendezi;
a' harmadik míg a' munkához kezd, 's így egy század
mulva, lesz nyoma, hogy historikusaink sok szép pénzt
kaptak! — — —

Hogy Horváth a' hivatalokat nem szeretné, azt
állítani rágalom volna. Nagy közlékenységéről vádolni
lehetetlen; hétfejű hydra jobban nem őrszi nálánál a'
museum kincseit; 's megjárta az, ki tőle felvilágosítást
kiván, bár annyira tudós, hogy még tudós társasági tag
sem akart lenni.

Van ebben némi nevetséges, de van az Akade-
miára nézve sajnálatos is, lealázó is. Különb az

Akademiába jutni csak egy kis korteskedés, egy kis fondorlás kivántatik, a' többit, ha valaki nem dolgozik, 's a' jutalmat, megadják az Akademia vagyonából osztó atyafiak. Furcsa lenne, ha valakinek eszébe jutna, az Akademiát szelelő rostába vetni, hány szem maradna meg, ha az üresek és henyéket a' szél elkapná?

De térjünk Horváthra.

Érdemeit a' magyar diplomatika körül el nem ösmérni, gyáva lelket árulna el, 's azért rosszszalók a' hies Aurora-perben Bajza hangját, melylyel H. I. irányában élt; de hiába! *ex trunco non fit Mercurius*. Bajzában meg van az a' kevélység, melly Horváthban, a' tudományt pedig megadta a' tudós Társaság.

Horváth igen szereti nemzetét, igen szereti nyelvét, mellyben távol sem nyegleségből, de meggyőződésből, némi sajátságokat követ. Kimerítőbb nagyobb munkára birni nem lehet, de szorgalmasan összehordja az épület kellékeit. Bárcsak munkája örökösébe átszállithatná szellemét, akaratát, irányá lelkét, nem mondom én a' magyarósnépiségrőli álmodozásaival, de buzgalmával.

Ha megjelent munkáit mérlegezzük, ugy csak hir után, de nem testté vált igével, érdemelte meg az ország historikusának nevét, és mi több díját. Meglehet azonban, a' díjt rendelők jóserővel valának megáldva, 's tudják, mi rejlik ritka könyvtárában.

Horváth M. O. tódosai közül, Döbrentei után, az egyetlen, kik Cicerók valának önházukért, 's a tudomány aranyerét, az első, mint dilettáns, az utóbbi tekintélyével saját erszényükbe tudták lecsapolni — 's részünkről minden tudósnak illy szerencsét kívánunk.

PÉCZELY JÓSEF.

Akademiai r. t. debreczeni professor és táblabíró.

Ha nyelvezete tüzével egy nyomon járna, historiája olvasottabb lenne. De mielőtt nyelvet tanult, lön íróvá, 's innét a' darabosság, néha terjedelmesség.

Gondolatai simábbak, mint pályája elődje Buda y éi, 's nem is ri ki azokból annyira a' felekezeteség daemona, melly a' magyarokat folyvást fojtogatja.

Mint oskolakönyv munkája megjárja; de a' historicus kritika-horgonyt benne nem vehetne: mert vagy zátonyra, vagy örvénybe jutna.

Péczely, mint szerkesztő, mint erkölcsidomító, 's szögletesség-faragó a' debreczeni collégyomban helyén van; az ifjúság szilajsága szavainak enged, 's állátni kezdi, hogy a' szellemi fensőség több, mint a' daliás „ad arma.“

JAKAB ISTVÁN.

A' kir. helytartó-tanács titoknoka, magyar akadémiai lev. tag, és táblabíró; 's at.

Góg és önhittség, 's még jó szándék is elég. Hivatala elfojtja literatori munkásságát; egyébként, ha elméjének minden szüleményei a „Csel“ szerint ütnének ki: úgy Bartaynak zenét sem kellene készíteni megbukásához.

Jó, hogy a' Helytartó-tanácsnál van, legalabb a' köz kézre kerülő munkák szabályosabb nyelvezetére ügyelhet föl. Mind e' mellett híre mindenesetre nagyobb, mint tettei. Szerencsés csillagzat alatt kell az embernek születni, hogy nagynak tartassék. Herkules bölcsőjében öldöste a' kigyót, és vannak emberek, kik sirjokig sem láttak illy szörnyet vitézségök kimutatására, 's mégis nagy bajnokoknak tartatnak. Így vagyunk J a k a b I s t v á n urral is.

Mikor tudósnak választatnék, nagyon divatban volt a' verbuválás, és hogy el ne áruljuk meztelenségünket, minden kitünőséget egyegy folttal eleltakargattunk, azért lön Akademiánk olly tarka.

JERNEY JÁNOS.

Magyar akadémiai rendes tag, táblabíró 's at.

Hogy Jerney az oklevéltárban mind elméletileg, mind gyakorlatilag sokat, igen sokat fáradozott legyen, azt tudom én, tudja a' világ; hogy a' magyarok eredete föl kutatása kedvéért teendő út elintézésére alapos tanulmányokat tön, az nem titok; hogy buzgalma, mellyet e' kérdés megfejtésére szentel dicsőséges, azt senkisémm fogja tagadni; — de hozand-e e' fáradságos vállalat nemzeti boldogságunk konyhájára csak egy falatot is, ez kérdés, 's nagy kérdés? mert az európai nemzetek bölcsőjét sok nemzetrétegek borítják, 's aligha sejdítéseknel egyebet lehet kifürkészni, 's tapogatás a' homályban csak lélek-meghasonlást szül.

Korunk a' cselekvés, nem problemavadászat kora; 's ha megtudnók is, hogy Jérikóban, és nem az óriási Kaukáz tövében rengették bölcsőnket, egy szemernyivel sem gyarapodnék bölcsességünk, vagy tényerőnk:

ellenben, ha tudományos intézeteink az elköltendő pénzben táperőt nyernek, izmosodtunk volna. Nálunk minden kivitt fillér visszasír eredeti forrásához. Erről sohasem kell megfedkezni.

Isten adjon mind e' mellett sok sükert, vidám napokat és sok szerencsét a' derék utazónak.

Horváth Istvánnal Jerneynek csiklandós öszecsattanása volt. A' tárgyat a' nagy buvár félig sem deríté föl....?

ILLUCZ-OLÁH JÁNOS.

(*t. cs.*)

A' „Nemzeti Ujság“ szerkesztője. — Principálisának legalázatosabb szolgája. Leghíresebb munkája „Mikép lettem magyarrá“ sajtó alatt van. „Mikép kell a' széllel fordítani a' köpenyt, vagy is a' vallásosságnak gyümölcse, politikai értekezés a' hegy aljai szőlőművelésről, magyarból fordítva angolra,“ kiadóra vár.

A' szerkesztőséggel praedicatumot is kapott.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓS.

(*t. cs.*)

Boldogtalan politikai író és casinoi szónok, de annál szerencsésebb regény-költő. „Irány“ czimű munkáját megszóztá a' kritika, miután az élet kinevette; regényeit mohón olvassák a' magyar szépek.

Mint író valóságos „ne-bántsdka.“ A' kritikát csak úgy szereti, ha magasztal. Kár így — hiúskodnia! Az olvasó közönség a' legjobb bíró, 's munkái k é t kiadást érvén, ezzel J ó s i k a beérhetné.

IRINYI JÓSEF.

(t. cz.)

Jól 's tüzesen kártyáz. A' centralisták adjutánsa. Pesttől Berlinig, sőt Párisig, kanállal ette a' tudományt. Utazásaiban lerakta oeconomico-politico-historico-critico-aesthetikai tapasztalatait. Már régen sajtó alatt nyögnek, 's a' nemzet megfeszített lélekkel várja e' ritka szüleményt, mellyet a' P. Hirlap szoritott értekezéseiben annyiszor emleget. Ha e' munka, melly Magyarországbán — mint beszélük — eddig hallatlan honorariummal díjaztatott, megjelenendik: bizvást minden egyéb könyvek olvasásáról lemondhatunk; főleg, ha annyi benne a' realitás (mit eddig nem igen tapasztaltunk), mint szerzőjében a' mindent lenéző arrogans praesidentia.

A' centralisatio Irinyinek minden, miből az sem marad ki, a' mi bele nem fér. Ugy látszik azonban, ő azt a' nótát fújja, mellyet elébe tesznek.

KÁLLAY FERENCZ.

A' magyar Akademia rend. tagja; nyugalmazott cs. kir. kapitány; 's at.

Historico-philosophico-politicaei encyclopaedia, melynek lapjai csak egy oldalon nyomtatvák, a' másik oldal a' nyomtatást várja.

Tudománya szavakban széles. Mint historicus nem nagy, 's mint philosoph bizonyára nem alakít új rendszert.

Egykor a' „Világ“ nak, most a' „Nemzeti Ujság“ nak zsoldosa, 's ezen utóbbinak egyszersmind consiliáriusa „ad honores.“ Többet ír, mint a' lap-sajtó nyomtatni bír. Agyában szakokként osztályozvák a' tudományok, és a' ki mit, és a' mint parancsol, a' szerint szolgál; különben ha útbaigazító kézikönyvnek venné őt valaki, hamar meggyőződhetnék, hogy Kál-
la y úr álmában szokott idézgetni.

KARACS TERÉZ.

(*t. cz. kisasszony.*)

Nem Genlis, nem Staël asszonyság, nem Brun Friderika, vagy Hahn-Hahn grófné főzteivel, de velős, izletes magyar eledellel szolgál; 's hitünk szerint, az akadémiai széket sokkal méltányosabb joggal megérdemlené, mint többen, kik rajta ülnek. Beszéleyei mindenütt tendentiát árulnak el; a' mi nagy érdem nálunk, hol semmi tendentia nincs. Legalább Karacs Teréznek nem lehet bizonyos hölgyek hölgyetlenségét szemére vetni. Csin, szerénység és illedelem kitüntetik munkáiban a' szeplőtlennek lenni kellő nőitollat, 's ha összes beszéleyei kiadására rászánná magát, vétkeznék azon hölgy, ki iratait meg nem szerezné.

KARÁCSON MIHÁLY.

*A' Törv. dra. m. t. t. lev. tag, hites ügyvéd, könyv-
vizsgálói ülnök, Pozson és Posega megyék tábla-
birája.*

Összes munkái szedésében egy szedő sem fáradt ki, nyomatásuk láthatatlan gépen történt. Legdicséretesb tulajdona, hogy a fölvilágosulásnak nem nagy barátja, különben a' körmei közül kimenekült munkákban egypár száz jó gondolattal mindig többet találnánk.

Lakik Budán a' várban. A' kit egy merész gondolat megszálni bátorkodik, vigye hozzá, 's bizonyosan megöli vérontás nélkül.

De azért ő magyar akadémiai tudós marad.

KAZINCZY GÁBOR.

Táblabíró; 's at. 's at.

E' fiatal literatornak legnagyobb kárára válik, hogy Kazinczy Ferencznek rokona. Azt hiszi, nevével jár a' tudomány, 's a' mint a' tisztos ósz a' philológiában: úgy ő az általános literaturában authoritás.

Quondam Kossuth fegyvereseinek egyike, ki Magyarországot gyurmává olvasztaná, hogy újra eszméye szerint alkossa azt.

A' ki Kazinczy úr szilajkodó genialitását felfogni akarja, jól felkösse az eszét; mind styljében, mind eszméiben a' szélsőségek a' legkaczerabb ölelkezést űzik. Többnyire francia fellegeken jár, 's magától el van ragadtatva, 's így legalább becses énjében van valaki, a' ki lángeszét csodálja.

+ KOLLÁR JÁNOS.

Pesti tót-evangelikus hitészónok.

János úr az incarnatus hostis Hungarorum. Romába volt a' tótok dicsőségéért, de a' pápát nem látta. Epen mikor a' vaticánum felé útban volt, eszébe jutott, hogy a' württembergi augustinus szerzetes apprehendálni találna, ha pan Ivan Kollár megfeledeznék magáról.

Ha pan Jane, a' szláv-propagandának egyik rudas lova, valami bűvészet által a' magyarokat lombikba szoríthatná, egy hajszáluk sem maradna ki, 's Pannoniát Zvatopulk utódjaival ellepetné.

Minden nem-magyar folyó iratnak ernyedetlen munkatársa, 's hogy eddig a' Jósefvárosban Pesten nincsen szláv-theatrum, egyedül a' szlávok hazafiúságának köszönhetni.

Hiveivel erősen elhitei (különben nem volnának hivei), hogy „jönni fog, hogy jönni kell“ egy időnek,

mikor a' nagy Marahán-birodalom hamvaiból föl támadand, 's aj mi vozeci poszlovenszky powedálunk.“

Legmulattatóbb Jane pan ugrándozásainál — hogy ő valóságos magyar ember; de ezt ő nem tudja.... Bezzeg, ha ezt megálmodná! — Az irodalomban legnagyobb barátja Horváth István. Örömmek könnyei folynák végig az arczomat, ha e' két tudóst a' béke szent olajágával összeölekezni látnám. Az egyiknek paradicsoma magyar, a' másiké tót volt. Mit mondanak ehez Mózes és a' Próféták?... +

KOSSUTH LAJOS.

(t. cs.)

Politikai nap-mikroszkopunk. Üvegen át minden óriási nagyságban mutatkozik, természeti alakban kicsinyre törped. Socialis viszonyaink Mózese, a' mint maga magáról mondja. Miután a' P. Hirlapot pusztá pénz feletti vita miatt elhagyá, átlátja, hogy nincs journalistának hivatva, 's bebizonyítja, hogy nem a' haza, de erszénye java a' summum bonum.

Ime, milly sok értelme van a' tételnek: „mindent a' hazáért!”

Kossuth mindenesetre föltűnő egyéniség. Ő szeret lovat hajtani a' nélkül, hogy a' kocsismesterséget megtanulta volna. Kossuth egészen szív; az ész nála csak csak üllepedék.

Most védegyleti király. Tennék csak más királylyá, despotává válnék. Mint szónokot, szeretem hallani: csengő szava felriasztja az érzelmeket, 's a' ki

beszédeit hallja, azonnal fegyvert fogna, hanyathomlok rohanna, a' nélkül, hogy kérdené: hová 's miért? és ezt aligha a' tüzelő maga is meg tudná mondani.

Az igénytelenséget annyira affectálja, hogy a' bálványozást kivivja. Ha Kossuth nem volna, sok újabb eszme nem születik, de nyugodtabbak is volnánk. Tudjuk, gyermekek nagy lármát szoktak ütni, hátha még halva nem születtek volna gyermekei, milly zsi-bongás volna! Mikor Kossuth ír, tollát a' szenvedélyekbe mártja, 's akármellyik francia republicanussal a' szónokszékre állhatna.

Ha tőle kitelnék, sok főt egybeolvasztana, 's ha nem lehetne azokat kénye szerint mintázni, egy csapással leszelné. — Satyrája keserű, 's öröme csipós; mindenütt 's mindenben érdekes.

KOVÁCS PÁL.

Orvos dr; magyar akadémiai tag; 's at.

Kovács Pál beszélyei valamennyi csinos falusi szobalyánynak, középrendű kis-és nagyasszonynak kedvencz olvasmányai közé tartozának, és csak a' fresko-képek szállították azokat a' konyhakönyvtárokban egy fokkal alább. Legnagyobb érdeme elbeszéléseiben, hogy nemzeti pályatéren mozgott. Drammai művei sem színészeinknek tüdejét, sem a' nézők tenyereit ki nem fárasztották. Legutolsó drammáját minden restauratio előtt kívánnók adatni, nem azért, mintha el lehetne felőle nyugott lélekkel mondani, omne tulit punctum — hanem hiányai mellet is sok gyöngeségtől megtartóztatná a' gyöngéket.

A' németes Győrben Kovács Pál hatályos és üdvös eredményű mozgalmakat tesz a' nemzetiség honosítására — Ne kaczagj édes olvasóm e' kitétel felett, mert bizony mi tagadás benne, életünkben megvan, hogy nekünk magyaroknak magyarosodni kell.

KOVÁCSÓCZY MIHÁLY.

Ex-divat-és nyugalmazott hirlapszerkesztő; 's at.

A' magyar literatori malheur Georgel. Szerencsétlen irodalmi financier, ha azonban finanziaja jobban állana, szorgalma gyümölcsei is emelkednének becsben.

Hibái közé tartozik, hogy a' magyar irói notabilitásoknak nem tud hizelgeni. Az egész ember — virágtalan varázsrózsa, mellynek csak tövisei maradtak föl. Rajta csodálatosan bebizonyúlt, hogy nem mind az oltárról él, a' ki az oltárnak szolgál, és nem az eszik ebédet, a' ki asztalt terít. A' „Nemzeti Újság“ (mellynek mi tagadás benne, ő adott alapot és lelket) parnassussárolí lekapanyeleztetésének története érdekes lenne, ha remény nem táplálna, hogy „a' ki megszorította, még meg is vigasztalja.“ De hiába! sic vos non vobis, — 's így Kulcsárné szedi az epret! Én azt tanácsolnám neki, hogy kötve higyen a' komának, 's

ha munkásságában nem jutalmazták, ne várjon pangásában falatot.

Ha correctségre ügyelni méltónak tartaná, csi-pései néha eltalálnák az elevent, és fölébreszthetné talán, a' kik nyugalomra szállították. A' drasticus szerek néha üdvös rázkodtatásokat szülnek a' testben.

Bibliographiai ismeretei haszonvehetőek volnának; mondják, ha neki melegszik, előadása fölmelegít. Ha az egyházi pörzsölyöket megszorítani tudná, még hasznát vehetnék, és ámbár nem jár, mint egykori zászló-tartója, minden vasárnap officium Rakocziaummal 12 órai misére: a' psycholog beszédeiből mégis kivetheti, hogy az egri seminarium elveiből ragadt rája valami, mi gyökeret vert benne.

Ha munkaköre olyan volna, mint jó szándéka, jó literaturai hézagpótló volna. De három dolog kormányozza az embert és a' világot: t. i. 1-ör) a' pénz; 2-or) a' pénz; és 3-szor) is a' pénz. Annyi bizonyos, hogy az austriai háznak sohasem ad financialis tervet. Mihály bácsi csak Ársaságban olvad föl, különben mogorva. Barátja átkozottan kevés van. A' redactori amotio ügyében inkább szeretném az ő állását, mint a' bérlőkéét. Ha asthmája elszenderíti, jó lesz irataira vigyázni, mert azok között talán a' fekete sereg „Camera obscurájába“ majd be lehet pillantani? . . . .

KÖRMÖCZY IMRE.

*Kalocsai érsekmegyei áldozó, a' ss. theol. doctora,
's kir. egyetemi professor; táblabíró; 's at.*

A' kis Lonovics. E' sima ajku papban én püspököt szaglállok, de csak hamar, mert proximus ardet Ucalegon. Körmöczy, Jekelfalusy és Lonovics, még a' roskadó épületet lakhatóvá tehetnék. Ha sokáig hagyjuk egyedül őrállásán, félek, megünja a' puskahordást, mert succursusa sehonnan sincs, bár négy egyházi megye keríti Pestet. A dolce far niente édesebb, mint mellét az ellenpárt nyilainak kitűzni, 's a' breviarium nem oly nehéz, mint az egyház állását védeni.

Kör m ö c z y t széles jókedvükben, mint lelenczet, kitették, hadd művelje az úr szőlejét.

Tehetségeire nézve ez legnagyobb bók; ellenben titkos vallástét, hogy az urnak aklában kevés az alkalmas pásztor! Hogy várjanak tehát a' hivek kiméletet ott, hol a' részesek is egyedül hagyatnak, mint Zrinyi Szigetvárában?... Kör m ö c z y legnagyobb szerencséje, hogy tüzet tartalékul féken tartja.

KUTHY LAJOS.

A' magyar Akademia lev. és a' Kisfaludy-társaság tagja.

Eleven phantasia-és czifra nyelvből áll egész tudományos készülsége.

„Polgári szózatába“ belevesztett, mint Bertók a' csikba. A' szózat benne elég, de kevés az elv, 's az elv igen regényes..... Novellái franczia büzüék; a' feszeség, melly ennek uralkodik, mindig mázolt pofáju salon piperkőczre emlékeztet. Nyelve spanyolgrand paraszt házban, kin kitűnik, hogy szoritja a' magyar öltözet.

Az életnek nagy ellensége; hősneit a' kérlelhetlen areopagita különös öngyilkolásokra kárhoztatja; — drammai közül legjobb azon humoristikus fresco-kép, mellyet a' mult évi „Honderű“ közlött, 's mégis, ha horoscopot állithatnék, szini költőségret utasítván.

Most a' „szépek könyve“ czimű zsebkönyvet esztergályozza. A' zsebkönyvek azonban kijönnek már

a' divatból, tanú erre a' „Nemzeti Almanach,“ melly a' szamos részvények daczára is, alig élte túl a' keresztvizet; nem tudjuk azért-e, mert nemzeti, vagy azért mert zsebkönyv volt? Fél annyi affectatio és kétszer annyi természetesség, 's örömebb olvasná kiki szépe előtt munkáját. Azonban a' hölgyek Kuthyt édes irónak tartják, 's így ő mindenképen — jeles író.

181

KISFALUDI LIPTHAY
SÁNDOR.

*H. ügyvéd, táblabíró, és a „Nemzeti Újság“ ve-
setője.*

Vak vezet világtalant. —

„Ha őseink a' súlyerők tényezőinek gravitatio-
nalis stabilitása magasabb politikájánál fogva az aristo-
cratia be nem hozódott volna; úgy a' lepontositott
eszmék im mondott felkarolásának destructiójáról nem
beszélődött volna annyi a' nemzetikiképződésnek di-
csőülési pontján; de miután itten a' sokáig készülő phi-
losophiai munkák beszivódott elveinek szükséges ki-
szivárogni, hogy a' zavaroknak dőbörgős oceanján
valamikép, egy, a' sűrűségnek homályosságából ki-
vergődött virúlatos gondolatszigetnek megtapodhatá-
sára juthassunk; annál fogva Maglód Pesthez három óra
járás: tehát a' mi sok évek által olvasódott, be kellett
szállítódnia; hogy itt a' hazának javára, 's az aristo-

cratiának dicsőségére elrendszeritessék, és corrigálódjék.“

Ha már e' nyelvben nincsen erő; úgy a' magyar clerus, melly a' tudós szerkesztővezért felkarolta, bukni fog; ha e' nyelvben nincs felvilágosító okoskodás; úgy a' magyar clerus a' mitől legjobban retteg, adózni fog; és még azt is elérjük, hogy pusztá leend Jerusálem — és elénekelődhetik: „Quomodo sedet sola civitas plena populo!“

A' „Nemzeti Újság“ ajánlatosb tulajdonai közé tartozik, mióta vezetői kézre szorult, az üresség; — 's még elég politikai talányt lehet belészöni, 's ha igéretének felét megtartja, úgy sötét lesz az erdő, de bonyolódott, ha a' hó elolvad.

Lipthay ő nagysága a' jövő medárdi vásárkor a' megye teremében is szélnek bocsátja politikai styljének dagadozó vitorláját, legalább így köttetődött (hallomás szerint) az alkú a' hierarchiai comitével; és akkor a' mostani fáradságosan épülő propylaeumokból a' szemvakító csarnokba lépendünk. És leszen meglepetés és csodálkozás sohasem hallódott internationalis lepontosítások fölött!...

A' „Nemzeti Újság“ legnagyobb szerencséje, hogy vezetőjének tetszik — különben kétségbe kellene esnie....

+ LUKÁCS MÓRICZ.

A' Kisfaludy-Társaság és a magyar Akademia lev. tagja és helyettes segéd-titoknoka.

Szorgalmas studium, 's nem látszani, de valóban lenni, L. jelszava; mi literatori pályájára a' becs és érdem typosát üti. — Főadataúl az „augzburgi allgemeine“ rengetegébenei vadászatot tüzé ki, azon bakok kürtására szolgálándót, mellyeket a' Magyar föld elleni ellenséges indulat ereget oda.

Lukács férfiasan komoly, a' nélkül, hogy fanyar lenne; elméletileg alapos a' nélkül, hogy a' praxist elhanyagolná. Egy ideig honi lapjainkban is szeretett föllépni; most hallgat; azért-e, mert elvroskonokra nem talál, vagy mert a' külföldön több a' gyógyítandó hályog? Ó tudja legjobban.

Mig Schedel országgyűlési censorságot vitt, az alatt Lukács helyettes akademiai titoknok volt, 's a' helyettesítést, nem lehetett egyébben észrevenni, mint hogy gyorsabban és kevesebb szövevényel foly-

tak az ügyek. Ha Schedelt egykor a' könyvtárnoki gondok el találják nyomni, mi mindenesetre Lukácsra adjuk szavunkat *).

Lukács b. Eötvössel irt compangniában a' „fogház javításról“ munkát. Mi a' compagniebeli francia modornak átalában nem vagyunk baráti. E' munka azonban maga idejében el nem tévesztette a' hatást.

Mi tellyes joggal hisszük, hogy a' haza Lukács fáradozásai gyümölcseit szívörvendezettő kielégítéssel olvashatandja egykor.

---

*) Ez időközben megtörtént, de szavunkra nem lett szükség. Az Akademia azt jobban tudja — — —

LUCZENBACHER JÁNOS.

Hites ügyvéd, magyar akadémiai rendes tag; 's at.

Mit érnek szép tervek, mit a' legjobb akarat, mit a' türelmes munka, ha nincs a' ki elősegitse?...

Luczenbacher egyike azon akadémiai tagoknak, kik nézik: mikép teszik el mások a' pénzt azért, a' min nem dolgoznak? Talán azon oknál fogva, mert sem tudományuk, sem hivatásuk; vagy talán azért, mert azt gondolják: minek dolgozzunk mi, ha mások elvégezik szakmányunkat?

Egy ideig a' boldogult „Tudománytár“ szerkesztőségének egyik része volt; de mi magyarok annyira bele bolondultunk a' tudományosságba, hogy a' mi nem fölületes, az nem tetszik. Majd bizony! még gondolkodni is fogunk a' felett, mit olvasunk; elég, ha az utóbbit megtettük.

Furcsa raj vagyunk mi magyarok; folyvást hazánk viszonyait akarjuk javítani, 's hazánkat sem ös-

mérjük; innét származik osztán, hogy ember testére
lófejet illesztgetünk.

Luczenbacher irt a' „Szerb pénzeokról,“ és
bebizonyította numismatikai jártasságát, azért tették,
a' mint mondják, öréül az akadémiai régiségeknek,
mellyekről szinte, mint a' bibliothecáról, létezésükön
kívül senki sem tud semmit.

+ GRÓF MAILÁTH JÁNOS.

(t. cz.)

Repertorium historicum, ki a' lehetlenséget lehetséggé tette: — magyar grammatikát irt, a' nélkül, hogy a' nyelvet tudná!

A' világot egy „Mnemonikával“ gazdagította. A' magyar clerus hatalmas kis támasza, ki magában többet bízik, mint a' mennyit elbir.

Mint magnétiseur csodákat tesz; műtéteinek ereje szellemi munkájin is áthat, mert olvasói rendszeren elszunnyadnak olvasásuk mellett, és tarkabarka álmoképeket látnak. Költői ere száradásban sinlódik; pongyola nyelve folyvást hirdeti: a' hol nincs, ott ne keress!

A' „Nemzeti Ujság“ zászlóját kiragadták commendánsai a' kezéből, 's neki azon sovány dicsőséggel, hogy az országgyűlése alatt zászlótartóskodott, meg kellett elégedni. Az egyház védelméért, elfordult tőle

az egyház, 's Mailáth grófból lön lakatlan egy ház, mellyben a' boszkonkodás szele dül, fül — — —

Historiai munkáinak philosophiájától meg nem csömörlik a' kormányfi, 's a' „Vallás mozgalmái“ part-ra vetették, honnét bátran nézheti a' világ álnokságát, 's azzal vigasztalhatja magát, hogy őszinte áldozatokat hozott.

Nagysága gyöngeségében rejlik, 's ha százszor eldörgi is: „flectere si superos nequeo, acheronta movebo“: mégis a' pécsi püspök fejét sem vakarja politikátlan politikája felett.

A' mult martiusi gyűlésen Mailáth más téren kezdette magát basírozni, 's úgy látszik, meggyőződött, hogy az egyház nyúge nem „svave onus“; főkép ha azok, kik keresztes lánczait viselik, csak addig tartják alkalmasnak az embert, míg hasznát vehetik, 's azután mint kopott játékszert odább dobják.

„Ha nem akarjátok, hogy veletek, tehát ellene-tek, és nélkületek.“ E' jelszót tűzi most Mailáth gróf zászlójára.

Helyesen!

MÁTRAY GÁBOR.

(I. cs.)

Gróf Széchenyi Istvánnak aegise alatt lett tudóssá, mert a' nyilvános organumot t. i. a' „Regélőt“ kezelte — 's igen helyesen jött tollamba e' kifejezés „kezelte,“ mert eszét a' lap szerkesztésében nem igen törte.

Gróf Széchenyi elvül állítá föl, hogy a' szerkesztőket az Akademia körébe kell vonni, nehogy azok a' tudós testületnek sok meztelenségeit kimutogassák. Mátray nem ószíti értekezései birálatása által a' munkás tudósokat, inkább egypár nótát ránt le a' hangászegyesület számára, mellynek igazgatójává lön.

Lehetne ezen intézetről is ép itt az igazgató úr bemutatásánál némelly torzalakokat bemutatni; de félek, olly hamis hangokat csalnék elő, minőket csalt

az egyik tanító nyirettyűjével, mikor a' helyett, hogy a' húrok felett játszanék, azt tanítványok feje 's háta felett mozogtatta!... Hiába! a' művészethez kedvet kell gerjeszteni az ifjuságban! — 's a' világon a' hol csak lehet, minél több aranyfüstöt kell alkalmazni.

Elég a' szín, minek volna még a' valóság is?

MRÁZ MIHÁLY.

*Esxtergami érsek megyei áldozó, pesti plebános a'
ss. Rókusnál; 's at.*

A' „Nemzeti Újság“ consiliarius. Pest megyében a' segédlelkészek nemessége iránt hatalmasan szónokolt, eloszlatta a' homályt, melly becses személyét környezte, 's bebizonyítá, hogy a' szerencse kedvez a' merőknek. Én Sz. Péter ilyen katonáit nem bilincselném le a' kórház négy fala közé; ott eltespednek, holott életre valók. Ezzel azonban a' clerus nem igen gondol; talán érzi az irás szavainak igazságát: „perditio tua ex te Izrael!“ E' tárgyat ő egy külön munkában örökitette.

Mráz szereti magáról hinni, hogy nagy talentum. Mint lapvizsgáló, bunkóval és karddal bírált, a' hol nem sújthatott, vagdalt. A' kórház úgy látszik erélyére hat, 's az újra felfogott lapkritika gyérbb is, fűszeretlenebb is. Irataiban kitünő a' logica, 's talán ez ösztönzé kötélődzködésre?...

Szeret bámultatni. Erősen hiszi magáról, hogy kevés hozzáfogható pap van. Különb állását szilárdul és szigorúan védi, 's ha álmái a' mitráról és pedumról teljesülnek: azon megye, mellyet kormányozand, rendben leend. Különb „vestis non facit monachum“.....

NAGY JÁNOS.

*Szombathelyi megyei áldozó, professor és m. akad.
r. tag; 's at.*

A' komolyabb tanulmányok osztályának egyik
akademai repraesentánsa.

Én meg nem foghatom, mikép érhet valaki rá e'
regényes korban tudománnyal foglalkozni, mikor a'
világ megszokta a' felszínességgel beérni. Nagy Já-
nos épitendő érdemei csarnokának küszöbén áll, 's vár-
nunk kell, 's várákozásunk nem fog kijátszatni.

Mint akademai areopagita elég önhatározottság-
gal bír, hogy pártzászló nélkül képes legyen fellépni.
Eddig kevésbé mozdíthatá elő a' jobb ügyet, de gátlá
a' rossznak gyökeresedését, és ez nagy érdem. —

Nagy emberekről nem mindig lehet sokat, de ke-
vésben sok jót lehet mondani.

NAGY IGNÁCZ.

Kir. hivatalnok; m. akad. ler. és a Kisfaludy-Társaság tagja; 's at.

„Animal bipes, implume, subterraneum — vulgo talpa“ — alias „vakand,“ ki rendkívül meg fog haragudni, ha meg mondom, hogy nevénel, 's orránál nincs egyéb rajta nagy; mert ezeken kívül ő még nagy írónak is szeretné magát tartatni!....

A' dicsértetés nagy gyöngője, 's ha más nem teszi, e' műtételnél kedves személye körül maga szüléskedik.

Pünkösd napján az eredetiséget nem kapta a' Szent-Lélektől ajándékban; elménczségének fegyvertára: valamennyi külföldi humoristicus író, egyedül „Torzképeinek“ mintája volt — saját becses személye. „Magyar titkai“ nem kerülnek kalács alá — a' provinciában; 's a' „Tisztújítás“ (hol b. Eötvös és

Scribe valának komái) kétszeres zenével halhatatlannították. —

Egyébiránt Nagy Ignác úr a' legjobb ember a' világon, ki sohasem nézi mit ír, hanem hogy mennyit kap érte — „Bonus odor lucri e qualibet re....“

Tagja az Akademiának és tagja a' Kisfaludy-társaságnak is. Mikép jutott e' megtiszteltetéshez? maga sem tudja; baráti legjobban sajnálják, hogy azzá tették.

Novellái még legolvashatóbbak, de ezek sem állják ki a' tizenhatos próbát, mint azt meghílt társalgásunk hosszás évei alatt bizodalmasan, ön maga sziveskedett megvallani.

„Tisztújítása“ utat nyitott neki a' nemzeti színházi drámabíráló küldöttségbe, 's az ingyenpáholyba, mellyből — háttal a' szinpad felé — bírálja a' színészek játékát. Mint drámabíráloról egypár fiatal drámaíró sok galádságot tudna mondani....

Nácziika a' „marseillaise“ híres embere. A' censoroknak hajdan legnagyobb ellensége, jelenleg a' censorságra vágyik; jól értesültek makacsul állítják, hogy ezen épületes conversiójának némelly titkos indokai vannak.... jól ismeri az írókat... érzéseiket... fogásaikat.... 's kész szolgálni a' kor-mánynak — — —

Mióta censor in spe, orra nagyobb árnyékot vet, melly szép oldalait elborítja, úgy, hogy Herschel telescopján át sem lehetne benne az őszinteség csilám-parányait az irigy epéskedés sárga foltjai között felfedezni.

Jó éjszakát, Náczikám! holnap meglátjuk egymást.

NAGY KÁROLY.

(t. cs.)

A' „Daguerreotyp“ hires szerzője, és a' siklói urodalomban a' hires exequens között annyi a' különbség, mint a' káka 's a' spanyolnád között. Minden elménczsége a' mogyoró-pálczába költözött, és demonstratiói „a posteriori“ kigúnyolták a' philanthropicus cosmopolitát, kit a' kenyérlőrésnél elhagytak szép theoriái, 's praxisát tigrissé tették. Átala bebizonyúlt, hogy a' nap alatt semmi új sincs, 's a' szebeklébi gyzszos eset itt újra a' jajpadra hozatott. —

Nagy Károly irataiban az elménczség minden fegyvereit használja; de sokszor nem veszi észre, hogy azokat maga ellen is fordíthatja; 's így történik, hogy mikor a' bor árát kérik, mást beszél Bodóné — — —
Olyan pap ő, ki a' reverendánál mindig leveli a' papot, 's mást tanít, mást teszen; irgalmat hirdet, 's keresztvéntelenséget gyakorol, mi által nála a' mathematikai igazságok ingatag hypothesisekké fajúlnak.

NEY FERENCZ.

A' pesti kisededóvda igazgatója.

Tüzes legény; irt drámákat és népszinművet. Ez utóbbi az elsőbbieken után futott; mind a' felpezsdült költői vér szüleménnyei.

Novellái az eredetiség vadászatának tanúi, 's versei néhol fáradtan szélesek.

Ney gondolkozó 's tanulni szerető fő; gyűlöli a' bombasztot; műbirálatai talpra esettek, 's némely hazai állapotunkat taglaló értekezései nem hibázhatnak el a' hatást, ha több olly szív volna, melly képes a' mondottakat fölfogni.

Őszinteség, kiméletlenség nélkül, Ney iratainak egyik kitünőbb színezete.

Legközelebb a' kiseded-óvokat képző intézet igazgatója lőn, 's nem leend az ő bűne, ha a' haza nem kap jól nevelt kiseded-óvokat. Ney akarata hajthatlanúl szilárd, 's ő az ügynek, mellynek vezetésére állított, áldozni is kész. De attól tartok, a' sok szakács elsózza a' levest; — sokan akarják az igazgatót igazgatni....

BALÁSFALVI OROSZ JÓSEF.

*Táblabíró, 's a' haldokló „Hirnök“ szerkesztője;
's at.*

Egykor hatalmas torkú kortes, ki addig zajlott, míg hallgatását megvásárolták. — Nagyobb kényelemmel nem lehet sem alapítani, sem szerkeszteni lapot, mint azt Balásfalvi Orosz József tevé és teszi.

Ő nagy akademikusoktól tanulta a' pénzt beszédni, 's mások által dolgoztatni.

Lapja jellemét nehéz lenne meghatározni. Néha aetnai föllobbanások, mászor tiszai vizkiömlések. Minden pártnak szeretne eleget tenni, 's azért egyet sem bír lebilincselni; mind a' mellett, míg az erszággyülése Pestre nem jó, szüretelhet *), hogy pedig ez vágató hamarsággal történjék, attól nem kell tartania, mert még papiroson sincs megépitve a' tanácsterem.

*) Már nem!

„Ungarns gesetzgebender Körper“ — „Terra incognita“ 's két füzet „Századunk,“ dicsősége mau-soleumának sarkkövei. — Ezek faragásában kifáradva, lesimitá vállairól a' terhet, 's öcsének magasra termett derekára rakta, 's ő Csatónak, ki a' „Hirnők“ re aranykort idéze, megígért monumentumáról gondolkozik. Bár inkább Csató munkáit gyűjtené egybe 's adná ki.

PALUGYAY IMRE.

Kir. helytartótanácsfi fogalm. gyakornok ; 's at.

Stylje olly rögs, mint a' kárpáti bércek, de azért szorgalmatos és rettentetlen compiler.

Vállalataiban szilárd, és keblét a' közérdek melegíti. Sokat beszél, 's mind titok leplével fátyolozottan!

Ha csak némi tekintetben fogadná Horácz tanácsát: munkáiban több haszonvehetőt találna az olvasó; most könnyen megláthatni rajtuk, hogy a' kritikai rostálással nem sokat bibelődik.

A szilaj csikó a' honi poësis mezején, sem fëket,
 sem kantárt, sem zablát sem nyerget nem tud túrni.
 Verset sokat ír; akár szabályosat, akár nem, az mind-
 egy neki. Kár a' talentumnak annyira elvadúlni!
 Utóbbi időkben a' híres Vahot Imrének a' „Pesti
 Divatlap“ szerkesztőjének volt fegyverhordója.
 Petőfy még fiatal fiú, 's mig a' must ki nem forr,
 mindig jó bort lehet belőle remélni. Várjunk tehát —
 hiszen magyarok vagyunk, és megtanulhattuk a' vá-
 rást!....
 Addig is utra valóul halja tőlünk, hogy versfara-
 gás nem költészet; szabálytalanság nem genialitás;
 vastagosság, nem művészeti izlés; — és nem egyedül

PETŐFY SÁNDOR.

*Ex-baka; nyugalomba lépett színész; ex-divatlap-
 segéd-szerkesztő, és vándor-költő; 's at. 's at.*

Szilaj csikó a' honi poësis mezején, sem fëket,
 sem kantárt, sem zablát sem nyerget nem tud túrni.
 Verset sokat ír; akár szabályosat, akár nem, az mind-
 egy neki. Kár a' talentumnak annyira elvadúlni!

Utóbbi időkben a' híres Vahot Imrének a' „Pesti
 Divatlap“ szerkesztőjének volt fegyverhordója.

Petőfy még fiatal fiú, 's mig a' must ki nem forr,
 mindig jó bort lehet belőle remélni. Várjunk tehát —
 hiszen magyarok vagyunk, és megtanulhattuk a' vá-
 rást!....

Addig is utra valóul halja tőlünk, hogy versfara-
 gás nem költészet; szabálytalanság nem genialitás;
 vastagosság, nem művészeti izlés; — és nem egyedül

bor-, prófont, bakanacs-és bakakabátban, de nem is a' fáklyafüstben rejlik a' költészt illető aether.

Vigasztalja azonban magát, mert, merész a' fiatal sas röpte, de nem vakmerő; de a' dicsőítő orkán, melly a' „Divatlapból“ fúj rá, elsodorhatja őt — a' semmiségbe.

Széplaki

PETRICHEVICH - HORVÁTH LÁZÁR.

A' „Honderű“ *Igazgatója; a' m. Akademia lev. tagja; 's at.*

Benne van, benne a' régen ohajtott eldoradoban!
Boldog Lazi! ő akademikus lett, 's ezzel valószínűleg
fulánkjai kiszedvék. Minő különös a' világ, milly cse-
kélységekkel boldogíthatja az emberiséget, 's milly fu-
karon szorongatja markában kincseit!...

Lazi irt egy eredeti regényt, irt drámát, az
„Álmokat;“ fordította *Byron*t, 's mind ezt ki is adta;
de ki olvassa? arról hallgat a' krónika.

A' kis *Lazi* olly sajátságos szélességgel stylizál,
hogy a' „Honderű“ nyájas olvasóját többnyire, mi előtt
a' kifejtő pontig elérne, angyali álmok ringatják. Be-
széljen azonban bármit a' rosz világ, annyi igaz, hogy
a' nagy világba *Lazi* csempészte be a' magyar belle-
triai journalistikát, 's hálátlanság lenne tőle e' tekintet-

ben az elősmérést megtagadni. Hol a' magyar érdekek emelését, előmozdítását illeti a' kérdés, Lazi mindenütt dandárvezető. Elslert megtánczoltatja, Erkelnek karnagy-pálczát készített; „Hunyady Lászlót“ Párisba szállítja *), virtuózokat csal Pestre; az egész világnak bókol, nyelve perpetuum mobile, 's agya ephemer-történeti raktár; mindenütt azonban ott legjobb, hol legrövidebb.

*) Ha igaz!?

A' Kiadó.

PONGBÁCZ NINA.

Gyám nélküli nagy korú kisasszony.

Magyar George Sand, a' francziának szelleme nélkül. Ferdeségeit birja, 's ezekkel nem ki-, de föl-
tűnni szeretne.

Hogy nővé született, néki nem tetszett. Az
abroncsszoknya helyett, a' liberté zászlóját lobogtatná,
ha — — — Naiv fesztelensége még a' naivságon is túl
megy. Soknak, ha Ninácskát látják, eszébe jut: '

„Gyűlölöm én a' férfiasszonyt“....

A' kiadók nem annyira forgolódnak körülé, mint
ó a' kiadók körül. Egy híres Novellájával, melly az
„Élet képekben“ vetett lobbot, egész nemének tört dö-
fött szívébe.

Különben költészi üstökös, mellynek csak mag-
vát látjuk. Összes munkái szekrénye homályában ed-

zódnek, a' föltámadás hajnalára várva. Hihető ez érdemeért az Akademia, melly többnyire ismeretlen munkákért választja a' tagokat, őt is annak nevezendi.

Székfoglaló beszéde a' mathematicából szemel-
tendik ki, 's azon fontos igazságról szól: „kettő jobb
mint egy“ — — —

+ PULSZKY FERENCZ.

A' magyar Akad. tiszt. tagja, táblabíró; 's at.

Saját korát túl haladta tudományra, de ő azt hiszi bölcsességre is. Mások az elsőt becsúlve elősmérik, az utóbbit szerényen kételkedve tagadják.

Testestől-lelkestől Kossuth zászlójához esküdött, 's az augsburgi közönséges lap által elterjesztett véleményeket, mellyben sok bakokat lőnek, férfiasan megczáfolgatja.

Az 1840-diki Országgyűlésen feltünőbb capacitásaink sorába emelte magát. Hogy Sárosmegyének praescribálni akart, és így maradt ki az 184³/₄ országgyűlési követségből, tudva van.

Pulszky jártas a' nyelvekben, Historiában, Archeologiában és Státustanban, — 's ha az ifjuság tüze megszűnik benne lobogni, legény lesz a' gáton.

Felső-eőri

PYRKER LÁSZLÓ.

(t. cz.)

Német író, magyar pap. Bár mindenik, ki vele egy fokon áll, példáját követné, ugy hamar lennének jó útaink, hamar lenne a' nemzeti jégveremben, — akarám mondani, muzeumunkban — képesarnokunk. Ha mindjárt a' mélységbe, hová Pollák a' tudós 's munkás muzeumi tisztviselők lakát építette, tennék is — csak volna már! —

A' ki Pyrk er munkáinak egyes föltünőbb helyeit megtanulja, 's előtte elszavalja, az általa épített templomot, összeszedett képgyűjteményét magasztalja, barátjává tette őt; ellenben, testi szenvedéseitől levertve, hideg, ki inkább tesz, mint beszél.

Ő buzgó pap, de kemény aristocrata. Pyrk er, Scytovszky, Lonovics, és elsoroltuk Magyarországnak tevékeny főpapjait, kiknek nem kell sarkantyú; a' többi, sarkantyú nélkül, legföljebb az asztalig megy.

Mindannyi tanúsága, hogy nem jó az emberre nézve,
ha nagyon jól megy dolga.

Ezek az urak a' roppant kényelem mellett, mel-
lyet élveznek, elhitetik magokkal, hogy sok dol-
guk van.

Az utolsó országgyűlési mozgalmak megszeppen-
tették őket; — de nincs bátorságuk a' nyilvános föllé-
pésre, 's csak köpeny alatt verbuválnak.

REMELLAY GUSZTÁV.

Vég nélküli Schwadronneur, a' híres báró Nyargaló czi utódja, a' magyar literatura faszúja, ki magát ott is befúrja, hol nem is sejtének.

A' literaturai 's egyéb kofáskodások eleven tárháza; majd történcész, majd novellairó; a' tűz azonban meg nem emésztene, a' víz meg nem rontaná műveit. Jelszava: ma itt, holnap ott. Dicsőülése, szive egyetlen ohajtása — az akadémiai tagság; ennek elérhetésére fordítandó minden eszköz szentesül; és épen azért álarczban, és a' nélkül, mindig álarczos. Szinről színre minden ember barátja, mögötte ostora, 's valaki böcsületét fogyasztani, mindig nagyobb élv nekie mint növelni.

Mióta Szigethy (nemzeti) színészszel köz helyen összepofozkodott, Pestről eltűnt.

Ez legokosabb tette eddigi életében.

SÁROSY GYULA.

*As aradi váltó-törvényssék jegyzője, táblabíró,
's a' t.*

Kár, hogy ritkán pengeti kobzát, melyet szívesen hallanánk, de Sárosy annyira igénytelen, hogy magamagáról megfélelkezik, 's annyira elütött a' tudósok mostani fajától, hogy inkább kerestetni kíván, hogy sem ő keressen.

Aradon a' magyarság éleszlője. Ő csöndes patak, mely csergedezik és éleszt, medre biztosan van kijelelve, 's a' hol jót és szépet tenni lehet, nem kell őt üstökével ösztönözni.

A' nyelvet bírja, phantasiája elég szinekkel bír, 's azért képei élénken füstvék. Kivánatos volna, ha drámai pályán kísértené meg erejét.

SCHEDER FERENCZ.

Orv. dr; a' kir. egyetemi könyvtár őrre, a' m. Akademia titoknok, 's a' Kisfaludy-Társaság igazgatója; 's at. 's at.

Legjobb magyar prosaistáink egyike; a' literatura ügye iránt buzgósággal viseltetik, egyébiránt az angolnafajhoz tartozik: ott csúszik ki, a' hol nem is sejténé az ember, 's ugyanazért ott is csúszik be, a' hol nem is gondolná.

Ajka mézes, de a' mézet fulánkös állat készíti számára . . . .

Literaturai 's nyelvismerete terjedelmes. Az Akademiát igen megréfná, ha lelépne a' titoknokságról, de esze elég van arra, hogy azt ne tegye. Az Akademia minden esetre zavarba jönne, ha más egyént kelene választania *).

---

*) Hát Lukács? . . . . Domine Spectabilis!

Schedelnek sokat köszönhet a' magyar literatura, ámbár ő nem productiv fő, de mivel az egész europai literaturában jártas, mindenütt hasznát veszik.

Az „Athenaeumnak“ hatalmas támasza volt. Nyilvánosan és lepletlenül nem szokása sikra lépni, ő delejtővel igazgatja bábjait, és többnyire czélját éri, 's midőn a' játék részvevői meglepetve állnak körülte, csöndes kárörömmel titkon mosolyog.

Némelly emberek irányában szereti a' protectori szerepet játszani.

Midőn Döbrenteit a' titoknoki nyeregből kiemelte, remekelt.

Ha az Akademia pénztára engedi, ma belletriai tarsulattá alakult volna. Mi lesz még belőle? a' jó Isten tudja? Annyi bizonyos, hogy az athenaeisták pártja hanyatlak; annyi bizonyos, hogy a' munka nincs aránylagosan fölosztva; valódi franciscanus zárda, hol a' fráterek huzzák az anyagi terheket, és a' páterek teszik el az anyagi hasznokat. A' levelező tag izzad, hogy a' fizetések és rendes tag pihenjen. — Egyébiránt, ha logikai definitióját kivanja valaki az Akedemiának, azt is ide tesszük, 's pedig latium nyelvén, hogy a' tudományosság szent illatát gőzölögje. „Est collegium reformatorum, quo lutherani e gratia, catholici e misericordia recipiuntur.“

Hogy Schedel egyetemi könyvtárnok lett, annak méltán örvendhetni; felette szükséges volt az élet e' roskatag intézetbe, mellyre, ha a' csigahaladást tekintjük, igen ráillik a' nemzeti czimer, mert a' tudós pangás, részvétlenség és szegénység súlyosan nyomták. Schedel fürgesége talán leskarpirozatja ezeket?

SZALAY LÁSZLÓ.

*Hites ügyvéd, m. akad. rendes tag és segédjegyző,
a' P. Hirlap egyik vezére; 's at.*

A' költészből elméleti ismeretekkel túl tömött politikus, a' centralisálók látható vezére; tudománya több, mint nyelve, melly eszméinek kifejezésére szűknek látszik. Ha a' világot csupán elméletileg lehetne kormányozni: úgy már Szalaya rég más bőrbé bujtatta volna.

A' mult országgyűlésen Korpona városa követelőn, és férfias föllépése, alopas előadása, méltánylásra talált; jobban is illenék a' követi, mint a' journalistai asztalhoz. Itt némi szórakozottságot árul el, mert gondolatai fonala gyakran megszakasztatván, nem képes egy egészet önteni.

A' szigorúan tudományos pályán szerencsésebb, mint a' szép irodalmin; de közönségünk még nem érett eléggé komoly foglalkozásra. Részvéte a' fenyítő cödex kidolgozásában a' haza tekintélyesb férfainak figyelmét magára vonta.

Munkában lankadatlan; mint akadémiai tag a' pártoskodást ki tudja kerülni.

GR. SZÉCHENYI ISTVÁN.

*A' m. Akademia al-elnöke, több jeles (külföldi)
Rendek vitése; 's at. 's at.*

Mikor az 1825 országgyűlésen az Akademia alapját 60,000 pengő forinttal a' tüzes kapitány megvetette, legott számítgató financierré lön, kitől mesterei, az angolok, tanulhatnának.

Nincs nemzeti érdek, mellyhez a' gróf, mióta íróvá lett, hosszadalmas, néhol vérig edző elmés modorával, hozzá ne szólott volna.

Ő a' nemzeti reform első embere, ki keble mélyében érzette, hogy Magyarországnak úgy maradni, a' mint áll, nem lehet, nem szabad. Kiméletlenül neki rohant tehát a' fonákságok-és ferdeségeknek, és a' gyűlölet embere, tárgya lön. Ő várt, érteni kezdeték, akaratját a' jobbak fölfogták, és tudtokon kívül elősegítették. Széchenyi mosolygott és izgatott, 's izgatás közben cselekedett, 's cselekvése alatt azt

akarta, hogy mind utánna induljanak, és a' kik utánna nem indultak, azokra elménczsége darázsraját bocsátotta. Függetlennek kívánkozott mutatkozni, de a' ki közelebbről nézte játékát, könnyen kivehette, hogy a' nemzeti szín mellett, ön érdeke sincs felejtve.

Tanulni többször utazott Angliába, 's azért ragadt szónoki előadására annyi angolság.

A' gyűlésekben sajátlagos eredetiséget lehel beszéde, melly mindig nyugtalanságot árúl el, mintha eszme-ezredek ostromolnák lelkét, irányát, czélzatait; csak mikor az ostor csattan, lehet észrevenni, hogy messze kitérései, nem hogy a' tárgyhoz vonnák a' hallgató figyelmét, de eltávolítják. Mások beszédét sokat jelentő mimikával kíséri; impromptui gyakran zúzeróvel birnak, 's legott a' társalgás magasb és közép régióiban ösméretesek lesznek.

Most szorgalmatosan segíti nemzeti tehetségünk és gyávaságunk élő momentumát — az álló hidat építeni.

Kossuth, az egyetlen, par excellence szívéhez nőtt, és sok epét okoz neki.

Újabb időben Széchenyi nagy metamorphosison ment keresztül. Stylje megrövidült és világosabb lön. Mióta az „Üdvleldét“ írta, némi sentimentalismus lepte meg, 's napjai rövidségét emlegeti.

Széchenyi minden esetre epochát kezdett; e' bókért mivel valóság, elengedjük a' köszönetet.

A' tett mezején örömeztobb látjuk őt, mint az írásán; írásait kevés sorba lehet foglalni a' nélkül, hogy vesztenének, tetteit nem. Mint akadémiai al-elnök, szlávok melletti beszéde különös véleményeket gerjesztett. Volt idő, mikor Bajzát és társait czirógatta, 's volt is rá szüksége, hogy meg ne karmolják, főleg Schedel, ki akkor szokta körmeit kiereszteni, mikor nem várjuk.

SZENVEY JÓSEF.

A' „*Budapesti-Hiradó*“ szerkesztője, a' *Magyar Akademia* lev. és a' *Kisfaludy-Társaság* tagja; 's at.

Ha Schiller föltámadna, nem mulasztaná el Szenveynél bókját megtenni jelesb műveinek olly szép, mint jó fordításáért. Tanúi ezek a' magyar részvétlenségnek. Több évek előtt a' zsebkönyveket díszítették, azóta sem a' költemények össze nem gyűjtethettek, sem a' szini darabok meg nem jelenhettek.

Szenveynek eredeti költeményeire is átszivárgott Schiller lelke.

Epigrammaiban sújtva talál; tárgyai, többnyire a' nemzet-életben föltűnő fonákságok.

Mint lapszerkesztő inkább az anyagok össze állításával, mint tárgyak kidolgozásával foglalkozik.

Szenvey azon emberek közé tartozik, kik meleg kedély mellett, nem szeretik ugyan az embert, de nem is bántják. A' jó ügy mindig támaszt talál benne; kikitörő nyersesége inkább bomlott egészségének, mint szívének kiáradása.

SZEMERE PÁL.

Hites ügyvéd, táblabíró, magyar t. t. rend. tag; 's at.

Sokat-sokat dolgozik, — de magának; pedig
aesthetikai ösméretiből adhatna már a' hazának is.

Hat Sonett, néhány megmagyarított „Utánad
folynak könnyeim“ még nem az egész világ, 's az ér
mellett, csak buzogna, mi is elülnénk, lesni az ihletés
ezüst csergedezését.

Literaturánk „ne-nyúlj-hozzánkja,“ szinte, mint
Bezerédy István az országgyűlés „mimosa-pudi-
cája;“ mind a' kettő legkisebb érintésre lekonyul.

Kilencz esztendeig táplált keblében menydörgős
haragot az ösméretes triumviratus ellen; minden évben
ki akarta az országglásból őket emelni; de Palika jó
ember, végre baráti kezet nyújta neki, 's elhitték
vele: többet használ a' köz ügynek, ha hallgat; 's azóta
úgy megtanult hallgatni, hogy szólni is elfelejtett.

Helyesen, Palikám! Amor incipit ab ego. Nem önzésből — hanem, mivel minden idegreshkettetés ártalmas. Csak vigyázzon még arra, hogy azon amor fel ne hevítse.

Ki veszi elő most már három ellen a' fegyvert, melyet Palika megköszörült, de hüvelyéből kivenni nem mert?...

SZÉKÁCS JÓSEF.

*Pesti Evangelicus lelkész, a' m. Akademia lev. és a'
Kisfaludy-Társaság tagja.*

A' „Szerb-dalokon“ kívül, egypár epigrammba szorítá biaszi bölcsességét.

Nyelve jó, de nem tesz vele csodákat; a' hiúság rojtjai lógnak rajta mindenütt.

Pásztori beszédeit a' fanatizmus veres fonala futja végig; düháradásaira legalkalmasbak a' temetések, 's nem pirul holtakat szennyel elborítani!...

Tudunk esetet, hogy egy érdemes, nőtelen tisztviselőt rossz embernek jellemzett, mivel mint ő, nem vett feleséget....

Mikor illy elragadtatásaiban megszállja a' Múza, — akarám mondani a' Fúria, kész volna máglyákat lobbantani, 's félországot mosolyogva sütni meg mellettök.

Ha az evangelikus egyház gályáján Kollár és Székács pan bratokhoz több hasonló buzgalmú hajtáná az evezőt, hamar zátonyra jutna a' hajó.

STETTNER GYÖRGY.

*Pápai jogtanító a reform. kollégiumban; táblabíró,
magyar akad. rendes tag; 's 'a t.*

A' „Magyar Poësis kézikönyvét“ Toldyval (Schedel) együtt férczelte össze, 's emléke egyik váz-
kájára ezt; másikára „Kresznerics Szótára“ kiadását
véshetjük érdemül.

Jogtudományát egy fordított váltójogi munka
örökíti.

Mint akadémikus a' sötétben működők egyike.
Mit fognak felőle az akadémiai évkönyvek regélni?
azt a' hálás utókor megtudandja; mi tudvágyát mege-
lőzni nem akarjuk. A' meglepetés mindig csak úgy
jó, ha új.

SZIGLIGETI EDE

A' nemzeti ssinház, m. Akad., és Kisfaludy-Társaság tagja.

Mit irjunk? E' kérdésre Szigligeti's egy egész légió magyar író háta mögött, a' borstalan és paprikátlan „Bors és paprika“ szerencsétlen tálalója — Nagy Ignáccal együtt hatalmasan azt rivalganá: „csak a' mi pénzt hoz!“

Most minden tudomány pénz után szalad; tehát mától holnapra irunk.

Mig Ede urat tudós taggá nem tették, többet tanult és eleget írt; 's mióta műveit arannyal mérték fel, többet ír, 's kevesebbet tanul.

Az előtt történetünk tárházában kereste az életet, mellyet e' nemzet kifejlesztett, és Shakespeare vala erszénye; most Sue Jenőt zsákmányolja ki, és „Rü-pőkök“ születnek. Ez egy kis varázslat, melly minden írón megtörténik, ki magát inkább a' karzat bérenczévé, mint a' sima izlés fölavatottjává keni.

Szigligeti nyelve könnyű és folyékony; nincs kárpadra feszítve, hogy minden perczen tagficzamodástól kellene félni. A' komoly körben szerencsésebb, elménczsége a' vigjátékban mindig olyan, mint a' gyermek, kit nevetésre kisztetnek és virgást mutatnak neki. A' „Szökött katona“ — „Két pisztoly“ — „Zsidó“, franczia kaptára csigázott magyarkák. A' „Szökött katona“ bizonyosan sajtolt ki annyi forintot, a' mennyi könnyet; és szerencséjére, a' közönség e' könnyel és forinttal vásárolt örömet még meg nem únta.

A' „Rüpök“ után Szigligeti szelleme egy kis siestát tart, és igen okosan; de azután helyre hozza ám a' csorbát, mellyet „Rüpök“ „rüpöksége ejtett *).

Vigasztalja magát azonban azzal, mivel magukat már olly sokan vigasztalni kényszerültek: „Interdum et bonus dormitat Homerus.“

---

*) Ez időközben megtörtént „Grittivel.“ Sz. visszatért Shakespearehez, de igen is bele talált markolni.

SZONTAGH GUSZTÁV.

*Cs. kir. nyugalmazott Kapitány; a m. Akademia
rend. és a Kisfaludy-Társaság tagja; 's at.*

Szenvedelmes-e, vagy szenvedélyes (nem tudom bizonyosan) dinnye-tenyésztő; 's a' dinnye indáiból virult föl neki alkalmasint a' magyar philosophia, 's a' német elme-termékekből azon philosophiai gyümölcs, mellyet előnkbe tálalt, mint külön magyar szellemi tulajdont, noha az külföldi üvegházban ért meg. — Annyi bizonyos, hogy jobb gúnyiró, mint philosoph; 's a' szivarok megbíralásához nagyobb szellemi rokonsággal vonzatik, mint Hegelhez, vagy Fichtéhez; nem azért, mintha a' szivarból füst lenne, hanem mivel magyar philosophiája aranyfüst.

De most még csak mindig a' propylaeumokban vagyunk; majd, ha bemegyünk a' terembe, ott látjuk meg a' pándi csodát; — csak várjunk tehát!

TREFORT ÁGOSTON.

(t. c.s.)

A' mostani P. Hirlapnak kétségkívül leghaszon-
vehetőbb dolgozó tagja; tanulásban fáradhatlan, 's va-
gyonosbjainknak, kik azt hiszik, hogy pénz az ész,
példányul szolgálhatna.

Szellem-'s lélekrokonságnál fogva Eötvössel
egy; literatúrában 's életben dioskurok; ha tehát czik-
kei néha fiascót csinálnak, könnyen kitalálhatni, minek
kell tulajdonítani?

Legújabb merész tette az, hogy Bezerédyt
követve, az önkénytes adózók számát szaporította, 's
igy meg van mentve a' -- capitolium!

**VAHOT, ALIAS VACHUD,
ALIAS VACHOT, QUONDAM
VAHUD IMRE.**

A' „*Pesti Divatlap*“ szerkesztője.

Ha a' világ, vagy a' tudomány egy fánk lenne, úgy mind a' kettőről el lehetne hinni, hogy az ő agyában kísértenek.

A' legnevetségesb kérkedes, és a' legútálatosabb elbizottság a' literátori pályán két föltűnő vonala. Tudományos csatákra mindig zsiros bundában, izmos farkóssal szokott megjelenni 's hatalmasan hadonázni, úgy, hogy ha ellenei liliputiak lennének, még magnak sem maradna belőlök.

Ha az országgyűlés vezetését, vagy a' színház igazgatását rábizná, mind a' kettőt föl vállalná.

Divatlapját nagy erővel és erőködéssel viszi, 's azt hiszi, győznie kell, ha másokat kicsinyít. A' „*Honderüt*“ különös kegyelettel szive alatt hordja, 's akár van helye, akár nincs, mardossa.

Országgyűlési almanachját kapdosták; szin költői pályán az „országgyűlési szállás“ inkább tendenciája, mint helyzetek és alkotása által vonz; „Még egy tisztújítást,“ bár mennyi a' lárma benne, Nagy Ignác z kölesönvett kortesei agyonverték. Legközelebb született egy pár vigdarabja, 's fölötte boszorkodik, hogy a' választmány rájuk nézve vele ellenvéleményben mer élni.

V a h o t fölolvadásokat is szokott tartani, mellyek télben igen zölden, nyárban igen hidegen szoknak kiütni. Legközelebb könyvkiadó lön.

VACHOT SÁNDOR.

A' m. Akademia lev. és a' Kisfaludy-Társaság tagja.

Testvérének ellentéte. Szerénysége nem csak barátokat szerez neki, de meg is tartja azokat. Kedélye tiszta versforrás, mellyből gyéren, de kedves hangok csengenek. Eddig nem erőtette meg magát az írói pályán annyira, hogy a' kritikuskak sok fejtörésre adna alkalmat. Várni kell; az aranygyapju messze van, 's holmi sógorság, rokonság által korunkban nem lehetetlen azt elérni — — —

Verseit, úgy halljuk, most szedi össze.

VAJDA PÉTER.

(t. cs.)

Legszorgalmasb és legkülönbféleszinűbb iróink egyike. A' Satyra ostorainak csattogásaitól az ábrándos olvadékonyságig, 's a' regény himes virágu mezejétől az elvont tudományok szentélyéig szabadon haladó méh.

Fölléptekor előadásaiiban sajáttságot affectált; az érettség napja lefonnyasztotta szelleme fattyúsarjait, 's újabb munkáiban a' köz mederben, a' nélkül, hogy mindennapisághoz tapadna, hasznosan munkál szelleme.

A' szókészítésben rettentetlen bátorságu, 's bonczári elszántsággal, mintha Bugát növendéke lenne, bénit, csonkit, kurtit; sokszor szerencsével, a' szerencse úgy sem jár mindig észszel, 's ha ez Vajdának kevesebb mértékben lenne adva, úgy az utóbbi több kegyelettel karolná.

Megkísérté „Joguz“ zal a' drámai pályát is; de a' mű nem jutott előadatási joghoz. Cuvier természeti historiája sovárgva várja a' feltámadás hajnalát.... Szomorú emléke komoly tudományokhozi vonzalmunknak, és az akadémiai pártfogási buzgóságának, mellyben csak a' választottabbak osztoznak.

VÁLLAS AN'TAL.

Hit. mérnök; m. akad. rend. tag; a' „Heti-lapok“ szerkesztője; 's at.

Azon csekély számúak közé tartozik, kiket az Akademia érdemeiért fogadott tagjai sorába, 's ki az Akademiától nem kölcsönöz fényt, hanem ad neki.

Technikai 's matematikai ösméretei idővel kama-
tozni fognak; azonban, ha az Akademiára bizná magát,
felkopnék az álla, mert e' tudományos intézetnek nem
elve a' munkásokat jutalmazni.

Vállas egyike azoknak, kik látják, hol ezen
nemzeti intézet kórányagja, 's hatalmasan sürgeti a'
reformot; de nem ül olly közel a' közép ponthoz, hogy
sürgetését megtestesíthetné, 's a' titoknoknak nem an-
nyira barátja, hogy ez elvét magáévá fogadná, 's'igy
Vállas még zavartalanul korteskedhetik egy ideig,
mig pártja túlerőre kaphatand, 's a' gravitationalis

theoria elveinél fogva az ellen felet kibillentendi mérlegéből.

Nagy érdemeket szerezne valaki magának, ha az akadémiai titkos mozgalmak történetét, criticaí commentárral kísérve a' nemzet művelődési történetének egyik fő adatául szolgálándót kiadná. — Vállas ezt megtehetné.

B. VESSELÉNYI MIKLÓS.

(t. cs.)

A' szabadság túlbuzgó hőse, az alvó magyarok hatalmas ébresztője egykor, ma sötét homály fedi a' szemeket, mellyekből szent haragláng lövelt a' tepedőkre.

Testi szenvedése meghatotta erős lelkét is; magányában van világa, ott él a' hazának 's — övéinek!

A' „Balitéletek“ és „Szózata“ között nagy a' különbség. Azokban a' tüzes ifjú szólt; itt az érett eszű, tapasztalt publicista beszél. E' könyve mutatja, milly jeles conservativ lett volna Vesselényiből, ha őt a' sors csapása nem éri! — Mióta testi szemei elhomályosultak, úgy tetszik, lelki szemeivel annál világosabban lát.

Mindenesetre veszteség a' hazára, hogy ügyeitől messzebb, mint szeretné, vonulni kénytelen.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY.

A. m. Akademia rendes, és a' Kisfaludy-Társaság tagja.

Vörösmarty nénike (bocsánat e' kölcsönözött gondolatért, de mindenütt vannak nénikék) borral kosszorúzott akadémiai rendes tag. E' miatt csak azért menthető az Akademia, mert Vörösmarty époszokat 's lyrai költeményeket írt; de vádolható ellenben, hogy dramáit megaranyozta.

Lyrái költeményeiben, mellyektől a' tüzet és szép nyelvet megtagadni nem lehet, olly szabadon mozog, hogy többnyire a' szabályok gátjain kívül van.

A' nagy tudomány, kivéve a' szivargyártást, nem legerősebb oldala; ellenben állításainak makacs védelmében chinai fal, mellyet még az elnöki szózat sem képes ledönteni. Kár, hogy az akadémiai gyűlések jele-
neteinek nincs naplója. Vörösmarty itt néha furcsa szerepeket visz; talán azért, mivel dramáiban színészeink nem szerepelhetnek? Vörösmarty dramái

olyanok, mint az igen szépen fölpipezett lány, ki a' mint száját fölnyitja, azonnal ellebben minden báj; így e' drámák: míg olvassuk, melegitnek, mikor látjuk, fagyasztanak.

Celebritása „Fóti dalával“ növekedett, melyet Thern Károly halhatlanította. —

Egyébiránt szó a' mi szó, de Mihály úr, pater Gergellyel hazánk legjobb epicusai; csak az kár, hogy a' mi magyarjaink e' szavak után sem fognak tolakodni Vörösmarty eposzai után, pedig ha mást nem, legalább magyarul tanulnának — érezni.

Pyrker már megtalálta eposza gyöngyét — a' németeknél!

HIRLAPOK.

Nequicquam populo bibulas donaveris

— chartas.

Persius.

Keresztől mentünk a' tudós köztársaságon, és elhiszem érdemes olvasóm! velem együtt megvallod, hogy az túlnépességben nem szenved; sőt csodálnod kell, miként mind a' mellett, hogy egy □ m földre sem jutván egy tudós Magyarországon, még is e' respublica hasonló Árvamegyéhez, mellyet meleg kebelre kell fölfogadni, hogy rengetegjeinek fagyja elolvadjon.

Bevezetlek most a' hirlapkertbe, mert ez az, melly úgy szólván egyedül szolgáltat még egy kis eleséget a' konyhára; az emberben pedig természeti ösztön cleségért sovárogni.

Bámulni kell, mikép kerülhetle el az emberek figyelmét, hogy a' hirlapok azon konyhák, mellyekben mindenki számára főznek, 's így kiszámíthatlan befolyásuk van az életműszerezetre; főleg pedig a' politikai hirlapoknak jutott azon elsőség, hogy táplálóbb étkeket főzzenek; a' tudományosokról

nem szólhatunk, ezek képezik a' gőzt, melly az előbbieket mozgásba hozza; a' divatlapok a' mellékétek, mellyek a' szemnek vidámításul, a' gyomornak ingerlőül szolgálnak, 's csak finomabb ismerkedésre számitvak, nehogy amazok a' sülegyent megrontsák a' testálladalomban.

Ha látjuk azon tömérdek manevreket, saltomoralékat, mellyeket a' hirlapírók az olvasók folyamának kötéllidján elkövetnek: legalázatosabban bámulnunk kell, hogy az eddigieknél nem törték nyakukat. Szerencsére a' közönség nem látja azon finom szalokat, melylyekbe kapaszkodnak; különben elhinné, hogy gyorsaság nem varázslat, 's vannak tölcserék, mellyeken a' hirlapírói tapintatot könnyebben megtanulhatnak, mint Baxter angolnyelvtölcserén ezen europai nyelvek mozaikját.

Virágzó kort élünk. A' fejkötő nem ment meg senkit a' politikai szemléelkedésektől, 's a' talaris korszakban a' korteskedés bunkós szelleme játszik bujósát.

A' világ politikus, 's a' gyermek teendői' hosszú sorozatát megye-kormányon kezdi, hogy a' csecstől mint status-oconomus választassék el. Csoda-e ezután, ha 12 millió ember közül alig olvas 10 ember valamit?

A' lég tudománnyal van tömitve, 's az embryók Newton súlytörvénye szerint szivják a' hazafiságos

reformeri eszméket, melyekre az egyiptomi költőke-
menczék megteszik elmeedző hatásukat, 's a' gyalog-
fenyűből libanoni czédrusok sudarodnak a' hon boldog-
sága küzdterén; beárnyolnak mindent, de mindent! 's
így természetes, ha reggelről reggelre változik a' nem-
zeti élet nagy vegetatiója — az egyenetlenség izmoso-
dásában. 'S mind ez a' haladás, a' kor jelszavának ter-
mészetével megegyezőleg történik!...

Hirlapok a' nemzeti műveltség hévmérőji. En-
gedjétek, tisztos alaku gyártói, a' fokokat, melyekre
mutattok, megszemlélnem, 's szellemünnepet ülnöm.
Recenseálás a' léleknek szabadjegy a' szüntelen körző
villitánczra, olly szabadalommal, hogy a' lence alakok
mindenikének bátran szeme közé lehessen nézni, bár
minden kacsintás kihívás életre 's halálra.

Előtted állok meg, tiszteletes matrona! ki a' há-
romszinű, idő 's vihar átlukgatta zászlót kitűzvé, hi-
ven őrzöd azt, 's fürgetegeknél közepette jámbor egy-
szerűséggel nézed, pedumra támaszkodva, az ifjabb
nemzedék szentségtelen rombolásait, és zsebre teszed
az egyházi pörsöly több ezerforintos bérdját, míg tel-
keidet mások művelik.

Sokszor nyavalygtál te, 's a' „közönséges nem-
zetek története“ sirod széléhez vitt. Egy másik, sze-
rencsétlen jegy alatt született szerkesztőnek nyújtál
tintát, tollat, papirozt; ez betakargatott a' catho-

licismus melegítő palliumával, magánok csak csúcsát tartá meg a' bohó! 's ha most didereg, úgy kell neki. Eszesé a' világ; 's a' barát zsákjának két szája van, egyikén be, másikon ki. Most már a' mitra is betakarja fejedet, 's nem csuda ha örömdönek árvizében a' külföld valamennyi irócsillagai ragyognak lapjaidon.

Folytasd pályádat, 's tiéd lesz a' dicsőség koronája, mellyet egy majom kivett a' tűzből, de nem tudott fejére illeszteni, mert elfeledte, hogy a' breviariumban irva van: „fratres, sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret.“ 'S így lön a' képmutató-politika bárgyú áldozata! Nem kötötte le a' komát; mert habár egypár csomót kötött is a' madzagra, de kötve higyj papodnak is, mert az ember változandó, a' pusztaszó mulandó, 's a' szó csak szó; 's ember teszi a' fogadást, pap a' ki meg nem tartja. A' szentelt viznek nagy az ereje, 's az áldás néha betöri fejedet.

Roma nem egy nap épült; Pesten az arviz nagy kárt tett, 's ha a' „Nemzetinek“ conservatív virág — csákkal körülsánczolt korlátait a' contrapondiálisok csapkodásai ki nem döngetik helyükből, vagy ha pártfogóinak kezei az irgalom görccseitől össze nem zsugorúlnak: a' vizet még ki lehet szivattyúzni, ha máskint nem, a' nagy betűjű lapok olajtalan hézagjai kiszivandják azt.

Csak az erős gyomor el ne hagyja az olvasókat, hogy a' fejnek nehéz, bepólyázott igazságokat, az előfizetési díj megszüntetésével vissza ne dobják maguktól.

A' „Nemzeti Újság“ jelenleg egy nagy könyvtár kivonata, melly okkal móddal, alkalmi versként összeférezelve, egy főből, melly a' tudományosság és olvasottság rendezetlen szertára, szivárog ki. Boldognak boldogtalannak egyiránt oly lap, melly azért, a' miért vivnia kellene, az egyháznak, melly bele az életerőt szállítja, érdekeiért nem viv, hanem az aristocratiát, mikor óraláncza lejárni kezd, felhuzni akarja. 'S mivel sejteni látszik, hogy XIV Lajos korához közelebb állunk, mint az angol compactáshoz: kürtöt ragad, 's folyton kiáltja: „ébredj! ébredj magyar nemes!“

Kirántja-e az önkényesen készített örvényből a' fuldoklót a' stabilitás elvének okos fejtegetésével? azt még az agitatio téreni új irány után sem lehet jósolni; habár Gallia, Anglia, Italia 's Germania valamennyi celebritásai állíttatnának is citatumi csatarendbe.

Ó drága Nagyságos úr, kit izletes ebédjeiért a' kézcsokolási devotio subalternusaitól tekintetességében annyira megifjít, higgye el, mi azon sejdítéshez látszunk közeledni, hogy Nagyságod a' megyei vita tüzeiben sokkal nagyobb sükerrel lövelhetete vala szerteszt tudománya nimbuszát, melly most egyes darabokban, mint az ócska harisnya, elmállik. A' parfümetől gőzölgő

főnek veréjtéke nem mindig hull termékeny földre, 's Nagyságod izzadalmaít, azon vidékről, mellyről most felmagasztaltatása történt, egy sovány köszönet sem jutalmazandja, 's annál keserűbb leend hanyatló napjaiban a' csalódás!

Hirlap-kéjvadász-korunkban nem nagy szívderítő; — 's tudjuk, minden házban vannak titkos költségek, mellyek annál nagyobbak, minél jobban félik a' napvilágot. Annyi bizonyos, a' „Nemzetiben“ most határozott erő mutatkozik, melly azonban távol sem áll olly irányban, mint 800 a' 8000-hez. Mind e' mellett mindenkinek érdeme szerint jusson a' díj, „miképen a' mennyekben, azonképen a' földön is;“ főleg miután mi elmaradt bizonytalan magyarok még mindig csudálni, de tisztelni nem szoktuk nagy embereinket, és egy P e-tőfit Eperjesen szinte olly fáklyás megkülönböztetés dicsőít, mint D e á k o t Pesten!....

Egészen is a' következetek ösvényén maradt a' pesti conservatívek catervája, a' „Nemzeti vezetőt“ megéjjelizenézni akarván. Oh e' gondolat nagy! 's ha a' világon nem volna minden por és hamú: az ellenzéknek süvegére szeretnék belőle egy zöld galyat tűzni, a' késő ivadéknak hirdetendőt: hogy csak ugyan zöld ágra kaphatunk még!

Ez után a' „Jelenkor“ következik, melly gúnyképpen viselvén e' nevet redős homlokán, szót sem érdemelne, ha gróf Széchenyi organumául nem tartaná meg azt, talán Helme cz y ú r iránti pietásból?...

De jaj! a' kifonyadt, kiaszott élet nem tér, 's nem térhet meg többé sem a' bába, sem a' felcser működése mellett! A' „nincs többé aszkór!“ című könyv hozhat orvoslást másnak, de a' „Jelenkor“ tüdeje már egészen elsorvadt, vére elakadt, 's az „opiatum chinæ“ is csak hálni küldi bele a' lelket.

A' „pesti kikötő“ és legújabbán a' Deák Ferencz elleni kitérősek is visszaj nélkül nyugodtak el; 's a' kis lárma is, mellyet a' „pisztoly-durranás“ okozott, már rég elhangzott. Próbálhat a' gróf öklelőzni, mind hiába! Letűnt a' Kos az ellipticai utról, és nincs, ki erős szarvakkal felfogja a' lökést!

A' politicában nálunk évek óta nem tapasztalt szélcsend uralkodik.

Ha diagnosis-t kellene húzni a' magyar political élet mai jeleneteiből, a' kórt nálunk aligha veszélyesnek nem tarthatnók. — Minden csöndes a' hazában, ha a' pesti felbőffenéseket kivesszük, mi kétségkívül rosz emésztési műszerek, vagy túlterhelt gyomor szüleménye csak. Azonban éppen ezen csöndesség aggaszt minket; mert tudjuk, hogy a' halál előtti órák a' veszélyes betegségeknel olly annyira fájdalomatlanok és

csöndesek, hogy azok az élet új reményében felidülve, minden erejüket összeszedik — de csak azért, hogy osztán egy nagy lélegzettel lelköket kiadják:

Igy van a' tengerrel is. Sima tükörben terül szét a' roppant víztömeg, mintegy erőt gyűjtve a' közelgő orkánnali szárnyrakelésre, hogy kiforgassa méhéből a' sziklákat.

Legyünk mi rosz jósek; de félünk a' mutatkozó lethargiától.

A' „P. Hirlap“ és „Budapesti Hiradó“ egyszerre cseréltek szerkesztőt és vezért, ez még nevet is. — A' „Világ“ erőteljesb forgásba jött e' csere által; a' „P. Hirlap“ lankadott futásában, 's új fogyatkozásnak megy elibe — a' sötét Csenger y ben.

Kossuth visszavonulásával, úgy látszik, csakugyan letűnt a' magyar journalistica „vis motrix“ ja; noha a' „Heti lap“ viszont azt látszik igazolni, hogy annak szép kora ő vele is lejárt volna. A' magyar publicum megúnta már a' journalisticaí olvasást is. Bizonyosan megterhelte a' sok tudományyal gyomrát!

A' centralisatio, mellyet a' mai „P. Hirlap“ képvisel, 's az absolutismus, mellyre a' „Budapesti Hiradó“ hajladozni látszik, igen közel rokonok. Maga Franciaország, a' mai hirlapisták prototyponja, iga-

zolja ezt. Van ugyan ott Kamara kettő is, van szinte „felelős“ ministerium is, és nincs ugyan semmi hatósági élet, melly e' nevet megérdemelje, 's minden hatalom a' ministerek kezében központosúl: de azért csak ugyan Lajos-Fülöp maga az úr, ki csak akkor nem húzza arra, merre neki tetszik, Guizot vagy Thiers urak üstökét, 's ezzel mind a' két kamarát, mikor nem akarja.

'S ha a' „Budapesti Hiradó“ folyvást olly erélyesen nem kelt volna ki a' hirlapi centralisálók phantomjá ellen; ha folyvást nem védné a' városi 's megyei hatóságok életerős függetlenségét; azt lehetett volna hinnünk, hogy valóban absolutismus érdeket akar védni. Ezen föllépései megnyugtattak minket, hogy iránya nem az absolutismus védése.

E néhány sorban elmondtuk e' két lapról azt, mit idevalónak tartunk. Bírálni tartalmukat, nem a' mi dolgunk. Az egyik francziáskodik, ábrándoz; a' másik magyarkodik, csakhogy rendet akar fent és alatt; — ítélje meg az érdemes olvasó, mellyik jobb?

Ára mindkettőnek féllevenként 6. p. ft; a' papirosa fejez ugyan, de — itatós.

DE BALLAGI GÉZA.

